Supracoperta şi coperta de *Petre Vutcănes,*

TUDOR ARGHEZI

SCRIERI

14

PROZE

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

TABLETE
DIN
TARA DE KUTY

Lui Franțois Rflbelais

FOSTUL CUVINT ÎNNAINTE, LA EDIȚIA ÎNTÎIA

S-a putut citi în ziare textual că prezentele pagini, sorocite unei apariții primăvăratice, n-au fost puse în circulație la timp din pricina cenzurii.

Omul obișnuit să gîndească slobod, așează propoziția într-altfel. Dacă ar fi fost supusă examenului cenzurii, cartea de față nu ar fi fost cuvînt să fie oprită, dar s-ar fi recunoscut drepturi artistice unei noi autorități literare, ceea ce nu s-a înttmplat.

Autorul se folosește de spațiul pe care i l-a lăsat aci gol imprimeria, ca să facă o declarație de principiu cititorului: că n-a urmărit să realizeze nici logică, nici succesiune, ci o simplă carte de buzunar și ghiozdan, citibilâ oricum, începută ori-și-de-unde, fără final și putînd sfîrși acolo unde vrea cititorul s-ăn puie o zăloagă, să o abandoneze sau să o arunce.

T. A.

ÎN AVION

_____Mulţumită avionului, explorările au ajuns lesnicioase, şi dacă aerul sau motorul nu te trădează, carbonizat într*o pustietate sau pierdut într*o mare, eşti sigur de o călătorie plăcută. înnainte ca să*şi facă trupul uşor, aviatorul trebuie să*şi uşureze sufletul, obişnuindu*şi4 cu viaţa de fiu' ture şi cu pieirea instantanee.

Echipaţi cu tot ce trebuieşte, ne*am construit costume de piele cu blana pe dos, ne<am strîns capul bine în cîte o căiţă din acelaş material, am pus în cojoace potrivit croite toate labele noastre patru.

Plecarea mea s*a petrecut fără voie, întno ab< senţă totală a personalităţii. Cei doi prieteni ai mei aviatori, Mnir şi Kuic, m<au scos dintrmn local către ziuă, mai mult absent, cum zisei, decît de faţă, şi m*au dus acasă la ei, în camerile de la periferie ale unui aerodrom. Hangarele, puse la rînd, mi*au lăsat o impresie de broaşte* ţestoase uriaşe, ieşite din mlaştinile unei ţări de început de lume, ca să miroasă orizontul. Un ochi electric li se dilata pe nas. Am dormit ca o brută, aruncat pe muşamale, pînă pe la patru după«amiază, cînd mi se întoarse memoria dispă* rută. Vrui să fug pe fereastră şi să mă duc să*mi sărut familia, pe care nu o mai văzusem de patru zile, decînd dura ceea ce fusese o masă colegială. Kuic mă prinse de picior.

— Stai, laşule! zise. Peste şapte minute decolăm, îmbrăcaţid! porunci Kuic ajutoarelor.

— De ce «laşule»? am întrebat jignit. Pot să*ţi afirm că nu mi*e frică de nimic! adăogai cu o bărbăţie orgolioasă. Dar, mărturisesc, şi cu un sentiment, care aş fi preferat să fie numit sfiială şi blîndeţe, dacă nu*mi era, întnadevăr, nu frică ci groază, şi dacă n<aş fi tremurat ca varga.

- N u vezi cum dîrdîi, imbecilule! zise Kuic.

— Eu? întrebai dezarticulat, în plină lună de vară, de o rapiditate de mişcări şi de o precipit tare a maxilarului, pe care nu le puteam stăpîni.

— Nu*l mai luăm cu noi, hotărî Mnir. Te po# meneşti că ne face o boroboaţă pe sus şi ne cere *săA* azvîrlim din avion.

— Nu pe«penmit! protestai clănţănind. Me* me*merg cu*cu voi. Sssînt ho*tărît!

De fapt, soluţia lui Mnir mă interesa; îmi ve* nea să plîng şi mizera ruşine. îmi aduceam aminte zîmbetul fetiţei mele, figura ei puţintel cîrnă şi cărămizie, cu mărgică ochilor neagră, şi voiam să o iau în braţe, încă o dată, înnainte de a muri în talazele oceanului, otrăvit cu azur şi apă ama< ră şi devorat de rechini. Dar Demonul trufiei, care a caracterizat întodeauna pe fricoşi, se insta* lase în paiele sufletului meu şi, viteaz prin imitaţie, devenii în tărbacă evenimentelor un erou. Cît era de lamentabil eroismul meu, ştia numai con* ştiinţa.

— Gata?

— Gata!

Nici nu mă spălasem pe ochi, şi zburam la trei sute metri înnălţime. Ca să fie mai mari, metrii mi se păreau pătraţi şi cubi.

Deocamdată, simţii nevoia să mă uit la ceas.

— Nu ştiu unde mi*e ceasornicul, zisei către Mnir şi Kuic.

Primul se uita în hartă, şi cel de*al doilea era la volan.

— Ai uitat că bai dat chelnerului cadou?

— Ar fi trebuit să fiu beat, zisei cu accent; nsam această slăbiciune.

— Turtă! zise Mnir, apucat de un hohot de rîs. îl ţineai pe chelner de gît şi4 pupai în urechi.

Mnir se apleca să scuipe de scîrbă, deasupra planetei, care se mişca subt noi ca nişte cărţi de joc. Aparatul se lăsa ca o luntre pe stînga.

— Ai sictir! zise Kuic. Puteai să'ţi înghiţi scuipatul, gîndindurte la gălbenuşul din urechea chelnerului, şi să nu ne dai peste cap. Nu mă face! că mă pui pe acrobaţie şi vărsaţi maţele din voi.

— Lasăd, mă, în pace, zise Mnir. Nu ştii că e nebun? Din trei spirale em stare să ne dea gata pe amîndoi şi pe el.

Tocmai trecea o biserică pe dedesubtul nostru, ca o capră. Un popă ne făcea bezele voluminoase.

— Dar am scăzut la o sută douăzeci de metri! strigai. A crescut popa.

— Ţineaţi fleoanca! zise Kuic, că te las pe clo* potniţă.

Şi deodată ne ridicarăm vertical, ca o săgeată, pînămtftun nor.

— Nici aşa! zisei. Ia*o mai domol.

— Ca să te învăţ minte! zise Kuic.

Kuic sîsîia o melodie de jazz, rămasă de la banchet.

— Ştii la ce mă gîndesc? zise Kuic. La putoarea aia de cioară înnaltă cu ochii verzi. Mă ruga s*o luăm cu noi, s*o facem vulturoaică.

— Mai era un loc lîngă mine, zise Mnir. . . Mă, un lucru aş vrea să mai încerc în avion. . .

— E porc! zisei.

- D e , ştiu eu? răspunse Kuic, pilot profesional.

Cred că ajunsesem foarte palid. Pierdusem echis librul interior dintrodată, la o nouă clătinare

mai bruscă, şi mi se umplu gura de«o amăreală acră.

— Dă*i drumul jos, *mo* mai economisi, îmi comandă Kuic.

Şi dădui drumul ca unui conţinut de ceaşcă de ceai. ' '

— Aerul spală, zise Kuic. Pînă jos nu mai ră* mîne nimic. Ca şi din pasageri. . .

ÎN VĂZDUH

____**I** Ne aflam la şase sute de kilometri de cen* trul de aviaţie, de unde plecasem. Kuic zise:

— Citeşte ceva, ca să mai treacă timpul.

— N*am luat nicio carte cu mine, răspunsei.

— Recitează, idiotule! din memorie.

Uitasem tot ce ştiam şi mă gîndeam numai la fetiţa mea, care se putea spune că nu mai avea tată, cu un accent cu atît mai tragic, cu cît încă nici nud pierduse. Mă căznii să*mi aduc aminte cîte ceva: un vers pe ici'colo, fără sens, fără legă; tură. Mă obsedau totuş nişte îngînări din copilărie, pe care nu cutezam să le pronunţ şi a cărora revenire subită nu mi*o puteam explica, în alti* tudine, decît printno diminuare a insului pînă la ceea ce fusese în copilărie. Şi ziceam mintal, după motor : « Ala, bala, portocala... Ala, bala.. . portocada. . . Cioca, boc. . . »

— Ce*ai zis ? întrebă Kuic auzind «boc», rostit involuntar, tare.

— Am zis: Ala, bala, portocala. . .

— Pitak s*a tîmpit în cer detot, zise Mnir că* tre Kuic. Cînd s*o da jos la Asfadur, o să ceară biberon.

— Era tîmpit decînd se găsea pe sol, răspunse Mnir.

— Ieftin! împlinii eu. Orice nătărău e în stare să facă o glumă atît de proastă.

Kuic lăsă avionul să alunece pe vîrf, perpendi*
cular la pămînt, şi, după ce*mi trase o spaimă, se ridică din nou.

— Nu face prostii! zisei. Dacă nu ţi*e milă de zănateca ta tinereţe, adăogai cu gravitate, eşti obligat să te gîndeşti la copiii mei. . .

— Cînd e vorba de pielea lui, îşi citează copiii, zise Kuic. Cunoaştem! Dragoste prin substituire, şantaj sentimental. Zaraful care i*a mîncat mamii paralele, zicea că Banca lui e o instituţie econo*
mică şi că de ea atîrnă Ordinea Socială.

— Ce*are*a face! zisei către Mnir. Amestecă pe măsa cu copiii mei. De o parte o cotoroanţă, şi de alta nişte îngeri.

— La opt sute cincizeci de metri, zise Kuic, văd că te*apucă pofta să mănînci ceva. Mănîncăd, cu condiţia să nu mă stropeşti.

Mnir mă trase de mînă, cînd mă pregăteam de o replică tăioasă.

— Taci din gură! şopti el.

— Vreau să am ultimul cuvînt! zisei iritat. Nu*mi place să fiu călcat în picioare.

— Dobitocul vorbeşte ca pe bulevard, zise Kuic. Mă boule! în văzduh limbajul se schimbă. N*ai văzut că zburătoarele nu dau cu copita?

— îl auzi?. . . zisei revoltat, către Mnir.

— Lasăd: el conduce.

— O să*mi spui că nu e vizitiu, răspunsei.

— Şşşt! zise Mnir, puindu*mi mîna pe gură.

—• Iacă tac, zisei, dar asta nu mă împiedică să gîndesc şi să răspund mai tîrziu.

— Sfatul meu, zise Kuic, este că e mai bine să cugeti decît să gîndeşti.

— Mă tot provoacă! zisei către Mnir.

Kuic, careţi în fond un băiat bun, puse capăt dialogului, întinzîndume cu mîna stîngă, pe dea*
supra umărului, un baton de ciocolată.

— Astupă*ţi gaura, zise el. Ne suim la trei mii de metri: Băgaţi de seamă!

într*adevăr, nu ştiam să apreciez fiziceşte o asemenea verticală, dar imam simţit deodată gol, cu sensaţia că golul mi*e îndoit. N*aş putea să exprim starea mea decît cu o învîrtire la strung pentru dublu ghevint: un spiral din dreapta, în*
crucişat cu un spiral din stînga. îmi venea să retractez tot ce spusesem şi să sărut mîinile pilo*
tului care mai putea să stăpînească existenţa, du*
pă fuga*n sus, în vatra cerului, pînă la adîncime. Eram la cinci mii de metri.

— Te făcui acvilă regală, căcăciosule! zise Mnir.

— Nu mai am nimic de zis, răspunsei. Eşti o forţă a universului.

— Şi a micii publicităţi, răspunse Kuic ironic, farseur la orice altitudini.

——1 — S*o dăm în măsa de viaţă, zise Kuic, scoborînd aparatul. Acu e acu. Trebuie să ate*
rizăm. Ori avem noroc, ori ne ia dracu. . . Măăă! se zăresc oameni cu chivără şi coadă.

Nu mai era de ţinut văzduhul. Unul din motoare se hodorogise, al doilea se împleticea, şi al treilea putea să ne lase*n drum. Mai era zborul planat, dar cine ştie? Căutam un şes şi nu era. După optsprezece mii de kilometri şi de cîmpli de apă fără sfîrşit, spînzuram deasupra unei insule, ale căreia margini dispărură, cînd ne aflam la'şase sute de metri de pămînt. O forfotă de comanace ţuguiate umplea oraşul, şi riscam să intrăm cu âripilem ea. S*ar fi zis că sîntem nerăbdător aştep*
taţi, cu toate că nu ne anunţase nimeni şi că» deam accidental într*o ţară neaflată pe hărţile noas*
tre. Norocul ne scoase înnainte un cheu neted,

imens, o plaje. Stoparăm în mijlocul ei, în vreme ce lumea fugea la apariţia noastră de*şi rupea picioarele. Pentru orice întîmplare, ne pregătisem mitraliera.

Lucrurile s*au petrecut cam în felul intrării lui Guliver în Ţara Piticilor. Văzîndume liniştiţi, cetele şi gloatele se apropiară de noi şi ne salutară în genul ţării lor, descheindu*se de toată haina şi dînd pulpanele laoparte, atît bărbaţii, pe care, bineînţeles, îi recunoscurăm numaidecît, după un amănunt, care se înfăţişa gras, cît şi femeile, de un desen şi de o compoziţie pline de fru* museţe.

— îţi dă mîna să saluţi ca ei? zise Kuic. Pînă să ne scoatem noi pantalonii şi caţaveicile, trece toată ceremonia.

Salutarăm europeneşte, cu mîna la scufii, şi, văzînd că locuitorii nu înţeleg, ne aplecarăm în complimente, exagerînd plecăciunea, ca să fie vă* zută mai bine. Şi, ei tot n*au înţeles, crezîndu*ne poate, bolnavi de şira spinării.

Ne lipsea un tîlmaci, dar nu ne lipsi mult. Ieşi din mulţime un cocoşat care ne ştia limba, din Statele Unite, unde se întîmplase să mun< ceaşcă, dînd un şurub la fiece patru secunde ce* lui ce îl punea; meşter şi farmer, proprietar al unui hectar, în America de Nord.

•— Vreau să te întrebăm un lucru, ziserăm Cocoşatului. Ce era atîta zarvă şi muzică la scobo* rîrea noastră?

— Cum, nu ştiţi? Oraşul a devenit municipiu, răspunse Cocoşatul.

— Adică?

— Adică nu mai e oraş.

— Ce s*a schimbat?

— Nu s*a schimbat nimic.

— E o populaţie blajină, care, neavînd ce face, schimbă numele lucrurilor şi ale demnităţilor, la fiece zece ani, cel puţin o dată.

— S*a schimbat alaltăieri şi numele străzilor. Şi a fost o sărbătoare! S*au introdus bulevardele. Era şi urît, zise Cocoşatul. De pildă, gropile au devenit grote, marginile gîrlei splaiuri, iar străzile care purtau nume de lucruri au luat nume de oameni însemnaţi, din istoria lumii. în douăzeci şi cinci de ani au trecut prin planul oraşului nostru toţi oamenii mari, după epocă. Cînd ni se urăşte, aducem alţii.

— Pentru ce?

— Fiindcă primarul nostru, fiind om însemnat, a voit să fie mai însemnat decît toţi ceilalţi, şi i*a făcut, într*un fel, subalternii lui. Cînd po< runceşte: «Duceţi*vă în strada Clemenceau şi dărîmaţi casa de la numărul trei sute patruzeci şi doi », primarul se simte nu numai egal cu Clemenceau, ceea ce ar fi prea puţin, dar mai mare ca el, pentru că poate să facă un act de au* toritate cu o celebritate defunctă.

- Aşa?

— Primarul nostru voia să fie şi general. Fiindcă fusese în armată numai sergent, şi nemai* putînd obţine gradul dorit din oştire, a ţinut să*l capete civil. Avem un primar plin de ambiţii, însă dibaci, ne explică bătrînul cocoşat. Ca să poată fi general, el s*a numit primar*general, şi a făcut mai mulţi primari*locotenenţi. O să vi*l arăt: e cu cioc. îl strică puţin buza de sus, întoarsă la colţuri ca la crapi, şi nu se asortează cu culoarea ochilor, dar ciocul salvează tot, ca scîrţîitul ghetei ciorapii pestriţi. Cînd veţi vorbi cu primarul nostru, binevoiţi de greşiţi şi ziceţi*i domnule general. La auzul acestei chemări evo* cative — lena, Waterloo, Wellington, Napoleon, —

pieptul lui de rîndunică se dilată pînă la atletism, şi omul călcăm pinteni de aur.

— înţeleg, zise Kuic. Raţionamentul e logic. Dacă Iulius Caesar a fost titularul unei împărăţii, analogul lui, primarubgeneral, trebuie neapărat să domnească întrmn municipiu.

— E şi sentimentul nostru al tuturora, zise Co* cosatul.

UN PROIECT

La masă, aflarăm concepţiile acestui bărbat de iniţiative, care nu voia să închidă ochii fără să reformeze oraşele după norme noi. El dorea să strîngă şi să sorteze edificiile de acelaş fel întrmn singur loc, bisericile cu bisericile, grădinile cu grădinile. Statuile, adunate din toate părţile în* tr*un Parc al Statuilor, şi de asemeni canalizările şi bulevardele, fiind mai lesne de îngrijit şi admi* nistrat laolaltă decît separate. Canalurile, de pildă, trebuiau scoase din pămînt, ca să nud mai inco* modeze, şi îngrămădite, ca în şantierul unei fabrici de tuburi de beton, la diametrul şi lungimile lor, în stive demonstrative în mijlocul unui parc cu lac, iar becurile electrice aveau să fie scoase din oraş şi îngropate în lac, ca să*l lumineze pe dedesubt, în culori. « Toate lucrurile la locul lor » este principiul primarului*general. E o simpli* ficare şi o reorganizare a vieţii. Avînd, de pildă, două sute cincizeci de mii de robinete de apă launloc, debitul poate fi matematic supraveghiat, şi anarhia răspîndirii lor în tot oraşul suprimată. Primarul a fost impresionat de vechiul simţ de grupare din Babilonia, unde toţi elefanţii de piatră ai unei regiuni erau puşi alături pe două rînduri, ca să păzească intrarea la templu. Ceea ce izbu* tise deocamdată, era fericitul ansamblu al feli* narelor, pe care le*a transportat din municipiu pe un deal, lipind lămpile una de alta.

Cocoşatul ne dete o idee, excelentă prin toate urmările ei.

— Spuneţi că sînteţi ziarişti, ne sfătui Cocoşatul, şi că veniţi într*o anchetă internaţională. Lumea aci are superstiţia ziarului, şi în special autorită*ţile. Waţi luat un aparat fotografic? Puneţid în funcţiune des. Cereţi'i primului*ministru să vă pozeze în pantalon de baie şi cu pipă, pe tro*tuarul Parlamentului, şi el se va supune. Oamenii noştri politici sînt, din instinct artistic, mari amatori de fotografii, mai ales dacă ele apar într*o gazetă cu note biografice mai multe decît în natură, şi cu elogii.

— Cît ceri să fii ceronele şi secretarul nostru? am întrebat pe Cocoşat.

— Nu cer nimic. Restul mă priveşte. Interpretul unui domn ziarist străin are sursele lui, şi dacă am cîştigat unu la mie din ce încasează patronii mei, sînt un om făcut. Mă mut din Canada în California.

— Eşti angajat, zise Kuic. Dume la un hotel bun.

O MIE ŞI UNA DE FETE

____1 Pe drum, Cocoşatul ne povesti istoria tînă*rului cu şapte surori, pe care cred că o citise în poveştile arabe.

Un băiat avea şapte surori frumoase, şi ele cons*tituiau toată averea lui, adică un prim capital, care, bine exploatat, a produs capitaluri bancare însemnate, locuitorii fericitului ţinut avînd şi adagiul potrivit, că nu e nevoie să ai capital, insta*laţie sau marfă, ca să produci alt capital: este de ajuns o « combinaţie ».

Fiecare din surorile băiatului, una măritată, a doua divorţată şi celelalte cinci fecioare, «tră*iau», cum se zice în Kuty, cu cîte un frate dintr*o familie cu şapte flăcăi, un flăcău bătrîn, un al doilea flăcău între două vîrste, şi mai mulţi alţi flăcăi. Fecioarele aveau un mare număr de flăcăi, din care unii erau căsătoriţi şi se jucau de*a fetele cu ei toţi, cum se joacă fetele. Şi cum flăcăii, şi cei bătrîni şi cei mai puţin trecuţi, făceau parte dintr*o societate de jucători de popice cu bere, chemată mai tîrziu, de la ţapi şi halbe, la un rol social, — fără să se gîndească, în ziua feri*cită a chemării, fratele cu şapte surori a devenit ceea ce se numeşte în Kuty « bărbat de Stat », un termen intraductibil.

Bărbăţia de Stat era o stare a fizicului şi a moralului, comparabilă cu harul, căci se bucurau de ea foarte puţini, vreo zece*doisprezece oameni

profetici, odată şi în acelaş timp. Ea se manifesta pe negîndite, ca o prezenţă imaculată, fără să*şi aleagă starea şi categoria, cîteodată la bere şi la popice, şi avea însuşirea să transforme minţile, gusturile şi chiar mirosul cojocului, din berbec în ambră, printr*o inexplicabilă operaţie divină.

Ţi se făcea mai întîi un mare gol brusc în amin*tire, că uitai tot ce fusese pînă în ajun, în ordinea, cum se zice la noi, materială şi morală. Uitai sensul lucrurilor şi al cuvîntului, uitai ce învă*ţaseşi ca şi ce trăiseşi, iar dacă nu învăţaseşi nimic, începeai să ştii la perfecţie, într*o singură noapte, o sumedenie de lucruri mari şi noi, şi mai cu seamă secrete.

întîia cunoştinţă percepută imediat cu starea harului, şi nicidecum cu ceea ce se numeşte vul*gar inteligenţă, a bărbăţiei de Stat, este «raţiunea de Stat», o subtilitate de netîlcuit, încorporată de la sine în fiinţa unui bărbat al bărbăţiei, în*dată ce transformarea individului normal e indi*cată de un portofoliu.

Portofoliul e un obiect de piele cu despărţi*turi, însă cusăturile fiind făcute cu misticism, se înţelege că efectele lui asupra titularului sînt altele decît ale unui portofel cumpărat din piaţă, a căruia proprietate dă posesorului, care îl plimbă subsuoară, numai un legitim sentiment de mîn*drie.

Alegerea grupului de popicari cu bere a fost făcută întrmn chip original, într*o grădină. Adunîndu*se să dea cu ghiuleaua de lemn, a trecut pe acolo împăratul Barbă, un împărat cum nu mai fusese, îmbrăcat oriental, un derviş ţinînd locul împăratului adevărat, de care se scă*pase bărbăţia politică fiindcă o cam lua de pielea cefii şi de nas, ceea ce nu este îngăduit în Kuty,

unde jignirea cea mai mare este apucarea de aceste două piei, una cu osînză şi alta cu muci.

— Am purces prin ţară să caut oameni şi am auzit că la cîrciuma asta sînt cîţiva care joacă popicele bine. E adevărat?

— Adevărat, împărate, zise cîrciumarul. E unul care le răstoarnă pe toate dintno dătătură.

— Ce vorbeşti! se uimi împăratul cu anteriu.

— Altul fumează trabuc după trabuc, pînă la optzeci şi patru de bucăţi. Mai e unul care face legi toată ziua şi noaptea, aşa, pentru el. A învăţat asta din cuvintele încrucişate, şi le face pe porun*ceală. Uite*l, stă colo, lîngă tibişirul de popiei, şi mîzgăleşte cu creionul. S*a născut legiuitor, şi în nicio treabă nu mănîncă mai cu poftă şi nu se îngraşe mai bine ca în regularea vieţii aproa*pelui şi legarea ei de stîlpul unui gard. A pus viaţa în şarade şi ghicitori, şi le poate face şi cu chibrituri şi clei, lipite cu hîrtii. E cel mai tare. E ăla cu ochelari şi cu picioarele înco*voiate.

— Poţi să mi*i prezinţi? întrebă împăratul.

— Minten, zise crîşmarul.

La' început societatea cu şapte surori şi un frate a rîs, cînd a văzut pe cîrciumar intrînd însoţit în popicărie, mai ales că berea le dăduse ceva din veselia ei lăbărţată. Dervişul şi*a arătat hîrtiile şi solia, şi popicarii s*au luat de braţ şi s*au dus după el.

A doua zi, fratele cu şapte surori şi o sută de cumnaţi s*a făcut, va să zică, om de Stat. Era şi învăţat şi priceput, cum nu mai fusese nimeni, şi de*a doua zi el începu să călătorească în ţările străine, ca să facă numele de Kuty cunoscut în hoteluri şi restaurante, regretînd că Allah, divini*tatea locală, îl înzestrase numai cu şapte surori, cînd el putea să aibă patruzeci, ca să influenţeze cinci continente în sensul vederilor sale.

__'—I Cocoşatul s*a înnălţat pînă la urechea Iui Kuic şi*i şopti ceva, surîzînd.

— Eşti nebun? se cruci Kuic. îmi spuneai că ai citit*o în poveştile arăbeşti.

— Nu exagerez, răspunse Cocoşatul. . . Aduc odată şapte. Două de cap şi încă una pe din trei. Poveştile şi Kama*Sutra se trăiesc la noi în carne şi oase, după modele.

— Şi cît costă asta?

— Nu vă priveşte. . . O să plătiţi cu onorarii, cu subvenţii şi şperţuri. Şperţul e dolarul nostru. Un şperţ de aur este egal cu o mie de lire sterline.

— Aţi înţeles ce*mi propune măgarul ăsta? întrebă Kuic, întorcîndu*se către noi.

— Am înţeles, zise Mnir.

•— Ce*aveţi de zis?

— De acord, răspunse Mnir.

— Eu miam jurat să rămîi, pe tot parcursul, credincios nevestii, zisei eu.

— De unde o să ştie nevastă*ta, că în Kuty ţi*ai pierdut marile virtuţi care te caracteri* zează?

— Chestie de conştiinţă, canalie! zisei, redeve* nit stăpîn, pe teritoriu stabil. Apoi, să ştii ceva: femeia are în treburile astea un instinct care nu dă greş .Nevastă*mea m*a cunoscut ori de cîte ori, din pricini independente de voinţa mea, am fost adus să*i fiu infidel. I se părea că miros a găină. Traducea instinctul.

•— Mi se pare că miroseai a clapon, zise Kuic. E cam acelaş lucru.

——1 — Camerile numărul treizeci şi şapte, trei* zeci şi opt şi treizeci şi nouă! strigă portarul hote* lului, îmbrăcat în fir.

— N*o fi tot general, ca primarul vostru? în* trebă Kuic. Poartă şi săbiuţă.

— Aşa e lumea pe aici. Place micul armament. E o teacă goală, cu pieptene înnăuntru, pentru mustăţi. O să vedeţi şi decoraţii. Kuţii suprapuşi se trag din rămăşiţele consacrate ale unor neamuri care purtau orgolioasele insigne ale meritelor răz* boinice, din timpul păcii, şi pe tălpile ghetei.

— Noi auziserăm că numele de Kuty este atri* buit de ştiinţă unui trib portughez, format din epavele unei corăbii, plecată acum patru sute de ani să aducă enibahar.

Portarul, auzindud, întrebă respectuos pe Co* coşat:

— E profesor universitar?

- Nu .

— Atunci e doctor în litere.

— Nicidecum. E unul din gazetarii sosiţi cu avionul.

între portari, profesori universitari şi doctori în litere există o afinitate, care, cînd păcăleşte, vexează.

— Vezi că miroseam eu ceva? zise portarul. Dacă nu e profesor, e domn ziarist.

Ascensorul ne distribui pe fiecare la camera lui.

EROICA

I Seara, în pat, am citit în ziarul *New Ţuty Herald,* sub titlul *Geniul recordului,* consideraţiu* nile următoare:

« O nestăpînită sete de recorduri halucinează fericit lumea noastră, care, imitată peste ocean, cu oarecare extaz al tuturor organelor sistemului anatomic, de la creier pînă la degetul cel mic al piciorului, vădeşte victoria influenţei civilizaţiei kuty asupra fostelor similiculturi europene.

Pe vremuri, europenii impuseseră lumii recordul obscur şi necontrolat pe kilometru, manometru şi basculă, al aşa*zisului intelect strict, şi propu* neau omagiilor universale pe un Leonardo Da Vinci, pe un Goethe, pe un Bernard Palissy, care, dibaci, se pare, în salturi imaginative, nu se arun* caseră niciodată din etajul al douăzeci şi unulea, căzînd în picioare şi salutînd graţios publicul a* dunat să*i sărbătorească. Ba ceva mai mult; aceşti recordmeni funambuleşti n*au cunoscut consacra* rea decît la cîteva zeci sau sute de ani după isprăvitul existenţei, în timpul vieţii constituind obiectul dispreţului sau al dezinteresului din par* tea puterilor civile organizate: prefecţi, comisari, agenţi fiscali, proprietari, presă şi chelneri.

Rezultatele noastre sînt tangibile şi se recoltează imediat, pe teritoriul pozitiv al naturii. Istoria noastră artistică a dat omenirii pe omul care fuge mai iute decît calul, pe înnotătorul care întrece

balena; într*un cuvînt, pe omul accelerat şi ex* pres. Eu, autorul acestei corespondenţe, am dat treizeci şi unu de pergamente, semnate cu cele mai ilustre nume din regnul sportiv. La Philippe* viile am doborît cu pumnul aruncat în zgîrciul nasului, pe campionul boxului din patru republici, în Tytypupa am trecut peste cinci care cu fîn, legănîndu*mă în vîrful mobil al unei prăjini de bambus. Am dat în văzduh de*a azvîrlita cu dis* cui, şi pentru că discul meu a putut acoperi timp de o secundă şi patru terţe discul soarelui arză* tor, am fost ales rectorul Academiei de Filosofie din New*Sparta. La Tombactu am rupt în dinţi, în aula Universităţii, o sută patruzeci şi doi franci de aur; emoţia savantei asistenţe a fost stupefi* antă. Furat de dulci amintiri, îmi aduc aminte marele meu succes de velocitate din Pipelbery, unde, din casa cu treizeci şi opt de caturi, cea mai înnaltă din localitate, am dat drumul unei oglinzi, pe care am prins*o în braţe înnainte de a se sfărîma: scoborîrea mea pe scara spirală a fost mai rapidă decît căderea din văzduh a o* glinzii. E de necrezut cît m*am scoborît de iute, mai ales că programul experţilor mi*a impus obs* tacole şi întîrzieri. La fiece etaj am sunat, am aşteptat să iasă locatarul, am scos limba la el şi m*am precipitat în golul cu trepte.

Diplomele mi*au adus avere şi mi*au permis să întemeiez cel mai mare ziar ilustrat regional, pe cared scriu dictat la tub, din tren şi de pe vapor. Fetele mele, trei adorabile domnişoare, una motociclistă, a doua luptătoare indiană, şi a treia proprietara uzinelor de sfoară nr. 4, — o singură grosime, — au primit înnalta educaţie a pedagogiei kuty. Ele intră în apartamentele lor pe fereastră şi ies la plimbare în oraş pe firul tele* fonic. Una călătoreşte în tren propriu cu patru* zeci şi două de vagoane de dormit, în care se

odihnesc crocodili bălani, şerpi, leoparzi şi melci; ea conduce locomotiva fără fochist. Dimineaţa îşi ia cafeaua cu lapte pe Atlantic, şi la orele nouă şi jumătate roade un sandviş pe ţărmul de con* trabas marin al vastului Pacific. Şampania o gustă pe la orele patru şi şaptesprezece minute, frapată în Polul Nord, gîdilînd focile şi stropind urşii albi cu soda*water pe bot.

Contrariu europenilor, sentimentali şi barbari, care fac încă uz, cu încredere, de mădulările lor primitive, noi, oamenii*kuty, intercalăm cu regu* laritate, între pornirile noastre şi act, un aparat, o mică maşină, o batoză, o bobină, un reostat, o manivelă, un ciorap de cauciuc. Singura noastră îngrijorare, relativă la fete şi la soţii, care, în secret şi împotriva normelor de educaţie fizică şi morală, nutresc o neînţeleasă slăbiciune pentru sălbatecii vechiului continent, este europeanul, şi în special europeanul Mediteranei şi al Euxi* nului. Aceşti grosolani nu cunosc nimic din stilul nostru intercalar şi se manifestă direct şi alcoolic, ca uraganul şi ca zimbrii, lăsîndume, cu neruşi* nare şi cu impetuozitate, kutyle gravide. Pentru ca impurul fenomen să fie cît mai viguros eliminat, Statul nostru a luat fericita măsură ca numărul orientalilor din latinitate, dacii şi agatirşii, să fie micşorat pînă la neant. Examinaţi întno insulă din dreptul portului nostru principal, cu instrumente suprasensibile şi precise, toţi bărbaţii de un caii* bru monumental şi vivace sînt înlăturaţi, ca o primejdie la bijuteria fierbinte şi lîncezitoare a claselor noastre opulente.

Răzbunările kuty sînt însă radicale. Am umplut lumea cu automobile, cu jocuri kuty, cu muzica kuty şi acum în urmă cu scobitori de dinţi *(„Tooth picks perfect polished points")*. Şi, în sfirşit, am doborît continentul cu zborul peste ocean al unui băiat de*al nostru, călare pe un zmeu turcesc. Acest formidabil kut are numai douăzeci şi trei de ani şi a sărit în treizeci şi patru de ore de pe un continent pe celălalt, ca o barză de oţel. L*au primit, întrunite, toate catedrele, care au refuzat săd adopte pe Raspail şi pe Lavoisier. Matemati* cianii şi juriştii i*au adresat discursuri, Colegiile de Stat bau rugat să se lase săd şteargă sudoarea cerbicei şi săd tundă unghiile, ale căror vîrfuri se vor păstra, ca nişte parenteze de fildeş, întrmn palat în construcţie, în formă de piramidă, cu o singură cămară în mijloc, unde va fi aşezat bor* canul cu unghii. Partidele politice s*au prosternat Sfîntului nostru Gheorghe şi Imaculatului nostru Parsifal, metalic, triumfător şi sfiios.

Impudicitatea femeilor europene nu cunoaşte însă margini, şi numai aceste inferioare produse ale cultului direct au pus o notă discordantă în simfonia marelui triumf. Ele au năvălit eroul. L*au scuturat de mîini. L*au strîns, hau pipăit. L*au silit să voiască, să apuce, să fure. *lmpossu bility:* triumfătorul a rezistat, a refuzat, a fugit.

Opinia abjectă a femeii de peste ocean este că viteazului kuty îi lipseşte un amănunt vulgar: degetul plastic.

Noi îl fabricăm la Kutyville din crommichel şi vanadiu, cu resorturi şi dinţi. »

O VIZITĂ MATINALĂ

I___I A doua zi de dimineaţă eram adunaţi în camera lui Kuic. Un plic oficial, de culoarea gal* benă'spălăcită, adoptată de Statele civilizate, ne aducea din partea guvernatorului o adresă, con* cepută în termeni curtenitori, invitîndu*ne la un mare concurs de frumuseţe, pentru după*amiazi.

— Credeam că la voi am scăpat! zise Kuic.

— Azi e concursul de eliminare, pentru alege* rea celei mai frumoase dintre cele mai frumoase, zise aducătorul invitaţiei, un găligan în uniformă. După ce au ales localităţile pe fata lor cea mai frumoasă, s*a rostit estetica pe judeţ, şi acum se hotărăşte frumuseţea pe republica întreagă.

— E vreo femeie la voi, care să nu fie cea mai frumoasă ?

— Este, desigur, Prezidenta mişcării feministe, deputata, zise aducătorul: o femeie şi jumătate. Invitaţia e suprasemnată de ea.

Pregătindu*se să răspundă şi să fie încă o dată mojic, Kuic rămase consternat. în uşa dată de părete se ivi aspectul unei doamne grase, însoţită de melancolia poetică a unei fiinţe cu beretă. Erau însăş Prezidenta şi secretara ei. Surprins cu cămaşă scurtă pe fesele goale păroase, Kuic dete un ţipăt de adolescent violat, şi alergă împreju* rul dulapului cu oglindă, camera nefiind prevă* zută cu obligatoriul paravan.

— Interpret! zise doamna, închizînd ochii.

Din vestibul apăru domnul ras, cu lunete şi cu jiletca încheiată sacerdotal, pînă la butonul gule* rului cămăşii. El traducea cuvintele vizitatoarei, ca o maşină de scris indiferentă, un manuscris.

— Sînt fericită să cunosc pe iluştrii oaspeţi ai Republicii Kuty, pe care mi*am permis să*i impor* tunez la o atît de matinală oră, începu Prezidenta în stil epistolar. Nu e locul să vă sfiiţi. Ne găsim între camarazi. . . Tot ce vă rog este ca, supri* mînd convenţiile dintre sexe, să mă consideraţi ca pe unul de*ai voştri, să faceţi abstracţie de structura sexului meu, care, prin funcţiunile ce îndeplineşte de o viaţă întreagă, se apropie cu onoare de structura sexului masculin.

— O apropiere care dorim din toată inima să nu se producă la nicio oră a niciunui meridian, zise Kuic, gîdîlat în cerul gurii. Fii bun, domnule Interpret, să nu traduci. Să nu audă acest domn feminin. Pentru mine singur, spune*mi încet cum se zice pe kutyceşte ceea ce îi lipseşte doamnei.

Devenind din grav catastrofal, Interpretul, care părea să fie un predicator protestant, înzestrat cu toate virtuţile şi cu ale limbajului, răspunse:

— Asemenea cuvinte am neplăcerea să vă informez că la noi sînt riguros interzise, silabisi Interpretul, cu o asprime de accent care dovedea că libertatea discursului atrage, în codul local, pedeapsa cu moartea.

— Chiar organele pe care asemenea cuvinte le reprezintă? preciza Kuic.

— Da! zise cu o mare rigiditate Interpretul.

— Atunci, permite*mi o întrebare. Ce utilizaţi la dumneavoastră acasă? Presupunînd, bineînţeles, imită Kuic accentul doctoral, că nu vă înmulţiţi prin rugăciuni şi cîntări de psalmi.

Predicatorului i se aprinse un obraz, ca şi cum detestabilul nostru camarad i*ar fi lipit o palmă

subt ochi, şi se mulţumi să răspundă, cu un nod teologic în gît:

— Sînteţi indiscret, ca să nu zic mai mult, domnule. . . redactor.

— Poţi spune şi mai mult, domnule Interpret, că nu mă supăr. Simt că vă stă pe limbă un cu*vînt nepermis în pravila dumneavoastră. Dati*i drumul, ca între « camarazi ».

— N*aş îndrăzni, zise Interpretul.

— Noi toţi, din neamul nostru, sîntem nişte porci. Uite, am venit în aeroplan trei. Nu te uita aşa de moral la mine, zise Kuic, căruia, fără să vreau săd umilesc dinaintea unor străini, îi dădeam să înţeleagă, prin grimasă, că trebuie să*şi limiteze calificativul.

Interpretul schiţa un fel de surîs.

— La noi, toată ziua e plină de părechea cuvîn*tului pe care te*am rugat să mid traduci la ureche, şi viaţa noastră individuală, socială şi politică, are un singur citat. Alţii, zice*se mai fericiţi, citează nişte strămoşi ca Homer; noi invocăm neîncetat pe străbunica noastră, — şi să nu crezi că ne merge mai rău. Vrei să*ţi mai spun ceva, ca să te dau gata? Ei, bravo! zîmbeşti. A înce*put să*ţi placă. Aşa ne abordează toate decentele occidentale, care vin la noi în vizită de interese. Neamul nostru s*a infiltrat în toate popoarele ve*cine, de alte rase decît noi, şi pe unele le*a dez*naţionalizat atît de mult, încît ele jură pe origi*nea cea mai nouă. Ştii cu ce*am bătut? O să crezi că noi biruim cu lancea. Nu te îngrozi. Cu. . . masculinul nostru vîrtos. E arma noastră şi prin*cipiul nostru cultural, — şi îl manipulăm cu o dexteritate plăcută. Vecinii noştri, cînd se găsesc în aceeaş situaţie, zic că menajează pe tovarăşul cu care încearcă funcţiunea principiului şi, prac*tici, se gîndesc la rezultate. Ştii care*i rezultatul

unei suprapuneri de două culturi? un candidat la cultură, un viitor bacalaureat. Noi nu ne gîn*dim la nimic, mergem pînă unde trebuie, pînă în miezul culturii. Cultura adversară protestează, însă mai cere cultură, — şi noi i*o dăm. Din toate metodele, a noastră e mult preferată şi, vă mărtu*risesc, e radicală şi căutată. Ca om cult şi docu*mentat, este sigur că dumneata nu ai dat crezare fabulei cu raptul Sabinelor. Aceste agreabile mino*ritare au fugit din aşternut, de lîngă bărbaţii lor, şi au trecut în cămaşa de noapte la vrăjmaş. Sîntem urmaşii bine înzestraţi ai acestor duşmani admirabili.

— Tot ce viam ruga, zise Interpretul, este să vă aplicaţi principiile culturale numai la dumnea*voastră acasă. La noi, cultura locală se practică moderat, doisprezece la sută.

— Ce v*a spus atît de interesant, domnul Inter*pret? întreabă doamna Prezident.

— Ne*a făcut o introducere generală la viaţa dumneavoastră publică. Aveţi instituţii de invi*diat, răspunse Kuic cu ipocrizie.

— înnainte de orice, republica noastră ignoră sub toate formele alcoolul. . .

— Băutura dumneavoastră preferată? întreba*răm noi, scoţînd blocuri şi creioane.

Kuic izbutise să*şi mascheze animalitatea cu un prosop, pe cared prinsese cu un ac de siguranţă în spate. Pe marginea şervetului, cared cuprindea curmeziş, se putea citi inscripţia « Bine aţi venit », ţesută în ştofă cu litere violete.

— Vin fără alcool, bere fără alcool, orice zeamă de fructe fără grad: limonada, portocale şi apă.

— Şi, probabil, tutun fără nicotină şi cafea tot fără ceva.

— Desigur.

— Ce*ţi spuneam eu de cultura noastră, dom*nule Interpret? La dumneavoastră lucrurile se scriu cu minus, şi la noi cu plus; toate sînt *fără* şi toate sînt *cu*. Trebuie să aveţi o mare consu*maţie de ciorapi de gumă. Am găsit doi pîna*cum, unul subt saltea şi altul în sobă.

Interpretul părea jenat.

— La noi, din ei se fac baloane lungi, în formă de castravete, cu ţiuitoare, pentru copii, — evi*dent, după ce copiii sînt gata. E singurul *cu* pe cared apreciaţi, din perversitate, acest adaos ser*vindu*vă de privativ.

— Cum? n*aveţi o contabilitate de Stat, o economie dirijată? La noi, ca să te naşti, trebuie întîi să decedeze un cetăţean înscris în roluri. Am înlăturat ştiinţificeşte cu desăvîrşire anarhia, şomajul şi neprevăzutul, care pe europeni îi neno*rocesc. Marele Colegiu, întrunit o dată pe săptă*mînă, face lista locurilor vacante în societate, dacă s*au ivit, şi distribuie datoria de a procrea sau, cum zici dumneata, mai literar, mersul cui*turii: după alfabet, calendar şi în raport cu plata impozitelor. De aceea, cînd moare un om, moartea constituie o sărbătoare naţională, şi în ziua aceea încasările la ghişeele Statului se cva*druplează.

— Dar cînd se rupe guma, eventual? întreabă Kuic.

— Asta nu s*a întîmplat niciodată. Nu numai că obiectul este un monopol de Stat, mereu veri*ficat, dar ritmul nostru este raţional.

— Noi, vedeţi, nu socotim. Şi nici nu facem ştiinţă şi literatură, mulţumiţi numai cu cultura. Ne place fata? S*a isprăvit.

— Stil niţel cam primitiv.

— însă delicios! răspunse Kuic.

Interpretul rămase visător şi cu apa la gură, ca un cîntăret dinaintea unei felii de lămîie.

Doamna Prezidenta purta o serioasă încălţă*minte bărbătească plată, de un model care a precedat moda bumbilor, a şireturilor cu găuri şi copci, cu elastice laterale, contimporane macferla*nului şi bretonului decorativ, ondulat pe suluri de cîlţi în culoarea coafurii. Elasticul era jerpelit, şi, din fustele cu volane de saladă întortochiate, ieşeau urechile de la ghete pe ciorapii zbîrciţi.

PREZIDENTA

11

Costumul Prezidentei refuza orice constrîn* gere a vîrstei, supusă la noduri anatomice şi varice, şi se purta cu libertatea de ţinută a unui cuier de din dos, care primeşte în grabă tot ce se anină de cîrligele lui, servite de un picior cu labe. Kuic nu*şi putea dezlipi judecăţile de gheata cu crăpături, în care se revărsa lateral grăsimea tălpii ca icrele întrmn pîntec de crap culcat. Afară de reliefurile masive ale articulaţiei, excrescenţe ca nişte începuturi digitale noi, destinate să complec* teze metatarsuî prelungit în interiorul călcăturii, confortabilă pentru un echilibru mai stabil, de pelican, picioarele sucite, de copil, ale Prezidentei, rămase cu cincizeci de ani în urma obrazului, acoperit cu o glandă nazală erectilă şi revărsată dintre sprincene pe buze zîmbitoare, ca un lupus cu înmuguriri de conopidă, aveau obezitatea chineză, ca şi cum trupul ei, umflat de la genunchi în sus ca un cactus diform, cu fructul unui dovleac lăţos în creştet, cu pălărie, ar fi crescut sufocat, cu călcîiele întrmn ghiveci. Suculenta fertilă a nărilor făcea utilizarea batistei monumentale labo* rioasă. Prezidenta, scoţîndu*şi basmaua de mătase şi ducîndu*şi*o la nasul vocal, ca un prestidigitator care pregăteşte o farsă, turbura importanţa rolului ei social şi politic şi solemnitatea şedinţelor, cu pauza caricaturală a unui trombon, iar grava ei amabilitate şi mareled prestigiu genealogic se

găseau astfel ştirbite periodic, ca o liturghie de catedrală în care ar intra, lătrînd, un cîine urmă* rind o pisică.

Era portretul actual şi real al Prezidentei, căci pentru presă şi vitrină ea utiliza o fotografie de reminiscenţe, veche de cîteva zeci de ani. Fusese tînără şi Prezidenta, şi nasul îi fusese cu mult mai redus şi mai virginal decît acum, cînd, ca să*şi cureţe strănutul, ea căpătase destoinicia mînuirii rapide a găurilor tivite ca ochii, cu gene mari pe dinlăuntru. Fără să se fi schimbat esenţial, ca un baston care subt jumuliri şi eroziuni îşi păstrează expresia şi forma, Prezidenta a fost de tînără desti* nată unei chemări cu caracter colectiv, mai pre* sus de mediocrele satisfacţii şi încremeniri conju* gale. Soţie distrată de un ideal, ea s*a achitat de împrejurarea casnică obligatorie, ca un manipulant care îşi conduce tramvaiul fumînd un trabuc, preocupat să sune şi să dea drumul la scrum. Cum şi*a conceput copiii ea nici n*a simţit, căci, în paralelă cu expansiunile ilustrului ei soţ, care nu dorea să*i rămîie glandele inactive şi nereali* zate în purtători de*ai numelui familiei, mintea ei funcţiona în tăcerea sexului, cugetarea îi aco* perea feminitatea, binele obştesc se intercala, ca un himen de nichel şi ca un timpan de lemn, între soţi. Cum i*a născut nici nu*şi mai aduce aminte, şi cum şi i*a crescut nici atît.

Fiii

L——Odată cu Prezidenta pătrunsese în odaia lui Kuic un miros de măcelărie, în care s*ar fi găsit o tijghea pentru negoţul de brînză şi butoaie cu murături şi borş. Secretara singură putea să re* prezinte, comparativ, un peizaj alpin lăsat într*o bărbierie de un client, amator de pictură în pastel. **Pieptănătura** ei de **perucă,** spintecată cu cărare, Şi boneta tricotată, acopereau expresia de amară*

ciune ineluctabilă a spiritului critic în serviciul obedienţei. Domnişoara era o licenţiată în Drept, în sensul franţuzescului *ancienne*.

Kuic are întorsătura intelectuală depravată. Ele*ganţa suspectă a Prezidentei îl făcea să urmărească mersul pe dedesubt al personagiului aparent, ana*lizînd conţinutul din căptuşeli al animalului ei cu hăuri de păr. Anatomia Prezidentei, încărcată cu pungi cleioase şi saci de seu, părea zbîrcită la ombilic de două ori, atîrna la piept ca ugerii unei capre, făcea patru trepte subt bărbie şi două suluri în ceafă, unde părul, frizat cu maşina şi astrahanizat, părea uns cu ulei. Moliciunile doam*nei Prezidente, revărsate ca nişte sîni ai spinării, ajungeau pe dindărăt la genunchi, şi dădeau mer*sului o expresie absurdă de maternitate dorsală.

— Ptiu! se gîndi Kuic, strecurîndu*şi ochii de*a lungul blănii închipuite sure, ce*şi întindea pansamentul nevăzut, de floacă.

— Ce*aţi vroit să spuneţi? se întrerupse Prezi*denta din discursul ei, mişcîndu*se bărbăteşte, ca şi cum ar fi voit să întoarcă în dreapta pantalo*nului un lucru pe care soţul îl purta în stînga.

Kuic urmări în imaginaţie o mişcare, care făcu o strîmbătură.

— Mi*e greaţă, doamnă Prezidenta, m*am gîndit la ceva. . .

— Nimic nu e mai eficace ca un bun purgativ, zise, medicală, Prezidenta. Eu mă purgez de două ori pe săptămînă.

— Ah! zise Kuic.

« Ia*o la palme! » îl sfătui conştiinţa. « Crezi că nu m*am gîndit? răspunse Kuic conştiinţei. Mă găsesc însă în plin protocol. »

Kuic zise atunci, în limba lui neaoşe, cu accent şi răspicat:

— Măta!

« Bravo! » îi zise conştiinţa.

— Interpret, ce doreşte domnul corespondent?

Interpretul se încurcă detot.

— A constatat că*i lipseşte una din valize, zise Interpretul. . .

— Cum, vă lipseşte un geamantan? Credeţi că s*a pierdut în ţară Ia noi? Interpret, telefonează la poliţie.

— Am zis: măta! scanda măsurat Kuic. Şi*ţi mai spui o dată: măta!

— Ce frumoasă e limba dumneavoastră, zise Prezidenta. Se cunoaşte imediat nobila origină. Apropo! dă*mi o fotografie cu autograful dumitale.

Kuic scoase o fotografie, scrise pe ea şi semnă Kuic; iar doamna Prezidenta silabisi cu voce tare, admirativ, şi cu accent kuty, o inscripţie, care în-idiomul aviatorilor circulă pe toată suprafaţa treburilor publice şi particulare.

IDILĂ ABSTRACTĂ

I întrmn ungher al ferestrei, Kuic se întreţi* nea cu fecioara secretară, cared făcea destăinuiri. Costumul ei şifonat şi negrul de subt unghii dovedeau preocupări intelectuale în activitate şi o regretabilă lipsă de timp pentru toaletă. Secre* tara aparţinea Prezidentei ca unui bătrîn căruia îi trebuieşte o tinereţe vie, ca să o morfolească, plătită atît cît era nevoie, pentru ca paliditatea anemică, de strigoi, să se menţie dincoace de vînăt, şi pielea să nu dispară de pe schelet. Ar fi dorit bucuros să evadeze din Kuty şi să fie răpită întrmn avion spre o ţară depărtată. Ochii ei lăsau să se înţeleagă evidenţa acestui ideal; dar niciunul din noi nu era destul de romantic ca să se împovăreze cu o domnişoară, pe care nedelicateţea lui Kuic o numea «un baboi». Şid adevărat că sudorile, cel puţin de subt braţe, aparente în decolorarea locală a costumului, şi probabil că şi osmozele aeriene ale patroanei, în tovărăşia căreia se găsea constant, dădeau şi persoanei secretarei acea nu< anţă de duhoare, care, în limbajul lui Kuic, « te făcea să verşi ».

Prezidenta era în felul ei un apostol, căruia ca să fie apostol întreg i<ar mai fi trebuit, deşi neuti* lizat, un apendice cu forma cunoscută şi care scuteşte pe proprietarii lui de periodicităţile supă* rătoare în propaganda feministă şi în difuzarea

.... bunelor sentimente printre ignoranţi şi săraci. Strîns legată de ritul religios oficial, ea căutase săd facă agresiv, visînd să devie un fel de patriarh femei şi învăţînd pe clerici şi credincioşi nişte noutăţi care la ei se învechiseră cu cîteva sute de ani.

!

FEMEIA KUTY

I Femeia era în Kuty un animal şi, ca orice animal, fără drepturi.

N*avea dreptul să umble călare. Sta pe cal de o singură parte, din pricină, pretindeau bărbaţii, că o supără şi că i*ar putea intra vîrful şelei în stomac, cu toate că anatomia, care nu mai e o ştiinţă exclusiv a bărbaţilor, a situat definitiv sto* macul cu trei laturi de palmă mai sus şi înnafară de bătaia curelei. Pentru demonstrarea acestui adevăr, foarte controversat în Kuty, unde proble* mele esenţiale pasionează, a trebuit ca mai multe tinere adepte să călărească, unele în manej confi* denţial şi una din ele, o blondă suavă, nimerin* du*se să facă dovezile anatomice pe spinarea unui armăsar, această brută cu chişiţă şi copite a ţinut să facă şi ea o demonstraţie, arătînd că din sto* macul lui, unde nu era primejdie să intre nimic, putea să iasă ceva.

Femeia n*avea dreptul să cheltuiască şi să toace decît averea soţului propriu, cînd era măritată, sau cel mult pe a soţului unei prietene de aproape şi a protectorului în vîrstă, dacă era cîntăreaţă sau actriţă. Jugul acestei îndatoriri trebuia sau sfă* rîmat sau depus, ca un semn de barbarie întîrziată. Cu toate că Prezidenta nu cheltuia nimic din chiriile, arenzile şi onorariile ei nici pe săpun, era de cîştigat un drept, admiţînd că, dobîndindud, femeia nu mai avea ce cheltui, sexul tare aşa*

numit refuzîndud tarif, capital şi taxe. De altfel, e legea oricărui drept să garanteze exerciţiul unei ficţiuni, cu cît dobîndim drepturi mai multe îm* puţinîndu*se materia liberului lor exerciţiu. Mai bine o neagră mizerie organizată, decît o ruşi* noasă abundenţă în dezordine.

Femeia n*avea dreptul să voteze deputaţi, să fie ministru şi căprar; n*avea dreptul să poarte pantaloni, redingotă şi pinteni, şi n*avea dreptul să vorbească gros şi să se radă. în schimb, ea era obligată categoric să rămîie însărcinată, ceea ce*i inechitabil şi abuziv, şi să poarte în pîntec, exa* gerat, nouă luni. Printno lege egalitară, s*a cerut de o parte graviditatea pe din două, bărbatului nemaipermiţîndu*i*se să fie privilegiat, iar pe de alta, termen redus. Iată de ce femeile organizate au început să*şi reducă termenul singure, la trei* patru luni, cu ajutorul medicilor, cu atît mai onoraţi în Kuty, cu cît aveau să*şi reproşeze naşteri mai puţine.

Cocoşatul ne*a informat de lungile polemici dintre acţiunea Prezidentei şi adversarii, în genere bărbaţi, ai acestei acţiuni, numită în Kuty, cu o intenţie obscenă, «mişcare feministă», această mişcare implicînd, după filosofii locului, ardoare. Argumentele lor merită să fie, pentru moravurile insulare, transcrise.

Ei pretindeau că femeia nu era o fiinţă, ci nu* mai un complement direct şi indirect.

întîi, că ar fi marfă umedă, faţă de un amic şi adversar uscat, umezeala socotindu*se ca produ* cătoare de mucegai, de rîncezeală, de rîme, şi fiind o modalitate de puroi.

Al doilea, pentru că, adamic, ea stă.

Al treilea, pentru că e nevoită să se puie jos întrmn act pe care bărbatul îl săvîrşeşte în picioare, între două zăbrele.

Al patrulea, că o dată pe lună ființa ei trebuie să se altereze dureros, ca o tomată.

Al cincilea, că, pasivă ca pămîntul, ea trebuie să poarte și să dospească în copaia ei sămînța pe care și*o; distribuie odată cu aluatul bărbatul, pås* trătorul drojdiei de frămîntat omenirea — sar* cină sfîntă însă subalternă.

Al șaselea, că femeia nu se sperie de alte lucruri, dar se îngrozește de șoareci; ceea ce arată deze* chilibru.

Al șaptelea, că unded e sexul și inima îi este.

Al optulea, că își poate părăsi copiii, fugind cu un amant care cîntă din harmonică.

Al nouălea, pentru că face acuarelă, cîntă la pian și regretă la bătrînețe ca a dus o viață cinstită.

Al zecelea, pentru că se strică citind literatură, nu știe să măture și devine femeie fatală, fatalizată după roman și teatru.

«Putea*vei purta o coadă magnifică și variat pestriță, fiind mulțumit a fi un prea gustos fazan. Dacă vei mai vroi a fi și astrolog, nu ți se va mai lua în seamă nici friptura la care puteai năzui cu pieptul și tîrtița ta», zice un proverb kutyst reac* ționar.

Femeile din «mișcare» s*au scandalizat de aceste inocente dar exacte argumente, și cîțiva eunuci zbîrciți s*au alăturat sufletește «mișcării».

IMPASUL FATALITĂȚII

I — îmi amintesc, zise Kuic, aventura unui prieten al meu care iubea și era iubit de o distinsă domnișoară, logodnica lui. Poți să vezi de ce atîrnă cîteodată fericirea oamenilor făcuți să se înțe* leagă. De o șoaptă care nu iese din sufletul lor, de o voce care vine fără să fi deschis vre unul gura. Pentru că ne găsim în Kuty, putem vorbi pe șleau. Tinerii ședeau unul în brațele altuia, respectuoși de*o tradiție, călcată de cele mai mul* te ori înnainte de timp, ca îmbrățișarea plastică să aibă loc de*abia în noaptea nunții. Ușoarelor mîngîieri, ușor trecătoare, ale tînărului, le răspun* deau singure buzele fetei, încleștate pe buzele lui. Și le*ar fi răspuns bucuros și sărutările paralele mai adînci, dacă băiatul, mai puțin tradițional, rupea un bumb, zmulgînd cingătoarea.

Era noapte, bineînțeles, și noapte cu lună. Naiv și pur, băiatul adormise, ca într*o anecdotă cu proști, obosit de obsesii. El fu deșteptat la mijlocul unui solo ca de violoncel, care*și dete seama că venea din insul lui și pe care îl auzi isprăvindu*se degradat.

— Ce*ai fi făcut tu, Mnir? Te*ai fi explicat?

— M*aș fi sinucis, răspunse Mnir.

— Așa vine vorba, răspunse Kuic. Și prietenul meu a vrut să se spînzure, dar i*am demonstrat că natura trădătoare nu cere indivizilor responsa* bilități extreme. E rușinea vieții lui întregi. Și

cum să te explici? Să afirmi că ai mîncat prea mult, că suferi de lăbărţarea sfincterului, să filo*şofezi denunţînd iresponsabilitatea şi lipsa de bun*simţ a intestinului gros? Să spui: «Dom*nişoară, m*am născut cu o muzică undeva, si, fără să vreau eu, cîntă »?

Epilogul fuse mai tragic decît se credea. El a plecat fără să poată spune un cuvînt, şi n*a avut curajul să se mai întoarcă. Iar domnişoara a rămas pe todeauna nemăritată şi domnişoară.

UN CONCURS DE FRUMUSEŢE

____I La concursul de frumuseţe, atmosferă, după vorba lui Kuic, « de muiere ». E curios că şi în Kuty, unde ne aşteptam să miroasă a undelemn, femeia normală miroase, în societate, ca în ate*lierele de croitorie din Europa, a creier crud, a gelatină şi scoici. De la intrare, parfumele ieftine şi săpunurile combinate cu aromele speciei, ne*au provocat jăregaiul, şi am fi fumat cu bucurie, dacă virtuţile acumulate ale kuţilor n*ar fi cuprins şi abţinerea de la tutun. în cufărul avionului aveam, din patrie, ce fuma un an de zile. N*am văzut uimire mai vie ca atunci cînd, scoborîndu*ne din aeronavă, am intrat în oraş cu pipele în gură, trăgînd fumul şi dîndud drumul în pachete deslî*nate. Kuţii au crezut că e respiraţia noastră natu*rală, de acid carbonic compact, şi că sîntem un neam de oameni născuţi cu o prelungire neagră a gurii, cu un cioc în formă de lulea, rămînînd consternaţi după ce ne*am scos boturile şi le*am pus în buzunar. Trecînd prin faţa cîtorva rînduri de ochi holbaţi, Kuic zise, fără să fie înţeles şi arătîndu*şi pipa cu degetul: « Demontebl », ceea ce însemna în intenţia lui: « Sîntem demontabili », şi: « Montebl », întorcînd pipa în gura de unde o scoase. El credea cu sinceritate că vorbeşte englezeşte şi că limba engleză, prin universali*tatea ei, care trece cu cîteva zeci de kilometri chiar dincolo de coaja pămîntului şi e singura

limbă muzicală vorbită de Dumnezeu, de la înfiinţarea Societăţii British pentru răspîndirea Bibliei, putea să fie curentă la kuţi, ca la japonezi, de vreme ce prima limbă vorbită şi pe pămînt fusese englezească.

Juriul, compus din esteţi locali, era prezidat, de cine credeţi? De însuş Preşedintele venerat al Re* publicii, care, părăsindu*şi ocupaţiile absorban* te, slujea de arbitru şi de proteguitor al rasei, renovată în piele şi în tricou. Parcăd văd: un domn de vreo şaizeci de ani, ochelari şi mustăţi întoarse cu fierul de frizat, din colţuri, rostindu*şi frazele grele, accentuate, de bolovani clătinaţi. îi rămăsese din vremea cînd se purtau carîmbi scrobiţi subt urechi şi pe mîini, ca nişte podoabe, inspirate de la inelele atîrnate de buze, două ticuri decorative: unul de lărgit gulerul, care apăsa înghiţitoarea, şi celălalt de proiectat manşeta înnapoi, pe fus, după contemplarea satisfăcută a butonilor, cu un ochi de diamant. Pentru fiecare obiect spînzurat de preţul fiinţei sale, — ceasornicul cu lanţ, oche* larii conturaţi cu aur şi zvîcnind în resortul nazal, creionul care se lungea înnainte şi intra îndărăt, pretext al presupunerii că personajul cugetă şi notează, bastonul, cînd personajul punea pălăria şi mantaua, învîrtit în aer ca un ventilator, — el avea un gest, divizîndu*şi astfel activitatea într*o sută de subactivităţi, învîrtirea degetelor mari satelizate unul împrejurul celuilalt, bătaia tobei ritmată pe biurou sau pe geamul ferestrei, cu cele două degete următoare, jocul inelului pe degetul al patrulea, cel de*al cincilea fiind rezervat special delicatului raclaj al nasului şi al urechii. E ticul de cugetare al modernului, oprit într*o pauză din celelalte activităţi, aşteptîndu*şi trenul, tramvaiul sau iubita, pe o margine de peron sau de trotuar. Pentru că omul civilizat care se scobeşte cu stăru*

inţă, lîngă o statuie de bulevard, aplică nevoile de ciugulire ale găinii şi de Unsoare ale mîţei.

____1 După o inspecţie a concurentelor, Kuic, care fusese invitat dimpreună cu noi să ia loc în foto* liile extreme ale juriului, trase ostentativ aer pe nări şi, aplecîndu*se cu o şoaptă la urechea lui Mnir, îl văzui pe acesta ţintindu*şi ochii în pămînt şi muşcîndu*şi buzele, ca să nu izbucnească. Potri* velile nătărăului nostru de pilot, un găligan mol* com şi rece, se nimereau cîteodată atît de exact, încît nu te puteai opri, fără să*ţi scrinteşti maxila* rele, de voinţa hotărîtă de*a nud da drumul unei gargare de rîsuri, darul lui de*a fi porc fiind spiri* tual. Cred că aci stă tot succesul de teatru şi ora* torie, în sentimentul că personajul nimereşte just, ca în ring, unde o lovitură de pumn dată adversa* rului, între sprincene, stîrneşte entuziasm şi delir, inexplicabil fără o concepţie intuitivă a materna* ticilor mecanice.

Erau patruzeci şi cinci de concurente, aşezate în rînd hemiciclic, în picioare, şi care aminteau chelneriţele de la Operă, care seara fac balet în schimbul unui salariu prelungit. Ceea ce izbea întîi era o pungă, aparentă în vîrful triunghiului ombilical, ca o jumătate de întreg. După forma puţin despicată a locului, se putea observa cum purta fiecare zbenghiul, ascuns ca la pisici sau prezent ca la căţelele cu coada retezată, şi duios în sincera lui expunere sub tricou. La unele con* curente turta spintecată era situată pe şold şi rea* liza un sentiment, ca şi cum ar fi dorit să fluiere sau să cînte, şi Ia cele mai multe se înfăţişa ca un ochi bolnav, cu pleoapele umflate. Un medic deduce numaidecît atitudinea cea mai favorabilă in care tînără concurentă şi viitoare soţie va putea obţine şi împărtăşi un maximum de despersonali*

zare, şi Kuic avea un crîmpei de medicină în experienţa lui de sceptic şi de misogin. Aprecie* rile lui la urechea lui Mnir, pe măsură ce con* curentele înnaintau individual, ca să*şi demons* treze umbletul şi ritmica plastică, afectată prin studii în faţa oglinzii de la dulap, lăsau să se audă termeni ca: « tîrtiţă », « birlic » şi « pi* poaşcă», nepricepuţi de vecini. Singur cuvîntul « găoz », rostit, din greşeală, mai tare, provocă o întoarcere a capetelor către noi şi ca o protes* tare a căutăturii persoanelor prezente. Oricît ar fi de greu de spus în public un cuvînt care în limba noastră are un sens, ca să zicem ca la Uni* versitate, pejorativ, vulgarele silabe însemnează în Kuty «Marele Apostol», care în scripte şi perga* mente poartă şi numele de « Mare Geniu », — şi expresia verbală a misticei lui funcţiuni nu poate să fie spusă cu voce tare, niciun om nefiind des* tul de demn şi de valoros moralmente pentru ca buzele lui să*şi permită săd numească, şi rămîne confidenţială, pentru a fi numai manuscrisă şi ne* tipărită. La o nerăbdare a Prezidentului, al că* ruia fotoliu sta lîngă Kuic, el, Kuic, se apropie de auzul autorităţii necontestate, explicînd că în limba lui natală vorba avea semnificarea, — cum să zic, preciza el, — de ceva găunos dar moale şi nu de cea mai recentă prospeţime, compor* tîndu*se gramatical ca un substantiv cu înfăţi* şare de verb la trecut şi la mai*mult*ca*perfec* tul, şi fiind utilizat îndeosebi în legătură cu ideea, cum s*ar zice, de «mamă », un cuvînt compus prin contragere, dintr*un cuvînt care conţine sen* sul de mamă şi dintrmn pronume.

— Am auzit, zise Preşedintele, că la dumnea* voastră cuvîntul mamă e întrebuinţat foarte des.

— Ca şi mama în persoană, excelenţă, surîse Kuic, ceea ce făcu pe Preşedinte să roşească mul* ţumit, fiind din categoria abstinenţilor puri. De altfel, nu ne displac nici fiicele şi nepoatele, şi fiecare din noi are şi verişoare, adaose Kuic.

E ciudat, într*adevăr, cum cuvintele stau, în mai multe limbi, cu semnificaţii paralel neaştep* tate, şi cum o fantezie slobodă a permis, fără tratate şi organizare internaţională, ca, de pildă, termenul *cui* să devie într*altă limbă *couilles*.

COPIII KUŢI

1 Le*am trimis copiilor acasă o scrisoare.

In Ţara de Kuty nici nu vă închipuiţi ce a văzut Tătuţu.

întîi şimtîi, aici copiii nu se duc la şcoală. Se joacă toată ziua, de dimineaţă pînă seara, şi dau cu pietre în toate geamurile, fără săd certe nimeni. Ştiţi cum sînt geamurile în Ţuţy, capitala Ţării de Kuty? Arunci cu un bolovan şi, în loc să se spargă, geamul prinde bolovanul şi ţid aruncă îndărăt: să vezi atunci cum te fereşti, ca să nu te nimerească geamul pe tine. Sticla era ca apa şi ca piftia, înghiţind pietrele. Ca o traistă, fără să se găurească, le dă drumul numaidecît. Vasăzică, vezi de ce se cuminţesc copiii. Ca să nu le spargă geamurile capul.

Şi pomii sînt ca nelumea. Vrei să te sui întrmn gutui, îţi alunecă piciorul, şi pomul se trage mai înnapoi, ca un cal. Apuci să te sui în pom, pomul o ia cu tine din loc. Sari după o gutuie, şi gutuia sare şi ea mai sus, ca să nu o prinzi. Vişinile pornesc depărtîndu*se ca nişte coinace, dudele, ca nişte gîngănii fug, zarzările se grămădesc pe ramurile cele mai de vîrf. Şi, cîteodată, pomul se ridică tot, ca un tîrn, şi te ia la bătaie, ştii tu unde, nu aş vrea să*ţi mai spui. Prin urmare, cînd nu se întîmplă bătaie, grădinile se joacă de*a copiii, şi fug copiii după pomi şi pomii după copii.

A vrut să facă, la Ţuţy, un binefăcător o şcoa* lă, crezînd că face gaură în cer, şi i*au stricat*o fetele şi băieţii, ajutaţi, — nu e vorbă, — de căţei, de pisici, de purici şi de toţi puii de vieţuitoare, care înţeleseră că dacă se face o şcoală se va mai face una, şi mai pe urmă o grămadă de şcoli, şi nu se va mai juca nimeni decît atunci cînd vrea profesorul. Dacă la noi acasă nu se duceau copiii la şcoală, nici căţeii *mar* fi sărit peste băţ şi n*ar fi învăţat nici ei carte. Omul care începuse să facă şcoala s*a pomenit întîi lătrat de căţei şi scui* pat de mîţe. Veneau toţi motanii din ţară şid miorlăiau, făcîndud de două parale, — şid urlau cîinii mopşi, cu nasul despicat şi măselele strîm* be, din ţinutul întreg. Şi întno zi iacătă că vin, după miros de motan, şi nişte tigri, care sînt pisicile cele mai bătrîne, — şi atunci omul bine» făcător, ca să nu fie mîncat, cu învăţătura lui cu tot, s*a băgat în groapa cu mocirlă de var pînă la gît şi pînă la mustăţi, ca întrmn butoi cu iaurt, şi nu a mai ieşit pînă ce s*a uscat varul tot, fă* cîndu*se praf şi făină. Şi afurisitul de cărturar tot nu s*a lăsat.

Ei, însă atunci a păţit*o mai rău, că nu s*a mai ales pînă la urmă de barba lui şi de mintea lui nimic. Căci hotărîndu*se puricii săd dea o lecţie aşa cum el nu învăţase, au pornit puricii cu toţii, ca furnicile, gheme şi mototoale de purici, ca nişte arici, şi au tăbărît pe el. Nu avea omul atîta carne cîţi purici bau învăluit, aşezaţi unul lîngă altul. El nu se putea nici scărpina, că nu ştia de unde să înceapă, şi nu se putea scărpina şi din pricină că şi buricele degetelor, pe moalele lor şi pe subt unghii, erau pline de purici negri. Cînd m*am dus, într*o doară, să răscolesc puricii şi săd dau deoparte, ca să văd ce se mai petrece dedesubtul lor, nu am mai găsit om pe dinăuntru: îl mîn* caseră puricii de viu. Şi bine i*au făcut, că umbla

să necăjească băieţii şi fetele cu abecedare, plăci de piatră şi burete, şi săd nărăvească la program.

Şi nu s*a mai făcut şcoala din Ţuţy nici pînă în ziua de azi.

19 i

în Ţuţy, tătuţii de acolo întreabă pe băiatul lor aşa:

— Ce vrei să te faci tu acum, că ai îmbătrînit? mîine împlineşti patru ani.

Băiatul stă şi se gîndeşte şi răspunde, cum zicem noi tătuţii, « după matură chibzuinţă » :

— Pungaş.

Şi tătuţul răspunde:

— Bine. Fă*te pungaş, dar pupă*mă întîi.

Şid dă drumul, şi băiatul se face pungaş. Crezi tu că e rău să fit pungaş? Nicidecum, şi tu mă înţelegi destul de bine. Şi*i mai dă tătuţul o praştie cu pietricele, un zmeu cu zbîrnîitoare, o muzică, o sabie, şi băiatul se duce şi se face pungaş mare, şi poate să ajungă, dacă e simpatic, şi deputat.

Cînd o întreabă pe fetiţă tătuţul din Kuty:

— Dar tu ce vrei să te faci ?

ea se gîndeşte, ca şi fratele ei, niţel, şi zice, pe* semne:

— Eu mă fac de la circ.

Adică, vrea să spuie, după cît înţeleg eu, că se face dansatoare.

— Bine! zice tătuţul, şi*i dă şi ei zestre, o cutie cu pudră, o fustă creaţă străvezie, croită din aripi de fluture lipite, cu creion de buze, şi alte vopsele. Şi amîndoi, pungaşul şi dansatoarea, ies la drumul mare cu trîmbiţa şi cu toba, cu băşica de şuierat, şi fac tărăboi, el cîntînd tărăboiul şi ea jucîndud din glezne şi genunchi.

Vreţi voi să ne mutăm în Ţara de Kuty? Nici nu ştiţi ce bine e. Aici nici tătuţii, care pe la noi se zbîrcesc la gură şi la nas şi fac fulgi albi pe la

urechi, nu sînt mai mari decît copiii lor, şi unchieşii cu obrajii rumeni se dau de*a dura, prin iarbă, amestecaţi cu copiii, cîte un tătuţ călare pe cîte o spinare de băiat, cîte un iepure călare pe o găină, tîrîndu*se de*a buşile prin poala*Maicii*Domnului, prin maghiran şi busuioc. Tălpile lor miros a zambile şi a calomfir, şi în bărbi şi plete îşi lasă boarea asmăţuchiul, amestecat cu mirodenia ga* roafei şi cu mirosul amărui al crăiţei. Izma le îm* bălsămează cefile cu care dorm în flori, argintaţi din stropitorile cerului cu rouă de stele.

Băgaţi de seamă că dintre tufişuri vin pentru fetiţe*păpuşi cu obrazul de flanelă, cu mîinile de lînă şi cu zîmbetul de catifea, ca muşcata. Şi mai vin panglici prin iarba măruntă, şi mărgele albe, . ca nişte şerpi înşiraţi, strecurîndu*se prin micşu* nele, pînă la grumazul fetii mele, goală ca o şopîrlă smeadă. Şi tocmai de dincolo, vin armăsarii potco* viţi cu roţi de lemn şi cu nările ca boiaua, şi locomotivele mici, trăgînd pe şine vagoane pline cu bomboane. Staţi frumos, că mai vine ceva: o bicicletă! şi după ea un căruţ la care s*a înhămat de rîma nasului, încovoiată, un elefant de cauciuc adevărat: sufli*n el, se face verde, dă din cap şi pocneşte. . .

CUMUL DE ATRIBUŢII

__J Participarea lui Mnir şi*a lui Kuic la concursul de frumuseţe mi*a fost fatală. A doua zi, bunii mei prieteni dispăreau în văzduh, răpind, probabil pentru o experienţă pe care trîntorii din prisacă o repetă de cîteva ori pe vară în azur, cele două regini ale frumuseţii din Kuty şi Ţuţy, şi lipsim du*mă de unica posibilitate de a mă întoarce curînd pe continent, avionul. Rămînînd singur, imam hotărît să părăsesc o vreme, pînă la calma* rea spiritelor, capitala, şi am luat*o razna prin regiunile neexplorate ale Ţării de Kuty, cu unei* tele reporterului şi cu o puşcă patent « Maxim ».

în timpul vînătorilor mele, ţinîndu*mă după un animal bizar, care în acelaş timp alerga pe două singure picioare şi pe celelalte singure două se da peste cap şi putea să zboare, am nimerit, cu două sute de cartuşe pe cingători, în mijlocul unui trib de guşaţi, din care, după cum am aflat mai tîrziu, se trăgeau huţii civilizaţi. Aceştia n*aveau nicio armă şi, contrariu obiceiului deprins de vînători din lectura călătoriilor prin sălbătecime, oamenii m*au primit rîzînd, ei neştiind nici să se supere nici să se încrunte. Blond şi cu ochii de azur, cum sîntem toţi cei din neamul superior, bălan*roşcovan, negricioşii mei primitori m*au ales numaidecît preşedinte*guvernator şi rege; ceea ce în limbajul lor se rosteşte ***Butcubu,*** cu accentul pe ultima silabă. Pasărea cu patru picioare, pe care o urmărisem din lagărul meu, ca să o împuşc pentru îmbogăţirea Muzeului Exotic din Kuty* viile, se chema ***bilifox.*** Bilifox are nu mai puţin de nouă sensuri şi este intraductibil în toate lim* bile europene grăite. întregul vocabular al limbii kuty, pe care o vorbeau, adoptată prin cultură, guşaţii mei, prezintă particularitatea sensurilor multiple. De altfel, am demonstrat*o de la catedra mea, de mai tîrziu, de kuty.

Bilifox înseamnează, în traducere liberă: « Iere* tele cu patru picioare despărechiate, fără unghii, care fuge la deal tîrîş, iar la vale de*a berbeleacul, şi zboară peste apele fără punte ». Pecît este de greu de înţeles, pe atît e de potrivit acest limbaj concentrat şi extrasintetic genului poetic în versuri. ***Jiu midi*** însemnează: « Te iubesc pînă la moarte şi de*a lungul vieţii viitoare, cînd îţi făgăduiesc că nu vom mai avea copii». ***Lokha repe alduţîm,*** cu toată caracteristica armeană a i*ului circumflex, este: «Salutarea zorilor zilei urcat în chiparoşi, printre maimuţe cîntăreţe cu solzii argintii». (O varietate de maimuţe acvatice, care exală un pro* nunţat miros de icre negre, poartă solzi într*adevăr.) Aş putea cita mii de stihuri grăite ale acestei limbi care nu a fost niciodată scrisă, ca să ilustrez infim* tatea mijloacelor ce stau la îndemîna unui even* tual poet kut, ca în nicio altă limbă.

ORGANIZARE

I A trebuit să stau printre indigeni zece ani, pînă ce am găsit o potecă de întoarcere în părţile civilizate ale insulei; însă, bineînţeles, nu mi*am pierdut vremea şi am introdus elementele de civili* zaţie indispensabile unui viitor popor cult: Am credinţa că, peste o sută de ani, kuţii, adică nea* mul kut, vor face să se vorbească de ei şi că vor avea cel puţin opt romancieri şi douăzeci de au* tori de teatru.

înnainte de sosirea mea, poporul era, bineîn* ţeles, anarhic: fiecare făcea ce*l tăia capul şi avea nerozia primitivă să se socotească fericit, ca şi cum omul poate să fie măcar aproximativ mulţumit fără organizaţie şi lege morală. Intîia mea lege a fost lapidară şi scurtă: «Aşa nu mai poate să meargă ». Am tradus în kuty acest principiu şi l*am enunţat conform geniului limbii cu mono* silaba *Hore:* legea Hore se întinse numaidecît la toate triburile, de toate culorile, unificînd deprin* derile prin constrîngere legală.

« Dar dacă nu mai poate să meargă aşa, cum are să meargă? » m*am întrebat.

Foarte simplu: am ales şapte secretari şi i*am făcut miniştri, în uimirea tuturora, care nu cunoş* teau selecţia prin clasificare. Aceşti miniştri aveau ca primă datorie să doarmă cu mine întrmn aparta* ment, improvizat într*o pădure de liliac. A doua lor datorie era să întemeieze simţul de autoritate,

purtînd fiecare ministru un băţ, cu care aplica fiecărui kut întîlnit, cu motiv sau fără motiv, un cucui în moalele capului. Căci această nemoti* vare mai ales, arată originea divină a unui aparat de autoritate. Fără motiv, kutul primea o lovitură în cap, oridecîteori era întîlnit: cu motiv, adică după un exces, el primea douăzeci şi cinci de lovituri în diverse regiuni ale trupului; ceea ce a dezvoltat noţiunea inocenţei şi a vinovăţiei, şi, prin legătură logică, simţul de răspunderi.

LZA După patru luni de guvernare, circulaţia se şi făcuse suportabilă. Nu mai sta dinaintea noastră nimeni, şi toată lumea fugea la apropierea Curţii. Doi miniştri erau însărcinaţi, cu toate acestea, să se ia după oameni şi săd prindă: miniştrii de finanţe. Am ales doi în loc de unul singur, pentru ca unul săd ţie pe kut, şi cellalt săd opereze, obişnuind poporul şi cu noţiunea contribuţiilor directe. Kuţii se hrăneau cu banane, roşcove, stafide sălbatice, rodii, ananas, portocale şi alte fructe, furate pur şi simplu naturii: o noţiune fantezistă a proprietăţii, proprietatea devenind a guvernului. Cu toată obligaţia, supuşii noştri uitau să dea pe la minister, să lase trei sferturi din recolta lor cotidiană pentru «necesităţile su* perioare » şi pentru « raţiunea de Stat », şi atunci ne luam după ei şi ne încasam contribuţiile di* recte. Cînd kutul nu avea nimic în sac, îl puneam jos şi>i scoteam un dinte, lovindud cu o piatră lustruită la rădăcina gingiei. Chestiunea princi* pală era să cultivăm simţul datoriei subt orice formă.

Sistemul atinsese o perfecţiune, pe care Europa putea săd jinduiască. Kutul ajunsese să scuipe după regulament, de două ori pe zi, şi atunci, dacă ţinea să expectoreze, era nevoit să se ducă

pînă Ia ţărm şi să scuipe în mare. Şi răsufla după acelaş regulament, douăzeci la sută din respiraţia unui european în timpul săptămînii, şi douăzeci şi trei la sută duminica. Cu noţiunea politică a fost mai greu săd deprindem pe kuţi. Negăsind un termen just în limba lor, am căutat săd obţi; nem din cuvinte compuse, însă fără succes şi dînd naştere la erori grave de înţeles. Unii înţelegeau: oftică, alţii: găinaţ, — şi cred că nici pînă în ziua de azi, cînd i;am părăsit, kuţii nu au găsit cu; vîntul noţiunii şi mau asimilat încă noţiunea.

____I Contribuţiile directe, subt formă de banane şi mandarine, nu erau satisfăcătoare. Movili de zmochine se acreau în jurul palatului preşedin; telui'guvernator şi rege, Butcubu. Mocirla porto; calelor stricate, cu catifelări albastre şi verzi pe cojile stacojii, influenţase terenul pe cîteva hec; tare, şi galoşii noştri se îngropau în zmîrcuri stag; nante de oranjadă.

Trebuie să găsim o « modalitate », ziseră mini; ştrii mei de Finanţe, pe baza principiului nostru constituţional: «Aşa nu mai merge». Şi am emis o lună de zile concepţii *(avralia)* şi am examinat ipoteze *(sazalia). Lia* în limba kuty e marca nominativului plural nearticulat, forma articulată fiind, pentru aceste două cuvinte, *avraliall* şi *saza* liall,* genitivul luînd prefixul *babă,* cu singularul *bibi.*

Am introdus, aşadară, moneta, care pe kuty se numeşte *kanci.* Ca să căpătăm, la un popor care nu cunoştea nici bronzul, nici cositorul, nici industria turnătoriei, parale, începutul trebuia exprimat într;o valoare curentă, recunoscută în toate continentele. Ne;am gîndit şase luni şi am găsit. Scoţîndu;mi busola, pe care o aveam incrus; tată în binoclul meu prizmatic, am căutat Sudul,

unde ştiam că se găsesc minele de diamant ale başogilor. Indigenii ne;au venit într;ajutor, indi; cîndume două ape subterane paralele, care răspun; deau, fără să fie cunoscute, în mijlocul ţării de diamant. Aceste rîuri se bucurau de o facultate curioasă de balansare, amîndouă fiind totuş două aspecte ale unui aceluiaş curs de apă: pînă în Başogia, apa mergea de sus în jos, iar din Başogia, unde ieşea din pămînt la lumina zilei, descriind o curbă, o lua de;a;ndaratele, iarăş pe subt pămînt.

Undele curgeau printrmn tunel, în care o Iun; tre se putea uşor angaja cu luntraşul în picioare. Situaţie ideală! Blocaţi din toate părţile, başogii sufereau de lipsa fructelor şi bananelor. Am în; cărcat în două luntri, care făceau naveta *(ha dibă)* între cele două puncte, încetdncet, toate contribuţiile directe, şi am luat în schimb bolo; vani de diamant. Prima dificultate era învinsă; mai rămînea o a doua. La întoarcere, rîul trecea prin lagărul filint. Cu urechea am cercetat unde putea să fie păretele bolţii mai subţire şi, odată, am descoperit şi o crăpătură fericită, prin care puturăm vedea tot ce se petrecea la filinţi, fără să fim văzuţi.

Ne;am aşezat în dreptul plezniturii şi am strigat:

— Ho! Aho! Oha! încolţind barca întrmn ungher, — şi am introdus o curea.

Puţine clipe după aceea, filinţii au apucat de vîrful curelii şi au tras încet. Am tras şi noi încet, mnapoi. Apoi au tras şi ei din nou, stabilind între noi limbajul curelei. Cînd şi;au pus ochii şi auzul deasupra crăpăturii, am întrebat:

— *Diamont?* (adică: « Vreţi diamante? »)

Şi ei ne;au răspuns, evident:

— *Yes, yes,* de repetate ori.

Noi am zis:

— *Diamont? . . . Pound! . . .* (adică: « Voi vreţi diamante, dar şi noi vrem lire sterline ».)

— *Wonderfool!* răspunseră filinţii (adică: «Splen* didă împrejurare! »)

Şi făcurăm schimbul, noi vîrîndude banane şi ei vîrîndu*ne diamante. Tezaurul indigenilor s*a umplut considerabil, vînzarea pe întuneric a dia* mantelor durînd vreme îndelungată. Noi adop* taserăm şi o tactică de Stat şi o diplomaţie, pe de o parte vînzîndu*ne fructele la başogi, şi pe de altă parte informîndud de toate pregătirile filin* ţilor, observate prin crăpătura bolţii rîului Topi* Pito, adică rîul care scoboară şi urcă. Pot să fac o spovedanie senzaţională, astăzi, cînd nu mai există primejdie şi cînd adversarii trăiesc frăţeşte: numai mulţumită indigenilor în organizare, războiul a fost greu şi başogii au rezistat cît au rezistat.

FINANŢE

24 i

A doua faţă a problemei financiare. Trebuia găsită corespondenţa internaţională dintre banane şi franci. Cîte banane la un franc ? Cîte mandarine la lira sterlină? Şi ca să le putem lua francii şi nu roşcovele şi zmochinele, trebuia săd facem pe indigeni posesori de franci, de şilingi, de lire şi de dolari.

Atunci am inventat cobiliţa, adică băţul întors, care pus pe umeri şi încărcat la capete cu cior* chini de banane, se cumpănea pe spinarea ne* guţătorului. Am pus cincizeci de cobiliţe pe cin* cizeci de spinări de kuţi şi i*am expediat pe huţi, cu un consemn, în cincizeci de direcţii, înnafară de Kuty. Dacă se întîlneau cu un om, ei trebuiau să strige: « Banane! Banane! »

în prima săptămînă am pierdut patruzeci şi doi de huti si am cîstigat cîteva lire sterline, întorcîn* du*se acasă numai opt. Şapte huţi fuseseră mîncaţi de pantere sau supţi de şarpele boa, care, strîngînd pe om, îl deşartă de suflet şi măruntaie ca pe un tub de cremă de ras. Alţi cinci huţi s*au întors după două săptămîni, din regiuni mai depărtate, aducînd monetă portugheză. După doi ani s*a mai întors unul, care stabilise tocmai în vechea Cartagină o filială de portocale, şi venea acuma cu o caravană de cămile ca să*şi aprovizioneze staţiunea cu fructe. El se şi căsătorise cu trei alge* nene şi şase marocane, fiice de regi de triburi,

şi devenise bogat. Bietul Ţin*Ţotbâ! — aşa îl chema, — el a introdus în Kuty rachiul şi tot el a fost primul importator al cîrnaţilor împărechiaţi, doi cîte doi, consumaţi cu hrean, care imită, în carne tocată şi piele, bananele din Kuty.

Am stabilit valoarea kilogramului de banane la o sută treizeci de reişi, şi pe acest criteriu interna* ţional am putut introduce reforma financiară, atît de binefăcătoare în Europa şi în cele două Ame* rici, şi am încasat impozitele la timp. Primul bu* get a dat un excedent de trei ori mai mare decît bugetul, ceea ce ne*a determinat, pentru binele colectiv, să dublăm în anul următor impozitele. Al treilea buget fiind deficitar, le*am sporit, pen* tru aceleaşi motive de ordin social, de patru ori.

De fapt nu era un impozit, ci un total de impozite care devenea singur după ce am adu* nat optsprezece impozite divizionare. Un singur impozit, şi atît, ar fi fost poate comod, dacă vrei, însă nu uita că eu eram creatorul în materie de finanţe, şi eram dator să demonstrez că sînt un om complicat. Orice naiv ar fi putut să stabilească un impozit, care să fie plătit o dată: arta financiarului şi a omului politic e mai vastă: contribuabilul kuty fiind obligat săd plătească de mai multe ori, plătindud totuş, principial, una singură dată.

I Impozitul kuty se stabilea anual. Insul kuty era chemat la percepţie, unde figura în acelaş timp Siguranţa şi Jandarmeria. întîi, i se aducea la cunoştinţă că, deşi cetăţean, el era un bandit, toţi cetăţenii unui Stat fiind prin definiţie bandiţi, împotriva cărora se apără Statul, acesta avînd căderea, în vederea de a se putea apăra, să pro* voace. Deci kuty era întîi bătut bine. « Dacă nud vom putea lua altceva, cel puţin ne alegem cu

atît, scrie Regulamentul, că ham bătut. » După bătaie urma declaraţia.

— Cîte banane faci? cîte mandarine? cîte roşcove? cîte zmochine? cîte din fiecare?

Kuty răspundea cu o cifră *(mehmehet)*. Autori* tăţile, privindud fix, îl corectau:

— Prea puţin. Tu faci mandarine mai multe. Scrie! îi porunceau secretarului, de opt ori mai mult. Bun.

Kutul era impus opt la sută la roşcove, doispre* zece la sută la zmochine, optsprezece la sută la mandarine, douăzeci şi doi la sută la banane. Primul impozit. Apoi adunam roşcovele cu zmo* chinele şi, din total, mai luam douăzeci la sută; adunam roşcovele cu bananele şi luam alţi două* zeci la sută; adunam bananele cu roşcovele; a* dunam rubricele între ele, cîte două, o dată în* nainte, o dată dindărăt, o dată de la mijloc în* dărăt şi o dată de la mijloc înnainte, şi la fiece operaţie luam cîte douăzeci la sută. E impo* zitul eminamente democratic, numit progresiv. Ca săd socotim, am înfiinţat atîtea percepţii şi agenţii, încît am atins cifra ideală, numărul func* donărilor devenind egal cu numărul contribua* bililor.

în sfîrşit, kuty era întrebat:

— Ai copii?

Kuty răspundea:

— Să*mi trăiască, şapte.

Şi cifra impozitelor totale generale era înmul* ţită cu şapte.

Pot să afirm că am lăsat printre indigeni o a* nuntire neştearsă şi că toţi membrii generaţiei mele mă blagoslovesc cu elogii de care nu do* resc nici să*mi aduc aminte.

26 i , . . .

I lntorcindu*ma **in** capitala, am cunoscut, in noua mea calitate, de reporter la *New Ţuty Herald,* numeroşi oameni politici, fără îndoială, dar unul din ei mi*a atras atenţia, prin atitudinea lui sacer* dotală, purtînd subt barba jumătate tunsă o ji* letcă încheiată pînă la cravată, şi cravată neagră. El cumula, ca mulţi huţi, funcţia socială de poli* tician cu aceea de bancher şi cămătar, şi idealul lui fusese să intre într*o familie care din tată*n fiu se socotea că nu poate conduce decît State şi Bănci şi că sînt singurii calificaţi, cu patriotismul integral înnăscut, ca să deosibească binele de Stat de răul de Stat. îi plăcea pelticului să se propuie ca o pildă tuturor celor care aveau nevoie de un sprijin bancar, mărturisind că adevăratul om de viitor începe prin a nu avea absolut nimic. Zicînd nimic, el zicea în limbajul lui ni*ni*ni*mi*mic, troznindu*şi unghia degetului mare de marginea dinţilor, cu un zgomot al neantului total. El ţi* nuse Bancă în provincie, împrumutînd o roată ca să i se restituie un car, şi o potcoavă pentru o herghelie. Divorţînd pe neaşteptate, fratele fo* stei lui neveste justifica divorţul pe realităţi con* statate în căsnicie, şi pretindea că, în opt ani de căsătorie legitimă, soţul şi*a respectat soţia pro* fund şi detestabil. El n*a intrat niciodată decît în redingotă în camera nupţială, şi divorţata ar

fi rămas şi după divorţ fecioară, imitînd, fără să dorească, un caz de divinitate.

— Dacă mai trăia cu el, spunea fratele, ea tre* buia să se culce cu vizitiul. . .

Impotentul a cerut, cum se zice, mîna unei persoane din familia politică, şi fratele i*a acorda* t*o cu atît mai bucuros cu cît peste vîrsta dom* nişoarei se mai puteau aşterne nesupărate cîteva vîrste. Fiinţa politică fuse şi mai respectată decît prima soţie, din pricina prestigiului de Stat al familiei, care har fi urmărit şi în idilă subt masca fraţilor mai mari, dinaintea cărora ginerele simţea instinctiv că trebuie să stea în picioare. Şi îl tur* bura şi mai mult prezenţa în familie a statuilor de bronz, înnalt ridicate pe socluri de piatră, şi care, ca un corp străin în stomac şi în pat, îl apăsau cu toată greutatea pe genitale.

tecioara în vîrstă, din partea ei, a pus condiţia virginităţii definitive acestui soţ antipatic, şi căsă* toria s*a făcut ca o înmormîntare, după acope* rirea gropii ceremoniale.

Nu se cunoaşte tragedie mai amară ca acest act mut, care durează cît viaţa, petrecut între con* venţii şi necesităţi, căsătoria unei femei inteli* gente, hotărîtă, după ce a eliminat posibilităţile incompatibile cu numele şi treapta, să ia de bărbat un idiot şi să nu guste existenţa decît în ipocrizia dozată cu răutatea sexului corsetat în mare doliu.

MYA LAK

—J Traduceri din autorul nostru preferat.

Eram sîmbătă la bărbier. «Salon» îngust şi lung, cu opt fotolii învîrtitoare, puse la rînd. Opt clienţi în fotolii, opt bărbieri în acţiune, cu opt pieptini albi în păr, şi în opt halate. Opt becuri electrice în opt oglinzi.

Intră din stradă Mya Lak, ultimul fiu al Soa* relui din partea locului. E uzat şi diformat ca un ambalaj de sac: urzeala cedează de jurîmpre* jur. Adipozităţi diluate întrmn material cu insta* bile coherenţe. Cusătura picioarelor e scoborîtă la gambe, subsuorile deplasate pe şolduri sînt ca la crapi, braţele şi*au pierdut coltucele, şi genun* chii rotula: e otova şi lins. însuş craniul s*a modi* ficat, ca pălăriile accidentate. Buze strînse ca gura pungii cu o sfoară cu căpătîiul deslînat, al unei ţă* călii de cîlţ. Poartă ochelari simbolici: doi de zero.

Suind unica treaptă a bărbieriei, tălpile turtite şi dureroase, de crocodil, îl supără, şi fiul Soarelui pare că umblă şi schimbă locul pe stomac.

Bărbierii bau recunoscut.

Opt bărbieri (aplecîndu*se ceremonios în spa* tele clienţilor, mascaţi cu clăbuci de săpun): — Avem onoarea, domnule rector.

Un client (şi*a întors capul, folosindu*se de un ochi liber): — Cined ăsta?

Bărbierul: — Mya Lak. . . S*a întors de la Paris.

Un client: — Ce spui?

Şoapta parcurge clientela. Se aude de opt*nouă ori cuvîntul « Paris ».

Opt clienţi (se scoală din fotolii, scoboară, fac închinăciune cu şervetele la gît): — Bine aţi sosit, domnule rector!

Mya Lak (mojic, ca să nu pară naiv. Poartăm cerul gurii o alifie congenitală, cared geîatinează limba): — Cuvîntul sosire e circumstanţial şi mo* mentan, întrucît indică ajungerea la ţintă în ora şi clipa în care te*ai scoborît din tren. întîi, că nu imam întors azi, şi al doilea, că am sosit de*o lună de zile. Şedeţi şi vom vorbi mai tîrziu. . . (Clipind.) *Apre.* (A rostit acest cuvînt cu accen* tul *bre,* cared serveşte mnemotehnic.)

Mulţumit că a putut ajusta, încă din primul răspuns, un cuvînt franţuzesc, dă o lămurire pa* tronului de la cassă.

Mya Lak: —Adică: după; *apre* însemnează după; *apre je:* după mine. Nu*ţi închipui cum seamănă limba franceză cu limba. . . noastră. Dacă nu mă duceam la Paris, n*aş fi crezut nici eu. Cum intri pe graniţa Franciei, nu auzi decît *mersi* şi *bonjur*. Noi zicem literatură, ei zic *literai tiur*. Noi zicem universitate, ei zic *iuniversite*. Zi* cem librărie, ei zic *librării.* Toată limba franceză de după război e copiată după noi, însă puţin schimonosită, ca să nu se cunoască, şi piţigăiat, prin denaturarea vocalelor pure. Au renunţat la î şi ă. Să nu crezi că m*am sfiit, am spus*o în gura mare; eu mi*am păstrat însă pronunţia curată.

N*aveţi idee. Toate instituţiile noastre sînt mai* muţărite la Paris, pînă şi Academia. Mai mult: literatura franceză actuală este furată întreagă, Şi poezia şi proza. Nu o dată am recunoscut ar* ticolele mele în presa pariziană.

Am niai constatat ceva, că francezul e greu de cap, incult şi prost! Cu toate că ştiau perfect cine

sînt, ce sînt şi de unde sînt, cu toate că le*am repetat că *«je fe la gher avec vu»* — imbecilii au continuat să*mi atribuie calitatea marocană, de *baraguin* şi *şarabia.* Această ignoranţă stăpîneşte şi sferele intelectuale.

Patronul bărbier: — Vine cîte un strein cîteo* dată şi se rade la mine şi stăm toţi cu gura în* chisă. Mă gîndesc, de multe ori, cum s*o fi zi* cînd brici pe franţuzeşte.

Mya Lak (căutînd): — Brici? N*are nicio im* portantă. De altfel, bărbierii de la Paris nu prea seamănă cu bărbierii noştri. Ţin totuş să*ţi de* clar că brici e un cuvînt mai bun decît toate cuvintele care însemnează brici în toate limbile civilizate.

Un client (care auzise): — Brici se zice pe fran* ţuzeşte *rasoir.*

Mya Lak (surprins): — Cine ţi*a spus?

Un client: — Aşad zice briciului pe franţuzeşte.

Mya Lak: — Cuvîntul pe cared spuseşi dum* neata însemnează desigur ceva, însă nu însem* nează brici, — şi nu e măcar substantiv. E un calificativ sinonim cu «caz extraordinar», cu « neaşteptat ». De multe ori am surprins pe co* legii de la Paris atribuindu*mi*l mie şi spunînd despre mine că sînt cum spuseşi dumneata.

Un client: — *Rflsoir?*

Mya Lak: — Exact!

Un client rîde.

Mya Lak (logic şi victorios): — Un om nu poate să fie brici. (După o pauză de reflecţie.) Uite, ei mi*au mai zis şi *merd.*

Un client (rîzînd): — Şi nu v«a spus nimeni ce însemnează *merde?*

Mya Lak: — Nu am nevoie să mă instruiască nimeni şi nici dumneata. . . *Merd* este cum s*ar zice la noi un mare savant, autor de opere de fond.

Un client (rîzînd): — Domnule rector, *merde* este ceva care pute şi care se obţine normal cu coada ridicată sau cu pantalonii scoborîţi.

Mya Lak: — Domnule, te rog să fii la locul dumitale. . . Ce trivial! (întoarce ostentativ spa* tele la un client.) Să presupunem că francezii i*ar zice briciului cum spune obraznicul de colo: tot cuvîntul nostru este mai bun. (Apropiindu*se de patronul bărbier.) E un individ suspect. Cum îl cheamă? trebuie să fie jidan.

Patronul bărbier: — Domnul Tudorică.

Mya Lak: — Ţi*ai găsit! Adevăratul lui nume nu poate să fie decît Bişof. Vorbeşte cu accent. Are tip semit.

Patronul bărbier: — E doctor în medicină de la Paris.

Mya Lak (punînd mîna pe rană): — Nu*mi spune mie ce se petrece la Facultatea de medi* cină. Cadavre, jidani. . .

Patronul bărbier: — E băiatul parohului de la Sfîntul Niculae.

Mya Lak: — Adevărat?

Patronul bărbier: — Pe cinstea mea!

Mya Lak (dezamăgit): — Ce ruşine! . . .

Patronul bărbier: — Tare aş vrea să văd şi eu Parisul.

Mya Lak: — Şi pentru ce? Nu te simţi fericit în ţara dumitale?

Patronul bărbier: — Aş vrea să învăţ *ă la garson,* ca la Paris.

Mya Lak: — Ştii dumneata cared cel mai bun săpun de pe faţa pămîntului?

Patronul bărbier: — Cred că săpunul de ras englezesc.

Mya Lak: — Te înşeli. Cel mai bun săpun este săpunul de rufe.

(Trei clienţi s*au sculat raşi, tunşi, pudraţi.)

Bărbierii respectivi: — Să vă fie de bine!

Trei clienţi: —Mulţumim.

Mya Lak (pedagogic): —Incorect, profund in? corect! în asemenea cazuri se zice: ***mersi.***

Trei clienţi: —Sau: mulţumesc.

Mya Lak:—Fără «sau»! Daţi*mi voie. întîi, cînd cumpărăm ceva, cînd ne costă parale, zicem: mulţumesc. Al doilea însă, cînd primim un dar, cum este cazul unei bune urări, atunci zicem: ***mersi.*** E o nuanţă. La un ce sufletesc trebuie să corespundă un ce sufletesc.

Unul din trei clienţi: —Nu sezisăm.

Mya Lak (răzbunător): —Mă aşteptam.

Unul din trei clienţi: —Urările bărbiereşti sînt un ce nesufletesc şi costă un pol bucata.

Mya Lak: —Este a se examina ce s*a produs întîi, între primul client şi primul bărbier; oare sentimentul primului bărbier, care a dorit să procure plăcere primului client ras, ori sentimen* tul datoriei în sufletul primului client impresionat şi obligat prin cele înnainte petrecute, —ras dulce, fără durere, săpun alunecos, brici bine ascuţit, mînă uşoară etc, — ca să dea un modest bacşiş, nu un pol, cum zici dumneata. Vezi, oricum te întorci, tot de suflet dai; de unde deducem că omul e un ins sufletesc şi că sufletul primează evenimentele. Eu, cînd mă felicită cineva, de pib dă de ziua mea, îl sărut în gură.

Cei trei clienţi (întorc capul discret şi fiecare dă drumul unei guri de scuipat): —Cu ce impresii v*aţi întors de la Paris?

Mya Lak: —încă o observaţie, înnainte de a termina subiectul. (întorcîndu«se către cei trei bărbieri rămaşi liberi.) Am şi pentru dumneavoas* tră ceva. Nu este nimerit să se spuie unui client, după ce îl bărbiereşti: să vă fie de bine. Peste puţine minute unul dintre dumneavoastră mă va bărbieri şi pe mine, şi nu aş vrea să particip, ca obiect, la un act criticabil. De ce: să vă fie de bine?

(Analitic.) întîi, de ce: să vă fie? Al doilea, de ce: de bine? Al treilea, de ce: să vă fie de bine? Căci, întîi, nu este logic. Al doilea, nu este simetric. Al treilea, este problematic. Al patrulea, e mono* ton. Al cincilea, nu e plastic. Al şaselea, nu are culoare. Al şaptelea, nu există succesiune. Al optulea, nu are conţinut. Al noulea, este fără raport de cauză la efect. . . Sînt patruzeci şi trei de motive care se împotrivesc ivirii unei acţiuni în analogie cu o acţiune epuizată.

(Un domn oprit în pragul uşii voise să intre. A ascultat, şi pleacă repede, înjurînd.)

Domnul cu pălăria mare şi plete (plecînd): —Du*tem. . .

(Respectuos, patronul îşi încleştează fălcile, şi închide ochii.)

Mya Lak: —Sînt blamabili trecătorii care nu*şi supraveghiază cuvintele şi conrup urechea publi* cului.

Patronul bărbier: —V*a insultat, domnule rector.

Mya Lak (mirat): —Pe mine?

Cei trei clienţi: —E regretabil, însă adevărat.

Mya Lak: —A! înţeleg ce s*a produs. Străinul acela a încercat un sentiment de surpriză, adică de admiraţie, aflînd, în momentul în care venea la bărbier, în cîte subdiviziuni critice se împarte o idee mică şi bănuind că o idee mare prezintă cazul a mii de subdiviziuni critice. Nu acum pentru intlia oară provoc sentimentul de admiraţie, care se exprimă după vocabularul şi pregătirea fiecă* ruia, creatorului fiindud indiferentă forma şi pe el interesîndud exclusiv substratul. Să vedem de cîte feluri este sentimentul care provoacă produ* cerea interjecţiei apelative, căci injuria şi lauda suit două modele de interjecţii, în care monosi* labul devine polisilab, iar necunoscutul ia corp în cunoscut.

Un client: —Absolut clar.

Mya Lak: —întîi, e vorba, deci, de surpriză, de confuzia pe care ne*o determină un lucru nou. Criteriul este, prin urmare, stabilit. Dar întîi*şi* întîi, adică înnainte cu un moment de momentul în care primim impresiunea?. . . Există o întreagă gamă de nuanţe de rangul întîi*şi*întîi, pe care aş putea*o numi serie antecedenţă sau gamă pre* cursoare, şi de care trebuie să ţinem neapărat seamă pentru a fixa spectacolul intelectual, pre* cedent motivului întîi, adică al întîiului pur. Să precizăm:

întîi*şi«întîi: Interjecţia vine din moralul suges* tionat.

Al doilea*şi*întîi: Ce este sufletul şi cum a fost interpretat de diversele şcoli?

Al treilea*şi*întîi: în cîte facultăţi de liber arbi* tru însuş sufletul se divide?

Al patrulea*şi*întîi: Subordonanţa facultăţilor între ele şi faţă de sufletul atoatecuprinzător.

Al cincilea*şi*întîi: Facultăţile la rîndul lor se divid, se subdivid, se suprasubdivid şi se contra* suprasubdivid.

Al şaselea (îmbătat): Nucleele motrice şi recep* trice în ce formulă psihică s*au închegat?. . .

(Pe al noulea fotoliu, răsturnat, zace un client cu figura invizibilă, bandajată cu şervete fierbinţi, din care ies aburi. E un client regulat al secţiunii de întinerire. Deasupra oglinzii se citeşte inscrip* ţia: « Institut de înfrumuseţare ».

Clientul stă lungit, ca pe o masă de operaţie. Două fete, cu care vorbeşte de toate, ţinîndu*i fiecare cîte o mînă pe genunchi, ca două ghicito* rese, cu unelte mici licăritoare, se îndeletnicesc săd mărească rădăcina unghiilor şi să i le lustru* iască artistic.)

Clientul Institutului de înfrumuseţare (făcîn* du*şi o gaură prin şervete): — Tu erai, Mya Lak? Cînd te*ai întors?

Mya Lak: — Nu ştiu de unde să te iau.

Clientul Institutului de înfrumuseţare: — Nu mă lua de nicăieri, că frige. (Repede.) Ai văzut turnul Eiffel? Ai mîncat nougat de Montelimar? Ai umblat cu automobilul? Te*ai dat în metro* politan? Te*ai suit în aeroplan? Ai călătorit cu balonul sferic?

Mya Lak: —Drept să spun (către toţi clienţii) că nu m*am suit încă pe vapor şi în aeroplan. însă vorbesc la telefon.

Clientul: —Te*am văzut fotografiat în uniformă de aviator.

Mya Lak: —Avea fotograful un scaun cu aero* plan şi o cască de piele şi m*am fotografiat cu ele.

Clientul: — Ai avut sensaţii?

•• Mya Lak: —închideam ochii şi mă înfioram la ideea că mă găsesc la două mii de metri în văzduh.

Clientul: —Afurisitul a găsit mijlocul să stea în acelaş timp pe scaun şi să plutească şi la două mii de metri între haos şi ocean! Todeauna a fost plin de ingeniozităţi. (Scoborînd vocea.) E un băiat excelent; suferă de un singur neajuns: cam şi miroase, să mă ierţi, a pişat.

Costik (cel cared rade de obicei pe Mya Lak): —Cînd îl rădeam mirosea cum ziceţi dumnea* voastră.

Fetele: — Cînd se rade vorbeşte cu Costik de poezia dragostei.

Costik: — Şi, ştiţi, se pricepe şi la porcării. mtr*o zi, avea ochii tăiaţi şi mi*a spus că peste noapte. . . făcuse de opt ori. . .

Clientul: — Piş?. . .

Costik: — Nu. . . Nu ştiu cum să zic, ca să nu se supere domnişoarele. . .

Fetele: — Spune la ureche.

(Costik şopteşte.)

Clientul: — Se fuduleşte, însă e sincer. El face confuzie între două feluri de meşteşuguri contrarii

aceluiaş mădular, din care unul i*a rămas intact şi abundent, după ce s*a evaporat celălalt detot. Cînd urinează, el crede că face amor pasional, şi după ce i se goleşte băşica este îmbătat de volup*taţi. Ba, uneori, memoria ba înşelat atît de mult încît s*a temut să nu*şi fi lăsat salteaua însărcinată.

(Toţi clienţii, afară de cel culcat pentru înfru*museţare, raşi, bine dispuşi, sînt în jurul lui Mya Lak.)

Mya Lak: —Ceea ce m*a impresionat un mo*ment peste măsură, la Paris, a fost că toată lu*mea vorbeşte franţuzeşte.

Un client (întrmn grup de trei): —A excelat întodeauna prin spiritul de sinteză.

(Mya Lak, depărtîndu*şi picioarele, îşi duce mîna dedesubt şi trage de fundul pantalonului.)

Un client (încet): —S*a excitat.

Alt client: —I s*au lipit. Probabil, de năduşeală.

Al treisprezecelea client: — Domnul rector are o ştampilă umedă anală, de cauciuc fiziologic. Dacă ar spăla*o i s*ar usca.

Un client: —La Paris, aţi acceptat, fără îndo*ială, să vorbiţi franţuzeşte.

Mya Lak: —Nu fără o matură reflexiune. Vor*besc ca un francez. Am o savoare şi o facilitate de cuvinte în franţuzeşte! Dacă aş fi avut*o în limba mea, cum o am în scris, nu ştiu unde ajungeam. Graseiez perfect, şi în ce priveşte sunetele nazale sînt neîntrecut. Cînd vorbesc franţuzeşte, cuvin*tele vin ca un talaz, imaginile abundă ca într*o panoramă, comparaţiile sînt extraordinare. Mă întreb singur de unde vin. Şi mai am acea rapidi*tate muzicală, care distinge cît de colo pe parizian de marsiliez. Să vă dau cîteva exemple.

Opt clienţi: —Mă rog frumos.

Mya Lak: —Ia să vedem, dumneata de colo, cel grozav, care, nu ţi*am spus*o încă, mă agasezi cu rînjetul dumitale. Cum rosteşti dumneata nu*

mele unui anume romancier francez psiholog, al cărui nume este pe toate buzele?

Al optulea client, docil: —Paul Bourget? A murit demult.

Mya Lak: —Nici nu mă îndoiam. într*adevăr, asta e rostirea din mahalaua dumitale. La Paris, se pronunţă, cum e şi logic de altfel, Păi Bîrgett. Ia să vedem cum citeşti dumneata ceea ce scriu eu aci. (Scrie pe o hîrtie: *Psicholcgi experimantal.)*

Al optulea client: —*Psicoloji experimantal*. însă aţi omis ortografia.

Mya Lak: —Se rosteşte *pîrţicologi ispirimental*. Dar: o conferinţă?

Al optulea client: —*Une conference.*

Mya Lak (corectează): —*Iun kpnferenţ*. Aţi vă*zut că domnul care rîde nu ştie nimic? Tot aşa: *Rpviu dă literatur. . . Je un motadă dir. . . Fi şimoa lăpe. . . Chil ori itil?. . . Je lă ton er dă fer vo troconesanţ. . . Jesi ecriven, jesi lă pliu grandd. . .*

Al optulea client: — Camaradul mă întreabă cum s*o fi traducînd: *trou du cu.*

Mya Lak: — Foarte simplu, rămîne ca în fran*ţuzeşte. E*o plantă extrem*orientală, din sucul căreia se extrage cartoful.

Al optulea client: —Aţi auzit pe la Paris vor*ba: *baise>moi le con?*

Mya Lak: — Desigur. însuş amicul meu Briand mi*a spus*o, între alţii, despărţindu*se de mine şi strîngîndu*mi mîinile călduros. Şi nu e singura distincţiune ce mi s*a acordat. Rectorul Sorbonii m*a primit cu cuvintele: *Soaie lă bienveniu, Monsie La Poar*. Nu mai insist asupra omagiilor publice. In Riu de Livori, de exemplu, poporul francez s*a dat de*a lungul trotuarului deoparte şi, făcîndu*mi loc să trec în costum sportiv cu şapcă şi jambiere, un matematician distins, care demonstra adevăru*de euclidiene cu tibişirul pe trotuar, a strigat: *Atanţion, lese pase lă piniuf.*

Al optulea client: — Primirea a fost magnifică.

Cinci clienţi: — Circulă tot felul de zvonuri asupra scopului cu care v*aţi dus la Paris. Unii spun că trebuia să renovaţi literatura franceză.

Unul din cinci clienţi: — Alţii, că aţi fi făcut descoperiri sensaţionale, care trebuiau consacrate întîi la Paris.

Un client: — Am citit că a descoperit al patru* lea picior de la scaun.

Alt client: — Descoperise mai demult al patru* lea zeci şi treilea fir de păr din peria de ghete.

Alt client: — A mai descoperit vîrful creionului şi fereastra care dă în curte. . .

Alt client: — Limba fără briceag.

Alt client: — Şi gaura covrigului.

Mya Lak: — Nici unii nici ceilalţi nu sînteţi complectamente în greşeală. Literatura franceză nu mai putea merge ca pînă acum, îi trebuia un om, o mînă de fier. Iar descoperirile mele sînt de fapt nişte invenţii, chemate să revoluţioneze cui* tura. Muncesc la ele decînd m*am născut. . . Dacă doriţi să aflaţi principiile. . .

Opt clienţi (scot cu toţii ceasornicul din bu* zunar): — Opt fără un sfert.

Mya Lak: — Voi fi cît se poate de scurt. în pa* truzeci şi cinci de minute nu am ce*alege. întîi, din cea mai fragedă copilărie, nu înţelegeam niciodată ce citeam. Am crescut şi m*am dezvoltat cu acea* stă însuşire. Am făcut Universitatea stăpînit de ea. Am intrat în învăţămînt. M*am întors în Univer* sitate, în calitate de profesor. însuşirea se menţinea intactă: nu pricepeam nimic din ce citeam — şi citeam, mă rog! cîte unsprezece volume pe zi. Nu am dezarmat. Am citit cîte douăzeci şi două pe zi, am ajuns la patruzeci şi patru de volume pe zi.

Un lucru m*a mirat încă din prima tinereţe, facultatea mea de a nu înţelege. Iau o carte, o citesc, şi nu pricep nimic. Dacă ar fi vorba de o

nepricepere comună, aş cădea de acord cu colegii mei cu priceperea superficială. La mine, absenţa priceperii nu se manifestează ca la cititorii derînd, lipsiţi de cultură; e ca o însuşire excepţională. De cîte ori nu înţeleg, caut motivul pentru care nu înţeleg, şi nu mă liniştesc pînă ce nu dau de el. Fapt caracteristic şi sugestiv, motivul cade înto* deauna în sarcina autorului. Sau e neclar, sau a* lambicat, sau nu se aseamănă cu alţi autori, cu ca* re s*au obişnuit jaloanele spaţiului înţelegerii mele.

între mine şi autor, îndată ce încep să citesc, se angajează un război, care durează paralel cu cartea citită. Eu atac cu toate premizele şi princi* piile mele, şi el rezistă. Rezistă o pagină, două, zece, — şi în cele din urmă cedează. Aşa că mi*am modificat încetul cu încetul poziţia faţă de litera* tură, eroarea mea venind dintnun raport greşit în* tre mine şi opera literară. Azi nu mai caut să o în* ţeleg, am trecut dincolo de acest nivel pasiv al ci* titorului vulgar, — ci acţionez ca să o elimin. Din această luptă, în care sînt biruitor întodeauna, ies cel puţin o dată pe săptămînă măgulit şi obiectiv conştient de superiorităţile mele critice. Eu nu cer unui autor eforturi cu neputinţă de realizat. Dacă scrisul lui începe cu propoziţie simplă, continuă cu propoziţie simplă şi sfîrşeşte cu pro* poziţie simplă, mă declar satisfăcut şi mă intere* sează. Este neapărat necesar să găsesc în fiecare propoziţie de a lui verbul *a fi*, şi în fiecare frază de mai multe ori verbul *a avea*. Cuvintele să fie întrebuinţate cu sensul lor cel mai uzitat, descrie* rile să se raporteze la lucruri ştiute şi repetate des şi prezente zilnic, şi să fie lungi. Imaginile aş dori să fie cu totul stîrpite din literatură, pentru că derutează şi te trec dincolo de *antandament,* în acea regiune de niveluri instabile şi de lucruri neaşteptate, care este de evitat din răsputeri. Tot ce contribuie la înţelegerea lesnicioasă a unui

text, fără a recurge la problematica pregătire intren* secă a cititorului şi mai ales a criticului, trebuie adoptat; căci critica are nevoie obligatorie de concursul autorilor, de care critica poate să facă la urma urmelor abstracţie, fără să putem formula acelaş adevăr pentru literatură. Autorul să înceapă todeauna cu începutul şi să lucreze cu plan dat. Silinţele noastre vor avea ca rezultat să oblige pe autori să puie în prefaţă planul schematic al lucrării poetice, cu divizianT, subdiviziuni, note şi enumeraţii, — şi denumirea materialului folosit. Aşa, dintr*o aruncătură de ochi, ca în tariful căilor ferate, ştii precis de unde porneşti şi unde poţi a* junge .Autorul sărfie mai previe: ce a voit să spuie.

Sînt adversarul scrierilor care încep ca nelumea, din mijlocul sau din interiorul ideii, fără pregă* tirea cititorului. După cum într*o casă trebuie să intri pe scară, pe uşă, pe lîngă vestiar şi, progresiv, să ajungi în sala de mîncare, unde eşti invitat, tot aşa şi în literatură. Autorul cată să fie metodic şi să nu te bage în salon de*a dreptul. E regula defini* tivă a clasicismului adevărat. Autorul să nu facă economie de legăturile dintre idei, să fie înlăn* ţuit, curgător şi deductiv, utilizînd din belşug pe «aşadară», «rămînînd bineînţeles», «cum se vede mai sus », « astfel fiind », « dimpotrivă » şi să nu se oprească la amănunte bolnăvicioase, să ciocnească oricît de des pe *ca* cu *că,* pe *că* cu *ca,* pentru a obţine o serie cît mai laborioasă de *caică, câica, căicare* şi aşa mai departe, ca în articolele şi studiile mele. Pentru a căpăta o claritate cît mai totală, nu ne oprim la cuvinte şi nu ne ferim de întîlnirile explicite.

Este admisibil ca unii să înţeleagă o lucrare literară, pe care nu o înţeleg eu? Ce au ei mai mult decît mine şi ce*mi lipseşte mie faţă de ei? Evident că nimic. Eu nu sînt partizanul acelor absurdităţi, după care un autor sau cititor dispune

de nu ştiu ce bănuite aporturi necontrolabile în fiinţa lui nevăzută, mai presus de dovezi şi analize şi, în secret, nici nu pricep nici nu recunosc aşa* numita personalitate. O regulă identică produce rezultate identice. în practică, bacalaureatul pro* duce poeţi şi prozatori, iar licenţa şi doctoratul în litere, critici: şi încă nu întodeauna. Cum voiţi "dumneavoastră ca un scriitor să nu fie înţeles de un critic, şi cum se poate concepe ca îndrumătorii să se nască din cursul secundar şi nu pe catedră? Elevii mei din Universitate, ies cu toţii eminenţi critici literari şi artistici, identici unii cu alţii şi cu mine. E natural.

Nu este de ajuns să declari o literatură bună şi un scriitor talentat, după o sensibilitate haotică, improvizată din nu ştiu ce nedeterminat, care rătăceşte de sute de ani lumea civilizată. Ne tre* buie o definiţie a talentului şi, deci, o regulă care, exercitată, să permită să se şi obţie talent; deci, o ştiinţă nouă, ştiinţa literaturii, a picturii, de o tehnică şi de un formular precis,

Din studiul amănunţit al autorilor, am conchis că poezia dragostei, de pildă, se reduce la o for* mulă în care trebuie neapărat să fie doi, un băiat şi o fată. Scoţi pe băiat sau pe fată: nu mai e poe* zie de dragoste, este autobiografie, meditaţie, pro* filosofie. Pui în locul fetii pe Dumnezeu, obţii misticismul. Face fata un copil cu băiatul, iată nuvela. Se căsătoreşte băiatul cu fata, interviu factorii zestre şi familie, conflictul e gata şi linia literară se ramifică: ai aci romanul, şi dincolo teatrul. Bărbatul e gelos şi nevasta frumoasă: drama sau comedia. Sînt amîndoi de origine aristo* cratică, interesînd poate şi Biserica şi Tronul: iată tragedia. Un copil pleacă la război: epopeea. Mă învîrtesc şi trec la partea sedentară: se naşte eroismul literar. Ilustra mea origine vine dintr*o ţara de sud, nu mă întrebaţi care că am uitat, dar

m*am adaptat: se înfiinţează naţionalismul integral şi tradiţionalismul şi sînt înscris în buget. Vedeţi că sistemul se ţine, şi tot ce se ţine este adevărat.

Prin urmare, de cîte ori mă voi aşeza în situaţii similare, produc similarii. Am numit acest cri* teriu: un criteriu sănătos.

îndată ce va fi vorba de altceva, de ceva menit să mă fistîcească, nu ezit: avem de*a face cu o boală, cu un produs trivial, cu o absenţă de ceea ce există în formular. Căci, închipuiţi*vă că neam potrivi să aprofundam şi să cuprindem toate aşa* zisele individualităţi, unde am ajunge? în ce cate* gorie să punem un autor neprevăzut, care nu seamănă cu niciunul din cei învăţaţi de noii* Să tot înfiinţăm la categorii şi să permanentizăm anar* bia de pînă acum? să lăsăm liberi pe autori, de categorie şi clasă? Atunci ce fel de ştiinţă mai facem noi, care stabilim un regulament şi o ierarhie?

Sănătatea morală e definiţia, regula, ştiinţa. Zadarnic mi*arăţi dumneata că ai construit cu dalta şi cu ciocanul, dacă nu*mi dai definiţia ciocanului şi a dălţii, dacă nu*mi dai regula după care ai construit, dacă nu consemnezi opera dumi* tale întrmn tratat logic, pe articole şi paragrafe, aşa făcut încît săd înţeleg şi eu. Sîntem o corpo* raţie de intelecte, care am asudat şi am dat pe brînci în şcoala primară, în liceu şi în Universitate, şi ne*am găsit deodată în faţa unei literaturi la care n*a colaborat niciodată Universitatea, făcută fără noi şi împotriva noastră. Vi se pare normal? Dacă am admis ceea ce era deja consacrat la insta* larea noastră în bănci, treacă*meargă. Jignirea şi totodată dificultatea noastră, — vorba vine, căci de fapt am omis regulamentul, — vin de la contim* porani. Cum să recunoaştem noi admisibilă o literatură despre care nu am învăţat nimic, fără săd administrăm o regulă precisă?

Nu înţelegeam eu cărţile şi fenomenul care se petrecea cu mine? într*o bună zi de maturitate, s*a făcut în inteligenţa mea lumină: aveam patru* zeci şi şase de ani împliniţi. M*am întrebat, tră* gînd ciorapii, obsedat de problemă: nu pricep eu nimic, sau niciuna din cărţile pe care le*am citit nu era bună? A fi pus problema exact, însemna că am şi dezlegat*o exact. într*adevăr, cărţile erau proaste. Şi m*am apucat să reformez literatura, şi numaidecît am observat că sînt un profet al litera* turii, pe care trebuia să o scap de pieire. Atunci am compus un grătar: grătarul literar; numele invenţiunii mele. Grătarul a corespuns pietrice* lelor mele, care treceau sau nu treceau prin gră* tar. Ce putea trece, era inevitabil bun; ce nu trecea prin grătar, rămînea dincoace de grătar, adică în neant. Cu această strecurătoare am cer* nut cărţile din nou. Rezultatul fu admirabil: ceva*ceva începuse să rămîie; prin urmare nu fusese toată literatura proastă.

Pînă la mine, criteriul de selecţiune în artă era haotic şi inexistent. Dominau impresiile, senzaţiile, presimţirile, imponderabilele: un ridicul mişti* cism. O carte era frumoasă fără explicaţii, pentru că era frumoasă. Ce bîjbîială şi sălbătăcie! Inteli* genţele de calitatea mea, experimentale şi precise, nu se mai pot împăca uşor cu obscurităţile senti* mentale. Ne trebuie un regulament, ca în poliţie Ş ca în exploatările de petrol. Pînă la grătarul meu, compus din cinci mii şase sute optsprezece fire numărul unu, patrusprezece mii două sute opt numărul doi şi patru sute cincizeci şi şapte numărul trei, — a trebuit să creez întîi aceste fire, p ţ * a rezultat apoi grătarul. Am lucrat, fără a Ca •^urnnezeu< pe materia inexistenţei, şi dintrdnsa am zămislit ciurul meu.

Descoperirea a plăcut elevilor mei silitori, şi anume acelora care nici ei nu pricepeau nimic

după vechile formule, şi care trebuiau să fie profe* sori de liceu. Azi totul devine clar şi geometric: pricep cu grătarul, şi ce nu se pricepe nu există.

Un client: — Grătarul aplicat în extensiune şi bine studiat de elevii dumneavoastră este menit să cunoască progrese neaşteptate şi să umanizeze regnul animal. El permite elefanţilor să ţie cursuri, şi scroafelor să cînte serenade.

Mya Lak: — Scoţînd dintrdnsa termenii jigni* tori, judecata dumitale este ştiinţifică.

Un client violent şi pripit: — Dar, mai nainte, desigur că ucenicii dumneavoastră sînt supuşi unui examen intelectual, şi că preferaţi acel grad de inteligenţă, care, după vechile metode haotice, se numea, — ce revoluţie! — fără probe palpa* bile, stupiditate şi cretinism. Aci grătarul poate fi ajutat de ştiinţa medicală. Apostolii să vid alegeţi cu gîlci la limbă, cu polipi în nas, cu înghiţitoarea slabă, umflaţi la ochi şi cu cîte cinci sute grame apă la creier. Acest gen de bărbaţi a făcut în toate timpurile fericirea lumii în politică; aplica* ti*o la literatură. Căutaţi fără întîrziere să obţi* neţi chiar o lege care să interzică exerciţiul literaturii, picturii, muzicii, sculpturii şi arhitec* turii, tuturor copiilor care au apucat pînă la cincisprezece ani să numere pînă la o sută, şi reţineţi în special pe aceia care, numărînd pînă la şapte, greşesc de patru ori. Şi du*te din nou la Paris, cu ucenicii dumitale, o, Mya Lak!

Mya Lak: — Deocamdată sînt cam dezgustat de francezi.

Toţi: — De ce?

Mya Lak: —Pentru că sînt scîrbosi!

Toţi: ? ? ?

Mya Lak: — Toată lumea în Franţa se hrăneşte cu carne « *de poule* ».

Patronul bărbier: — Dar de unde atîta. . • carne?

Mya Lak: — Ştiu şi eu?! De aceea evitam să mănînc în restaurante şi, ca să nu mă spurc, mi*am luat de*acasă, în geamantan, ouă răs* coapte şi covrigi.

Patronul bărbier:—Foarte cuminte.

(Opt clienţi au plecat odată.)

Mya Lak: — Nu le convine. Ai văzut cum i*am înfundat? Să nu*ţi închipuieşti că în logica mea sînt atît de necruţător. Sînt numai sever, şi numai la necesitate devin caracteristic şi caustic.

Costik: —Să vă fie de bine, domnule rector.

Mya Lak: — Ţi*am mai spus ceva, şi mă sileşti să repet.

(Mya Lak se caută în buzunare, pentru bacşiş.)

Mya Lak: —N*am schimbat. . . Rămîne pe rîndul viitor.

EMULAŢII

28

In Kuty, viaţa impusese o controversă. Ave* rile mai multe găsindu*se în mîini mai puţine decît s*ar fi cuvenit, — ceea ce ni se pare că e re* gula avuţiei, — cele mai gustoase din ele se făcu* seră într*o singură noapte. Oamenii nu aveau ne* voie todeauna de o mină de cărbuni, de o întindere mare de pămînt, ca să scoată din ele, ajutaţi de hazard, o comoară întocmită cumcetul, prin stră* dania cîtorva rînduri de mai mult sau mai puţin cetăţeni. Era de ajuns uneori, cum se spune în Europa, un mandat de deputat, cu care te pre* zintai la luarea în primire a fotoliului numerotat, în Kuty, alegerile pentru instituţiile englezeşti de legislaţie, introduse de înnaintaşii care învăţaseră carte, se făceau, cum s*a mai povestit, după moda locală. Ieşeau întîi cei care fugeau mai iute de*a buşile sau pe vine sau pe întuneric, întrmn sac cu gura legată.

în politică, metoda era căpătată din studiul chirurgiei. Fiind ţara cea mai accidentată, scrin* tirea picioarelor şi, prin consecinţă, a braţelor, a umărului şi a cerbicei, constituia maladia, dacă se poate spune, cea mai răspîndită. însuş parchetul din odăi prezintă spinări şi depresiuni, încît îţi puteai suci căîcîiul, genunchiul sau coapsa şi eventual şira spinării, între odaia de culcare şi bucătărie. Aşa că antorsa se studia de mic, ca la chinezi scoaterea măselelor fără cleşti, copiii înce*

pîndu*şi cariera desfacerii dinţilor de pe gingie prin zmulgerea cu buricele celor două degete de pipăit, a ţintelor fără floare, bătute din ce în ce mai adînc într*o scîndură groasă. La nevoie, dacă o măsea se strica peste măsură, îţi puneai clientul cu capul între genunchi, şi aşa, apucat din două părţi, de pe dinafară şi de pe dinlăuntru, de pildă, îi era fălcii cu neputinţă să scape.

în scrîntitură, trebuia obţinută catifelarea com* plicată a tuturor celor zece degete de la mîini. Un schelet bine spălat în apă*de*var şi lustruit cu stearină era aruncat întrmn sac, şi sacul era cusut. Prin păreţii din ce în ce mai groşi ai sacului, pînă la imitarea volumului muscular anatomic, candi* datul la chirurgie era nevoit să puie fiece os la locul lui, şi atunci, expert, el putea să exercite pe viu cu dexteritate. Acest ultim stadiu al învăţă* turii conferea doctoratul. Căci studiul pornea, de fapt, de la scheletul unui singur deget cu falangele risipite, trecea la palmele întregi, la cârpe şi meta* cârpe, la cubitus şi radius şi, treptat, la toate prelungirile osoase ale trupului omenesc, omul fiind, şi în Kuty, tot atîta materie dură cît şi material elastic.

29

Intr*alte state, lucrurile sociale nu expri* mau, desigur, nici atît pitoresc nici atîta artă, selecţiunile făcîndu*se pe criterii de principii şi presupuneri. O problemă, vasăzică, de actualitate întrmn moment anumit, venea de la sărăcia celorlalţi.

S*au propus reţete, experimentate pe rînd.

S*a consacrat întîi şi întîi doctrina că cei care aveau deţineau materialitatea acestui verb de la Cel*de*Sus şi că, prin urmare, erau ca nişte sfiim ţ'ţi- Celor care nu aveau li s*a interzis şi să aibă, dar şi să le treacă prin minte că ar putea să

aibă vreodată. Datoria acestei categorii era să se uite la categoria consacrată sau, în cel mai bun caz, să poarte tăvile, castroanele şi tingirile, între mese, la sufragerie. Şi degetului mic îi era oprit să întingă în sos şi să se lase lins: contrariu, el era tăiat, şi nu se mai găsea niciun chirurg ca săd puie la loc, chirurgia ortopedică fiind ex*clusiv destinată scrintirii. Dar omul din Kuty e născut păcătos. Doctrina fuse bună numai o bu*cată de vreme. Vecinii din categoria proastă săriră gardul categoriei bune, şi toate bucatele se găsiră mîncate în mai multe bliduri decît era legiuit. Categoria bună fu în cele din urmă răzbită de categoria proastă, roata se întoarse şi sosurile curseră la vale.

Dar legile vechi rămaseră bune şi pentru cate*goria nouă, eliminîndu*se numai Cel*de*Sus din doctrina ei, pentru că nu mai era nevoie de El, şi ideile, evoluînd de la prinţi la « hoţi », cum era numită o clasă din fosta categorie, de către cate*goria zisă prădată, s*a putut adopta Dreptul în acelaş timp cu chibriturile, o formă evoluată a precedentului amnar. Nici Dreptul nu fu prea rezistent, căci se ivi puricele lui, «ciupeala», o modalitate liniştită a săriturii gardului, de odini*oară. Toţi kuţii mei s*au îndeletnicit să ciupească, ciupind cîte puţin fiecare, şi totalizîndu*se ciupi*tura într*o dispariţie a obiectului. Dacă i*ai spune unui european că muştele, în Kuty, fug cu bur*duful de brînză la spinare, europeanul nu ar înţelege figura. Era de ajuns ca fiece muscă să ia din burduf numai cît vîrful de ac.

—J Un om de Stat a făcut inovaţia să dea înnapoi categoriei sărăcite avuţiile furate. însă venind cu întîrziere, el a băgat de seamă că murise categoria: omul decedează, şi în Kuty, cam între cinzeci şi

şaizeci de ani, — şi a făcut o altă categorie. Alt om de Stat s*a silit să ia şi de la această categorie, dînd categoria afară din categorie, într*altă cate*gorie. S*a ajuns în cele din urmă la concepţia unei categorii care abandonase şi pe Cel*de*Sus şi Dreptul. Şi s*a admis că o categorie care încă nu s*a înnavuţit este întodeauna cinstită, cu deose*bire la început şi contrariu decît toate categoriile celelalte. Atunci s*a stabilit criteriul adevărat al multiplicării categoriilor şi al succesiunilor rapide, şi tot atunci s*a inventat şi jocul de şah, care vine din Kuty: calul mănîncă un număr de piese în diagonală, mi se pare, şi chiar în două diagonale, pecînd turnul mănîncă, mi se pare, mai puţin, şi întrmn singur sens şi pe sărite: tehnica şahului se întemeiază pe principii.

La un moment delicat, în Kuty s*a prezintat situaţia subt un aspect original. Unii erau de părere să se tocmească o sută de puşcaşi şi să împuşte toată lumea, rezervîndu*se ţara categoriei noi: Au împuşcat trei luni şi s*au dezgustat: parcă era mai bine înnainte, în vremea Celui*de*Sus, a Dreptului şi a hoţomăniei, şi chiar în stadiul mizerabil al ciupelii. « O să împuşcăm pe toată lumea, i*a spus într*o zi sutaşului un om de Stat care instaurase această purificare forţată, şi o să ră*mînem noi, o sută cincizeci de oameni detreabă. » — « într*adevăr, Doamne, a răspuns sutaşul, n*o să ne mai putem mişca de oameni cumsecade. »

——1 Credeţi că am povestit degeaba cum ajunsese de iscusit pipăitul chirurgilor noştri? Căci atunci fură chemaţi chirurgii şi învăţaţii să*şi aducă aminte o specialitate uitată a profesiunii lor. « Vă rugăm sa ne inviaţi cîteva mii de simpatici pungaşi, zise Mai*marele, ca să mai respirăm niţeluş.» Descîn*tecul fusese însă uitat.

Iată de ce s*a introdus avuţia şi cinstea cu schim* bul. O lună sînt eu bogat, şi pe urmă vii dumneata. O lună sînt eu cinstit, şi pe urmă vii dumneata. Şi toţi am putut gusta şi dintrmna şi dintnalta şi rînd pe rînd. Ce a fost, în definitiv, mai bine, n*aş putea hotărî, căci nici bine detot nici rău detot n*a fost niciodată.

Este însă sigur că un lucru n*am putut găsi cu toate caznele noastre: viaţa oprită la douăzeci şi cinci de ani, care se zice că ar fi vîrsta ideală. Cînd vrei să faci fericirea omului, te ajută numai inteligenţa, dar te trădează nişte măruntaie: rini* chiul, ficatul, inima, intestinul. Şi din toate silim ţele dumitale se alege un profil de bronz ori o statuie, care măcar nu seamănă cu dumneata.

PUNCTUL PE I

—J Vederile unui mare petrolist din Kuty:

— Este de ajuns un infim detaliu, ca să ţi se schimbe fizionomia.

în romanele cu detectivi, scrise sau cinemato* grafiate, se văd adeseori urmăriţii şi urmăritorii, deghizaţi în personagii neaşteptate. Spinilor le cresc bărbile şi perucile în faţa oglinzii, păroşii năpîrlesc în blond: intră pe uşă un englez, şi iese pe fereastră un păstor de capre. Trebuie să vă mărturisesc că autorilor acestor înscenări succe* sive şi variate le dispare psihologia, covîrşită de cabotinism. în slujba unei utilităţi plătite şi a justiţiei, detectivii cu garderobă nu pot pierde din vedere pasiunea spectaculoasă şi genialitatea tea* trală.

Vă aduceţi aminte că timp de douăzeci de ani am profesat, din inexorabilă necesitate, meşte* şugul escrocheriei. O mărturisesc cu sinceritate. Nefiind încă proprietarul sondelor din Tytypupa, cu o rentabilitate actuală de un miliard, am fost constrîns să mă folosesc de darurile cu care mă înzestrase natura, făcîndude să conveargă întrmn singur scop, ca diversele bare şi pîrghii ale basculei, asociate pentru a cîntări tone şi vagoane. Am în* lănţuit întrmn sistem echilibrat linia mea înnaltă, agerimea ochilor, îndrăzneala neturburată a fiinţei totale şi dulapul (haine bine croite, rufărie fină, Şi încălţăminte luxoasă). Limba mobilă a siste*

mului meu era inteligenţa, impresionabilă şi im stabilă în pipăirile echilibrului, ca zborul plutit şi deviat al libelulei.

Aşa organizat, reptilă victorioasă a tuturor proiectelor mele, am dat lovituri izbutite la ghi* şeele Băncilor din Argentina. Am violat Londra, Roma; am silit să se verse în buzunarul meu, fără de certificate şi lipsit chiar de banalul şi normalul paşaport, ingeniozităţile transformate în bancnote, ale cîtorva uzine de chimicale şi materii colorante.

Primul meu ideal fusese să*mi agonisesc zece dolari pe zi. Acest ideal atins, necesităţile mele au depăşit idealul şi, după ce am trecut dincolo de cinci sute de lire sterline săptămînal, m*am lansat în ceea ce numesc eu afacerile grandioase.

Evident că nici insul meu, nici morala mea nu se acordă cu echilibrul moralei obşteşti, făcută pentru fiinţele tipărite, de mare tiraj, ale societăţii. Aţi numărat vreodată de o parte frunzele şi de altă parte fructele, şi aţi comparat oare cele două can* tităţi? Normele, regulile, sînt pentru mulţime; puţintimea, ca să zic aşa, se conduce după excep* ţii. Revoltă în principiu această situaţie, a inega* lităţilor categorice, dar excepţia şi privilegiul sînt atributele naturii. Cîtă vreme are să suspine cere* bralmente atletul, că s*a născut un advocat coco* şat? Cinci minute; apoi îşi reia masagiul muş* chiular.

Cinstea mea începe mai sus şi sfîrşeşte într*altă parte decît cinstea dumitale. Ca şi intelectul, cinstea e personală: nu există o filieră unică a acestui lucru, din care proştii doresc să creeze o verighetă uniformă pentru un inelar moral, egal de gros şi deopotrivă de lung, lipit cu mîna socie* **taţii.** Zadarnic aş vorbi cu o cămilă despre gîtul ondulat al unei lebezi: ***forma*** ei nu poate pricepe.

Atitudinea mea eu afirm că a fost cinstita. Demnitatea îmi interzice să cerşesc, şi ceea ce

îmi putea produce celălalt idol sculptural, modelat pentru prostime, munca, munca declasată, se cifră dedesubtul nevoilor mele. Ia te uită dumneata la mine şi închipuieşte*mă în ipoteza de a mă încă* păţîna să plac autorilor de reflecţii şi sentinţe morale, copiate după alţi autori. Nu ţi*aş părea lamentabil şi ridicul?

I____Vezi, cu toate că sînt mai bogat decît un Stat şi că mi se întîmplă să împrumut republici şi imperii, subvenţionînd indirect însă profitabil magistraturile, bugetele cultelor, universităţile şi toate fabricile moralităţilor, recunoscute bune de administrat cu sugestia, cu forţa şi cu amenin* tarea legală, ideile mele nu sînt chiar atît de radi* cale, pecît ai crede, în materie de avere. Cînd un contabil sau un coleg dintr*un consiliu de administraţie mă pungăşeşte, eu îl înţeleg şid las să continue, ca şi cum nu bag de seamă.

Cel mai devotat servitor intim al meu, care mă slujeşte în toate felurile şi pentru toate organe* le, este un director general bondoc, cu ochelari, prczintînd o figură diplomatică şi inocentă. El mă însoţeşte în automobil şi călătorii, nedespărţit de fizicul meu, ca o căptuşeală a comisurii panta* Ionului şi ca foaia de gutapercă a subsuorii. Nădu* Şeşte odată cu mine, e strîns cînd mă strînge cos* tumul, doarme cînd mădularele mele se odihnesc, miroase curat sau pute, după împrejurările locale.

Acest doctor în Drept are iluzia că este cardi* naiul meu activ şi că*mi conduce Vaticanul. îl urmăresc ciupind de la icre, de la biscuiţi, de la laptele condensat, din leafa valeţilor, din furni* turile de camere de aer, de benzină şi de ulei mineral, — şi rapacitatea lui blîndă mă emoţio* nează. Căci admit şi încurajez furtul sărăciei din prisosul averii. Bunurile circulă, trebuie să circule,

ca apele, care trec din rezervorii înnalte în rezer* voriile joase, golind un izvor şi săturînd o rîpă. Planul averii este înclinat şi perpetuu schimbător. Metalul aur îşi aminteşte de metalul mercur, şi fuge pe suprafaţa şlefuită a oglinzilor vieţii, care răsfrîng furtunile şi strălucirile ei instantanee.

I——1 Mă rog: poliţiile din şapte state se puseseră să prigonească lăcusta dibăciilor mele. Eram strict urmărit, constituiam obiectul profundelor analize din partea autorităţilor speciale şi excitam o va; stă corespondenţă internaţională. în absenţa mea de*acasă agenţii scotoceau pretutindeni. La Operă, mă asaltau asiduităţile detectivelor dansatoare, oferindu*mi şampania la bufet, pe trei sferturi goale şi împresurate de spuma fumurie, cu stropi* turi de aur, a volanelor de balet. Poliţiile intrau în patul meu subt formele alese ale cîte unei nocturne. Zadarnic ţi*aş spune, fiindcă mă cunoşti, de cîte ori şbau dat uitării mandatul autorită* ţile înjunghiate crîncen de pipăitul adînc al arză* toarelor mele tinereţi. Hotelurile din Riviera şi Chamonix au răcnit de zbieratul izbînzilor mele.

Cu ochiul, cu zîmbetul, cu indiferenţa vigilentă am anulat în permanenţă numeroasele tentative de*a fi oprit şi cercetat. Nu am fugit niciodată, nu m*am ascuns: am jefuit, în războiul meu eco* nomic, călare, ca un cotropitor cu declaraţie de ostilităţi conform protocoalelor din congrese.

într*o Bancă din Midi am fost întîia oară cate* goric semnalat, şi prima dată m*am văzut adus sâ*mi ridic gulerul şi să mă strecor în stradă pe o scară spirală.

Ajuns în uliţă, mă aruncai întrmn automobil, îmi schimbai numai culoarea costumului şi ma instalai în vitrina celui mai mare restaurant din localitate. Vedeam tot ce se petrece şi cum se

organizau în echipe împăinjenirile, ca să mă prindă. Liniştit, am consumat douăzeci şi cinci de mezelicuri diverse, botezate de spiritul culinar cu numele general de « entr^es». Am dejunat un ceas şi jumătate şi am plecat. Zece agenţi civili mă apucară cu discreţie de mînă, în chiar vestiarul marelui restaurant. Doi îmi încleştară rădăcina palmelor cu nişte curele împletite, pe care le învîrtiră. Mă uitai mirat la agenţi. Şeful lor îşi apropie deodată ochii de obrazul meu, apoi şid dete înnapoi cu o nuanţă de teroare. Porunci să fiu dezlegat. Scoase pălăria, îşi ceru scuze. Eram rugat să iert regretabila eroare. Devenind servil din confuziune, şeful poliţiştilor îmi ţinu pardesiul, îmi dete pălăria, mînuşile, bastonul. Ple* cai din mijlocul forţei executive, ca dintrmn ho* tel de localitate balneară, prin rîndul omagial de uniforme curbate în raport cu bacşişul considera* bii. Şi dispărui pentru todeauna din vechiul meu meşteşug, cumpărînd terenurile din Tytypupa.

Crezi că poliţia s*a înşelat într*adevăr? Nici* decum. îmi schimbasem fizionomia. Un amănunt de nimic, exact exploatat, poate pricinui efecte neaşteptate. în momentul cînd mi*am dat seama că voi fi în sfîrşit prins, arestat şi dovedit, chiar în priveliştea restaurantului am operat schim* barea, zmulgînd un nasture din bretele şi interca* lîndud între gingia de sus şi obraz. în dreptul ochiului stîng s*a ivit astfel o ridicătură în linia nasului, care mi*a transformat perspectiva figurii şi mi*a dat un portret străin.

Nu ţi s*a întîmplat să vrei să iscăleşti cu numele dumitale adevărat, şi o muscă să*ţi gîdîle, precis **in** momentul caracterizării semnăturii, urechea şi să*ţi alunece condeiul prin silabe? Primitorul seri* sorii dumitale nu va şti niciodată cine i s*a adresat **Şi** va rămîne cu credinţa căd scrie, din cine ştie ce ţară, un necunoscut. . .

ELOGIUL OMULUI USCAT

——Intr*o seară **netam** dus să ascultăm un program.

Conferenţiarul îşi luase angajamentul primej* dios de a improviza pe temă dată, lipită întrmn plic, care trebuia desfăcut pe catedră. Asemenea jocuri ale inteligenţei sînt obişnuite în societă* ţile studioase străine, unde interesează, mai mult decît combustibilul, scînteia. Ştiinţă ştie toată lu* mea, dar facultatea de a ieşi din surdina ştiin* ţifică şi de a urmări ideea, ca pisica frunza dusă de vînt, şi de ad da o animaţie personală, este un spectacol de artă.

Abia la orele opt şi un sfert găsirăm tema difi* cilâ, după ce aruncaserăm o sumedenie de propo* ziţii creionate pe un crîmpei de hîrtie şi prăpă* dirăm un mare număr de plicuri. « Elogiul Omu* lui Uscat» fusese titlul cel mai bun de idee, din care trebuia să se inspire oratorul.

In mintea noastră omul uscat era bărbatul, muntele, socotind drept om umed pe adorabila lui tovarăşe, femeia, Marea. Din faptul umezelii, vorbitorul era dator, în concepţia noastră, să tragă concluzii favorabile bărbatului, construit de natură uscat. Noi făceam parte dintr*o intelectualitate care nu transfigurase prin filtrare cărturărească elementele vieţii în pomadă pentru părul de dea* supra de creier, intelectualizînd cu un sens de falsificare materia şi mutînd*o pe bîrtie tipărită.

Dat fiind că umezeala provoacă ciuperca, noi porneam de la umezeala stagnantă, singurul mod de înfăţişare a umidităţii, analogul umezelii ac* tive, care nu mai e umezeală, fiind cursul de apă şi izvorul.

Căci, trebuie să mărturisim, eram la o vîrstă cînd, împotriva zguduirilor impetuoase ale sîn* gelui, aspectul abstract şi metafizicul predomină simţurile şi le apasă. Creştini, atei, imperialişti sau diverşi, acelaş resort se muncea în secret să se desfacă în personalitatea noastră, şi, îndureraţi de o singură suferinţă, contradicţiile noastre aparente se găseau în principiu de acord. Şi, între alte probleme, ne preocupa şi o problemă de carne feminină; de s*ar fi zis că, înnainte de a iubi şi de*a ne căsători, eram obligaţi să stabilim valuta femeii în psihologia noastră.

Conferenţiarul nu a prins ideea, enunţată în trei singure cuvinte, şi toată conferinţa lui a dat tîrcoale unei serii deosebite de realităţi şi sensaţii. Totuş, am ascultat*o, luînd notele pentru contra* dictoriu, şi n*am putea să afirmăm că ne*a displă* cut. El ne*a vorbit de omul uscat, indiferent de sex, pilduind cu omul umed, indiferent de sex.

36~1

——J Pentru el, oamenii trebuiau împărţiţi în categorii numai după secreţiune. Pe cînd unii nu scuipă şi nu suflă în batistă niciodată normal, alţii scot dintrdnşii necontenit un produs guma* rabic amidoneu, o cocă, o lapoviţă, un zmîrc. Pentru aceştia, întreprinderile sanitare au fabri* cat un recipient cu zmalţ, care figurează în va* goane, biurouri, ministere, Bănci şi în biserici, ca o privată a nasului si a gurii.

A citat oratori celebri, a cărora încăpere bucală s*a găsit deodată cuprinsă de volumul mucila* ginos al unui gălbenuş de ou şi care n*au mai

putut să continue o lecţie de mare educaţie sau de civism, decît după ce şi*au degajat înghiţi* toarea şi limba de marele inconvenient, lepădînd, cu spatele întors, echivalenţe de găluşti. Sînt şi oratori mai francamente sinceri, afirma conferen* ţiarul, care muşi opresc efectul unui accent dina* intea unui clăbuc de scuipat, şid dau drumul, dacă nud înghit, odată cu discursul, în obrazele rangului întîi de staluri. Sau, continuînd cugetarea cu fraze înnămolite, fac o pauză scurtă, subit, şi, rîcîind cu o sforăitură violentă canalizările unui profil interesant şi pur, se degajează cu eleganţă în văzul precis al auditoriului, şi merg la înche* iere, ca şi cum nu s*ar fi întîmplat nimic.

37

Dar umedul sau uscatul priveau numai pe jumătate categoria, din care trebuia făcută o subdiviziune.

Trebuie să fim mai intimidaţi de «flegmă»? argumenta conferenţiarul. Nu. în regim umed, nu trebuiesc excluse inspiraţia, entuziasmul şi elanul, după cum, în regim uscat, nici Universi* tatea nici Parlamentul şi niciuna din puterile care se scriu cu slovă mare, nu sînt incompatibile cu o laborioasă autosondare cu degetul, a portre* tului. Mă supără, spunea conferenţiarul, cu o nuanţă de nietzscheism, cuvîntul «nări», din pricină că aceste intervale aparţin altei politici. Introducerea unui deget în litera ă indică o stare gînditoare, un interval de generalizare, o urcare peste contingenţe, raporturi şi împrejurări. Ea se rosteşte la toate tribunele şi e constantă şi în ramura ştiinţifică şi în cea literară, pînă la istorie si filosofie.

UNIVERSITATEA PENTRU MORAL

I Primind o invitaţie din partea celor doi învăţaţi sufletești, am căutat să particip la înche* ierea primului an de studii al Universităţii Pentru Moral. La uşa de intrare, fui întîmpinat de domnul Xavier Mamelon, consul general în Orient al Afacerilor Cîinelui Raţional, titlu desigur abun* dent, însă care îmbrăţişează o activitate incompa* rabilă. El e autorul celor trei sute şaptezeci şi trei de broşuri de propagandă, care au luminat chestiunea omului în raport cu animalitatea şi esenţa divină, cel puţin pentru două veacuri întregi.

Deviza acestui teoretician al ameliorărilor psiho*fizice, către care păşeşte în front omenirea, ţinînd fiecare membru al colectivităţii, sau un papagal pe umăr, sau o pisică în braţe, sau un căţel, legat (după o veche regretabilă termino* logie, însă cu un lanţ de cauciuc) de o verigă, deviza lui este: « Nu omor o muscă ».

lntr*adevăr, în apartamentul lui se răsfaţă cele **mai** variate stoluri, muştele cu ochi argintii, care scot smge prin ciorapi, şi marele muscoi, cu pîn* tecul indigo. Nu poţi şti dacă isonul lor nu poartă gemetele retrospective şi avînturile sufle* telor celor defuncţi, însetaţi după lumină. Domnul Mamelon se scoală din pat surîzînd, acoperit de aceşti îngeri misterioşi, născuţi din muşiţă albă — iar distincţia lui morală merge pînă la înmormîn*

tarea ceremonioasă a muştelor din supă. în gră* dină, întrmn pămînt afinat, el are, pe proprie* tatea lui, cel mai bine îngrijit cimitir de asemenea fiinţe cu aripi.

Ca la marii gînditori, vocaţia de a perfecţiona domnii, doamnele, domnişoarele şi natura, i s*a manifestat într*o seară de urît. Surlele vîntului bătînd în ferestre, el şi*a chemat servitorii, aducîn* dude la cunoştinţă două prime hotărîri de prin* cipiu, născute una dintr*alta. întîi: cu începere de a doua zi, familia va consuma exclusiv vege* tale şi fructe. (Cui nud place să plece.) Al doilea: cîinelui Kutzu nu i se va mai zice « Kutzu», scurt, ci Domnule Kutzu. La întrebarea bucata* rului dacă Domnului Kutzu i se va servi cafea cu lapte, orz prăjit sistem Kneipp şi prune uscate, negăsindu*se cu începere de a doua zi la bucătărie cotlete, domnul Xavier Mamelon a spus că tocmai cîinii trebuiesc moralizaţi şi intelectualizaţi în sensul de a prefera alimentării bestiale sparan* ghelul şi salada.

Onoarea folosului moral, pe care omul îl trage din hrana lui cu produse botanice, revine în întregime acestui învăţat, care a scos familia Ma* melon pentru todeauna din penibila obscuritate a strămoşilor, bogaţi însă modeşti.

39 |

___J Universitatea Pentru Moral este edificată pe una din marile pieţe ale oraşului, în săli deose* bite, comunicînd totuş printno uşă, care permite experimentarea din timp în timp a rezultatelor obţinute în educaţia cîinilor şi a pisicilor. Esen* ţialul era ca dulăii să nu mai rupă spinarea seme* nilor miniaturali de apartament şi să se introducă armonia, transportînd această armonie din lumea cîinilor în sala pisicilor. Prima carte monumentală a domnului Mamelon a fost *Prejudecata raselor*.

Animalele trebuiau să înveţe în primul rînd religia. La intrarea noastră în Universitate, se opera tocmai convertirea unui arici la ritul ortodox. Deschizîndud ochii asupra adevărului, ariciul trebuia aclimatizat întîi din punct de vedere psihic. Toţi profesorii erau adunaţi împrejurul neofitului, şi un doctor în teologie îi punea între* bările esenţiale.

Clasa cîinilor era prezidată de o bătrînă domni* şoară occidentală, cu ochelari. Am admirat frater* nizarea generală: un an de studii şi reflecţii, jugu* lase natura. Unii examinau minuţios o rană rotundă, pe care alţii o purtau vizibilă dedesubtul unui organ numit vulgar coadă. Examinaţii se întorceau şi examinau la rîndul lor pe examinatori, părinteşte, în acelaş loc: indivizii îşi purtau, prin urmare, unii altora, un real interes. Alţii duceau în braţe, cuprinşi cu dragoste, pe unii camarazi, probabil mai anemici, şi care se lăsau duşi cu o dragoste egală. Cîinii geometri se cunoşteau după ocolurile date unui punct nevăzut, pe care se opreau ca să exprime centrul circonferinţei. Figura lor mărturisea o mare sinceritate.

40

— De două ori pe săptămînă, domnule, ne ducem la abator şi la ecarisaj, ca să propovăduim lepădarea de sine şi să întărim moralul fiinţelor jertfite, spunea un profesor. Dar dumneavoastră ştiţi că vacile sînt vegetariene ? adaose el, emoţionat de noua descoperire. Ieri, domnişoara Gwoalwy, de la clasa cîinelui moral, s*a întîlnit cu o vacă, şi aceasta, ridicîndu*se în două picioare, i*a mîncat cireşele de la pălărie. Sînt vegetariene chiar în cazul plantelor imitate în celuloid: vedeţi incalcu* labilele efecte ale doctrinei *1*

Uitîndume la picioarele corpului profesoral, am remarcat un material necunoscut.

— Vreţi să ştiţi ce fel de încălţăminte purtăm? ne întrebă un rector. Vegetală. Celuloză, bîrtie. Ne<am interzis pielea tăbăcită a fratelui nostru şi a surorii noastre cornute.

Jenat, îmi făcui pasul şovăitor, ca să nu mi se vadă dintrodată pantofii, realizaţi cu piele, şi*mi ascunsei mînuşile repede întrmn buzunar.

— Nu recomandăm nici ouăle, îmi explica domnul Mamelon, în dezordinea entuziasmului, din pricină că se distrug în ochiuri şi jumări pla* nurile tainice ale providenţei. Dacă găina genială încă nu s*a născut, e din vina consumatorilor. Messa galinaceu a fost cîndva mîncat cu miez de jimblă, fiert moale sau cleios. Şi mai vrem să deprindem ţăranii să poarte plugul ei.

— Ştiţi ce întrebuinţează ei la arat? zise cu stupefacţie un savant conferenţiar, tînăr şi îm* brăcat la perfecţiune. Boi, domnule! boi!

Paralel, preşedintele făcu elogiul morcovului, guliei şi conopizii.

I——1 în aulă, era şedinţă festivă. A fost prezintată o fetiţă, îmbrăcată ca o păpuşă, nepoata deca* nului de la Coropijniţe. Publicul a primit*o cu aplauze.

— Acestei domnişoare, zise preşedintele, i s*a decernat premiul întîi, compus din douăsprezece cutii cu bomboane de ciocolată, pentru că a fost văzută plîngînd dinaintea unui grătar, pe care se frigea un « mititel ». Două motive reunite într*o complexiune morală, care face cinste familiei domnişoarei. Primul motiv: mititelul era de carne. Al doilea motiv: mititelul era mititel.

Accentul acestei gingăşii făcu să se ivească lacrimi în ochii doamnelor grave.

— Ceastălaltă domnişoară, zise prezidentul pre* zintînd*o la rîndul ei, a meritat premiul al doilea

——-pentru că a fost surprinsă oferind biscuiţi cu lapte unui cal de lemn. Natural, calul a refuzat. Domni* şoara însă a insistat, şi, pentru că voia săd hrăneas* că, i*a introdus biscuiţii printr*o crăpătură. Uite calul! zise preşedintele arătînd un armăsar fără coadă şi urechi, legănat pe o sanie încovoiată, fără un ochi şi surîzîndud vopseaua roşie a buzelor. Din sînul calului, rectorul scoase zece pesmeţi în aplauzele sălii.

— Al treilea premiu l*a luat doamna, pe care v*o prezint, zise un rector arătînd pe catedră o doamnă cu o înfăţişare de mătură cu coadă şi cu pălăria în vîrf. Doamna a inventat un pantalon special pentru confratele nostru cîinele basset. E un progres important faţă de pantalonul de a* nul trecut, precizează rectorul: are trei nasturi. Un folos deosebit al acestui pantalon consistă în aceea că fratele nostru cîinele intră cu toate pi* cioarele întrmn singur crac, rămînînd liber în interior şi fiind îmbrăcat numai la exterior. Me* dalia de aur.

— în seria picioarelor am mai premiat, zise preşedintele, o idee, o problemă, pentru formu* larea ei fericită. Un anonim ne propune idealul de a micşora numărul picioarelor, pentru ca fratele nostru animalul să nu*şi mai ostenească patru picioare, ci, de pildă, numai trei (tot cîştigăm unul) sau două sau unul. în general, omul obo* seşte cu cinzeci la sută mai puţin decît cvadru* pedul.

Dar sforţările noastre, doamnelor şt domnilor, duc şi la suprimarea totală a nudului, un rest de barbarie al naturii. Sufletele noastre nu vor fi satisfăcute decît atunci cînd nobilul măgar va purta pardesiu, joben şi guler călcat cu lustru, ouperba girafă trebuie să aibă un costum pe măsură. Misionari au fost trimişi de la Roma, ca sa introducă batista la hipopotami şi hîrtia higie*

nică, şi s*au expediat cîteva duzini de pălării pentru balene şi crapi. Activitatea Universităţii noastre se va onora atunci cînd fiecare fir de praz se va naşte îmbrăcat într*o ştofă cît de ieftină. . .

Natura e un depou de imoralitate, care caută să se corecteze întrucîtva prin vegetale. Dar mările sînt descoperite, stelele umblă în pielea goală, pămîntul ne ruşinează adesea. Uitaţi*vă la castra* veţi, contemplaţi ciupercile, priviţi tomatele; poate să fie ceva mai dezgustător? Marea noastră cazně este să ameliorăm cu de*amăruntul natura, să facem din ea o natură onestă şi ştiinţifică, o natură morală, prin adaose şi privative. Să scoatem din lucruri alcoolul şi nicotină, să le perfecţionăm. De mii de ani, luna umblă goală: e posibil? Cine va inventa un combinezon pentru această tristă nuditate?

Conducîndu*mă către ieşire, domnul Xavier Mamelon, sufletul mişcării, îmi spuse:

— Principiile noastre aplicate omenirii ne co* mandă să nici nu ne mai îndrăgostim. Asta face rău surorii noastre Eva, rănită în carnea ei. E dureros şi imoral. Să facem o dragoste vegetală: fierbi cinci minute şi opăreşti cu unt. . .

ÎN PREISTORIC

L__I La Academia din Ţuţy, unul din savanţii locali face o comunicare.

Existenţa filinţilor şi başogilor urcă la o epocă preistorică, determinată numai în totalitatea ei, ca o regiune, în care prezenţa cărbunelui şi a sării este indicată, fără ca totuş să se poată preciza punctul de aglomerare, zăcămîntul propriuszis. în ceea ce numim preistoric, noi istoricii, istoricii postdstorici, adică prezenţi în civilizaţie după ce preistoricul a trecut, orientarea este, cum vă puteţi închipui, anevoioasă. Am încercat totuş să des* facem din preistorie momente, timpuri, stocuri de timpuri, care să se poată deosebi de massa timpului total, prăvălit în haosul negru.

Am procedat luînd bază de calcul noaptea cu întunecimile ei. Noaptea, putem spune, fără cea* sornic, aproximativ, dacă ne găsim la începutul, mai la mijlocul sau mai la sfîrşitul ei. în timp, apare limpezimea, şi, de la mijloc în jos, instinc* tul de observaţie, natural la istorici ca şi la pisici, descoperă drojdiile, dese şi groase.

Ce să spunem onoratei Academii? Silinţele noastre au dat greş, fie că am căutat să intrăm în preistorie pe la est, fie prin vest. Nici în sud n*am fost mai fericiţi şi, din aceste încîntătoare peizaje, ne*am întors abia cu două şiruri de zmochine şi o traistă de mandarine, plus cîteva curmale, un fruct cu coaja înnăuntru. Urme de preistorie însă

există, dacă nesam gîndi la Mare, care, după toate probabilităţile, preexistă civilizaţiei cunos* cute, şi în fundul căreia sînt păianjenii laţi cu crustă. (Şi alte vieţuitoare bune de mîncat pe pămînt, turtite de plumbul undelor marine, pe loc, de cîte cinci sute*şase sute de mii de ani, cînd încă nu se organizase savantul nostru corp de specialişti.)

S*a găsit dinaintea unui port o scoică roşie care zicea, desigur, « tată » şi « mamă », două chemări din fundul conştiinţei, intraductibile în limbile moderne. Ce folos! abia dusă la restaurant, scoica a murit, din lipsa elementului natal. Nud mai puţin adevărat că am avut dovada idiomurilor vorbite în şoapta adîncimilor de zeci de kilometri, cu mult înnainte de ivirea graiului elen, ebraic şi latin pe marginile mărilor, din care au ieşit, fugind în timp de flux, rasele umane.

43

I Ca să dăm de preistoric, am mîncat subvenţii şi dăsagi culturali, alegîndu*ne numai cu puţinul, încă mult, pe care ham recoltat: răspîndirea dorului de a cunoaşte în ţările nordice, şi pasiunea de*a nu mai uita pe viitor, a ţărilor din sud. La Carta* gina am stabilit un institut, locuitorii şi*au cum* parat caiete, registre şi condeie, ca să ţie o poves* tire de la zi la zi, în permanenţă, scrisă copiind existenţa politică şi socială însoţită de fotografii. La institut s*a instalat camera neagră cea mai mare din lume, putîndu*se developa clişee astrale de **12** m **X** io m şi mai mult; ceea ce într*alte părţi nu s*a mai văzut.

Ne*am pus însă, Onorată Academie, în contact cu un strănepot olandez al lui Spinoza, care, ocupîndu*se cu telescopia şi lentilele, a inventat un instrument pentru zgîndărit preistoria prin pămînt. Principiul lui este că oriunde calci este preistorie dedesubt şi că, dacă eşti prevăzut cu instrumentul potrivit, ajungi aproape întodeauna în sînul ei: de optzeci de ori la sută. Am verificat şi am aplicat, cumpărînd un asemenea instrument: cît a costat şi ce comision, nu interesează: noi •}' facem ştiinţă. E portativ ca un sul de hîrtie, însă capabil de o întindere de mii de kilometri de sus "în jos. Cînd nu găsim cu el preistorie, se găseşte apă chioară, şi ia el ceva din adînc.

Ca să evit îmbulzeala şi curiozitatea supărătoare a publicului, m*am transportat în pivniţa dornici* liului meu şi am pus aparatul în funcţiune. Vîrful, în care se găseşte prima lentilă şi un cristal pris* matic, se leagă cu inteligenţa printr*o bretea cu doi poli, pozitiv şi negativ. Tehnica e destul de complicată şi vă voi demonstra*o la faţa locului: vom ţine o şedinţă chiar în beciul caselor mele, amenajat cu fotolii şi cu un cerc cultural. Colegii vor putea să guste din curmalele puse la gheaţă şi să schiţeze, între două dificultăţi, un pocher inocent. Operatorul nu*şi mai poate stăpîni lacri* mile, îndată ce şi*a pus breteaua inteligenţei, decît sorbind, la intervale, dintr*o limonada bună, obţi* nută prin stoarcerea unei lămîi peste zahăr pisat mtr*un cilindru de sticlă, cu sifon. Amintirile subconştiente ale operatorului se acumulează cu o intensitate de nestăpînit. Printr*o stabilire de contacte cu toate generaţiile lui ascendente, pe care nu le cunoştea, aducerile*aminte ale tuturor devin ale lui, şi el are de suportat invazia memoriei ancestrale pînă la maimuţă. în « Spinozal », cum a fost numit aparatul de preistorie, în cinstea filoso* fului Baruch, a rămas înregistrată şi clipa în care marele urangutan, strămoşul nostru, prinzînd un purice în blana lui creaţă, pe piept, şi ducîndud intre dinţi, ha spart cu un sunet de scobitoare frîntă.

Acest lucru, — vi se poate părea comic, — este totuş fundamental pentru sensibilitatea inexpri* mabilă a sufletului nostru, căci descoperim drumul tradiţiilor îndepărtate şi ne putem stabiliza în veacuri un criteriu si o strămosie.

44

_J Am aci un document sensaţional, pe care nu am voit săd prezint nedescifrat. Pentru desci* frarea lui am utilizat un alt aparat « Pantaglotul », care poate scoate la iveală sensul unui fapt în şaptezeci şi două de limbi, aşezînd claviatura şi matriţele lui în şaptezeci şi două de feluri deose* bite. Onoraţii colegi ştiu că, nemulţumiţi cu suc* cesele lor pur practice, fabricanţii au avut cute* zanţa să se avînte pînă în treburile cele mai speci* ale ale Academiilor, pe care cu timpul cred că le vor desfiinţa, fără motiv evident, fiind pe cale să descopere o maşină de buzunar, chemată să răs* pundă automatic la toate chestiunile, să cuprindă un creier şi substanţa ştiinţei totale pe un sistem de sonerii. Certificatul de şcoală primară, bacalau* reatul, licenţa, doctoratul şi toate diplomele, dirm preună cu profesorii, vor fi, — speră ei, — peste vreo douăzeci de ani, de domeniul fosil. Şi în locul lor, fiecare cetăţean va putea cumpăra o « Scientifical Engine », cu aplicaţii universale.

Documentul a fost găsit dincolo de toate stra* turile geologice reputate clasificate, într*o pătură de material, din care wam adus în buzunarul de la jiletcă o bucăţică. N*are nici culoare, nici savoare, nici miros. Treceţi'o pînă la domnul preşedinte şi gustaţi. Constat că domnul preşe< dinte scuipă. Vă rog, ilustre coleg, i*aţi descope* rit un gust ? Aveţi intuiţia vre unui raport cu strămoşul nostru darwinian?

(Preşedintele, palid, iese însoţit de doi savanţi, care îi fac vînt cu batista.)

______La un sunet de clopoţel care avertizează inteligenţa, documentul acesta, — poftiţi, faceţid vă rog să circule, — s<a înfăşurat pe vîrful percu* tant al instrumentului şi, printrmn complex de mişcări succesive, între vidul şi aerul din ţevi, ajunse pînă sus.

N*am putut obţine, după cum constataţi, decît pagina întîia a unui manuscris datînd, cred, din momentul cînd porumbielul lui Noe, plecat din arcă de pe Ararat, nu s*a mai întors. Desigur o eroare ha făcut pe Noe să creadă că potopul cuprinsese pămîntul întreg, din pricină că lipsea concepţia rotondităţii. După ultimele date ale ştiinţei, Noe a fost mai degrabă un gospodar predecesor al lui Amundsen, şi care şba propus să puie în mare prima navă de plutit şi, ca să*şi asigure mese regulate şi ouă, a luat coteţe cu pasări şi animale de tăiat. S*ar putea presupune că nava lui, oprindu*se în mijlocul oceanului, a devenit jocul înfricoşător al furtunii, şi, în lipsa totală a unui sfetnic capabil săd dea o îndrumare, Noe, îngenunchiat, a vorbit cu Dumnezeu, pre< zent Ia înnecurile tuturor vapoarelor pînă în tim* purile de azi.

46

Documentul ce vedeţi face dovada convie* ţuirii de?a dreapta şi de*a stînga unui rîu cu albia de silex, de lîngă noi, a două popoare, filinţii şi başogii, care cînd ospătau împreună, cînd se băteau, cînd făceau alianţe şi cînd le călcau. Pe vremurile preistoriei se admite că totul era posibil. Prima pagină a cronicii, lipită de aparat, poves* **teste** războiul cel mai crîncen dintre aceste două popoare vecine, care noaptea furau, unul de la altul, tot ce puteau să înhaţe mai lesne, în epocile de scădere a rîului despărţitor. Uneori în aceeaş noapte, fără să se întîlnească, başogii furau de la

filinţi şi filinţii de la başogi, — şi la urma urmelor nu se alegeau cu nimic.

Războiul în chestiune a izbucnit, spune docu* mentul, de la o mîncare de raci. La confluenţa rîului Başoga cu rîul Filinta, acolo unde rîul rezultat din contopirea afluenţilor lua numele de Sogalinta, se prăsise un mare cuib de raci, care, împuindu<se, au impus problema cui să*i aparţie, cînd se vor înmulţi din icre şi pui: başogilor sau fraţilor filinţi? încă din prima pagină se vede că războiul a durat opt mii patru sute de ani.

Cu alte cuvinte, nu a fost pace niciodată.

I Specialitatea mea, domnilor colegi, spunea la Academie savantul care descoperise în preistorie pe filinţi şi başogi, este, precum ştiţi, nu preis* toria, ci istoria, însă nvam specializat cu desăvîr* şire şi în preistoria cea mai veche, fără să neglijez nici preistoria medie şi modernă.

în preistoria modernă am descoperit, cu « Sph nozalul », prevăzut cu vîrf, cu tuburi şi lentile, o imensă colonie de scoici, dintre care unele mai trăiesc şi azi subt numele de « Scoica pudica ». Particularitatea acestui molusc terestru, este că el se ascunde subt două capace: oricum hai întoarce, el e cu capac, strîns între două paftale, care rar se întredeschid, pentru a lăsa loc unei absorbiri de întuneric beznă, hrana, mîncarea şi băutura unică a bizarului animal. Zic animal, cu un cuvînt general, cu toate că nu*mi închipuiesc animal fără picioare. însă cine ar putea garanta că scoicile acestea nu sînt, de fapt, creierii unei omeniri despărţiţi de trup, care s*a pierdut, şi puşi la răcoare, ca piftiile, în două talere suprapuse, gură peste gură, la temperatura frigoriferului marilor neguri subterane? Generaţiile au nevoie neapă* rată de creier, pentru a se pronunţa în expresia lor superevoluată de membre de Academie. Vedeţi, diferenţa nu e absolut contradictorie: într;un craniu rotund vieţuieşte creierul, şi în două cranii turtite, cositorite întrmn punct, se păstrează şi « Scoica pudica ».

Aceste scoici au avut o civilizaţie proprie, care a durat poate şaizeci de mii de ani. Nu se găsesc lucrări istorice contimporane în cîte douăzeci şi cinci şi patruzeci şi cinci de volume, tomuri de documente şi arhive de hrisoave; s*ar putea spune, cu aparenţe sigure de adevăr, că însăş cerneala era necunoscută timpului pe care ham cercetat. Probabil că popoarele care au trăit epocile cores* punzătoare investigaţiei mele aveau alte moduri de a<şi fixa cugetarea; hîrtia le era necunoscută, ca şi condeiul. Se vorbea foarte mult pe atunci. Toată activitatea cerebrală a studiului se mani* festa cu vocea; aproape să credem că gîndul ţipa singur şi grăia tare, înnainte de a se deschide gura pentru o rostire. Aşa fiind, era greu de ascuns ceva în suflet şi în inimă, sentimentele auzindu<se numaidecît. Desigur, sentimentele de ură urlau ca o vijelie, îndată ce scăpărau în cugetul cuiva, după cum sentimentul de dragoste şi devotament, ca şi cel ce se exprimă prin cuvintele « Primiţi, vă rog, asigurarea deosebitei mele stime », cînta ca o melodie dulce de harmonică de mînă, cu trei octave şi burduf.

Se înţelege că o morală de blîndeţe şi de mari sincerităţi caracteriza epocile de care vorbim. Lu* mea era delicată, gentilă, sfiioasă. Fiecare făcea loc altuia, să treacă, în casă, pe stradă, şi la autori» taţi. « Mă rog matale », cred că zicea unul, salu< tînd. « Nu pot s<o iau înnainte EminenţihDumi* tale », răspundea cel ce voia să iasă. « Nu mă voi mişca din loc, pînă ce nu se va scoborî Celebri* tatea*Dumneavoastră », răspundea primul. « Nu vii la mine la masă? » invita fiecine pe fiecare.

Şi se făcea aşa că, poftindu'se şi necutezînd să treacă unul pe dinaintea altuia, poporul întreg sta pe loc în pieţile publice, invitînd, aducînd omagii, complimentînd, cu pălăria în mînă şi cu capul puţin plecat. Era o viaţă în totul ideală. Dacă se întîmpla să fii academician sau profesor de istorie, cu alte cuvinte savant, politeţea varia extraordinar. Toată lumea se punea pe două rînduri şi, o dată pe zi, defila pe dinaintea casei tale, chiar dacă nu erai în ţară, numai din ambiţia de a te încunoştinţa telegrafic, în locul în care te găseai, că nicio zi nu a lipsit poporul de la datoria lui, nici în absenţă. Convoiul înnainta cu muzici, cu trîmbiţi şi cu tobe, tobe de un sunet al căror timbru a fost pierdut, asemănător, cred, cu vocea cimpoaielor. în dreptul casei, un capehmaestru rupea muzica brusc, cu un semn zmucit din ambele mîini, ridicate deasupra capului. Şi lumea trecea în vîrful picioarelor, în ciorapi, încovoiată a devotament etern. Chiar cîinii, care participau la aceste sărbători cotidiane, salutau surîzînd pe savant, şi coada lor zveltă se ridica în sus cu cochc tărie, lăsînd subsuoara cozii să surîdă şi ea. Ştiinţa era onorată după cum se cuvine, şi marii ei ex' perţi, acoperiţi de o glorie cu debit continuu, nu mai puteau să aibă o zi derînd şi un răgaz fără cîntare.

Dar ştiţi cum e omul, fie el istoric sau preistoric: cîteodată i se acreşte. Dacă întrmn acces de ase' menea natură, cînd filinţii sau başogii tăceau în reculegere şi fericire, ieşeai din normal şi te apucai să răcneşti, aşa, fără motiv, din simplu tempera' ment, numaidecît se prezintă la dumneata o dele' gaţie şi te ruga săd spui: « Ce vă lipseşte, maes* tre?». Dumneata te încruntai reflectînd. «Poate de riţi să călătoriţi în Norvegia ? » întreba delegaţia. Şi făceai semn că nu. « Nu v*ar atrage Coasta de Azur? întreba iarăş delegaţia. Poate că aţi binevoi să doriţi a mînca mandarine chiar din copac? » Răspundeai: «Tei», ceea ce corespunde la acel «nu» onomatopeic, pe cared rosteşte limba lipi' tă de cerul gurii, asemănător cu expresia sen' timentului dea suge a micilor rîmători. «Am înţeles! răspundea delegaţia. Doriţi buget.» Şi o sumă importantă era ordonanţată pentru satis* facerea acestui nobil sentiment.

într'o şedinţă viitoare vă voi aduce, onoraţi colegi, îşi curma preistoricul cuvîntarea şi comu' nicarea, mai ample detalii despre felul de viaţă al popoarelor descoperite cu aparatul meu. Veţi vedea că Republica lui Platon e un plagiat palid al unui trecut întrutotul admirabil, care a existat în carne şi oase, şi mai cu seamă în oase.

Acum, descoperirea cîtorva urme, totuş, de "civilizaţie exterioară, nu este perfect concludentă, şi rămîne de studiat în detalii, confruntîndude de aproape cu epoca. Unele cutii cu conserve, a cîte cinci sute grame netto, găsite în stratul B **JI**, trei pachete cu tutun pietrificat, două canale duble şi o perucă, sînt semne evidente de un confort atins şi întreţinut. însă în sufletul meu **S**'a insinuat o uşoară îndoială, decînd soţia mi'a atras atenţia să bag de seamă ca nu cumva aceste relicve evi» dente ale unui trecut măreţ, să fi fost vîrîte în geamantanul meu de către unul din copii, care la rîndul lor moştenesc spiritul neliniştit de cerce' tare şi descoperire al ilustrului lor părinte.

RESURECŢII

Se introdusese în Kuty, printr*un soi de con* trabandă nepedepsită, obiceiul partidelor politice şi sentimentul imposibilităţii de a trăi neîncadrat întrmn partid, definiţia omului nemaiputîndu*se deosebi de o definiţie a exemplarului de tiraj cromolitografic, care, ca să fie păstrat, trebuie dus la rămar. In două săptămîni, s*au născut optspre* zece partide, şi în următoarele alte două acestea Sîau înmulţit, separîndu*se din fiecare partid un subpartid şi o diviziune, şi din fiece subdiviziune cîte două elemente.

Interesant era că membrii unui partid făceau parte, fie succesiv, fie alternativ sau fiecare paralel, din toate celelalte partide, preferind să se alăture printr*un sacrificiu, curent la oamenii cu grije de ţară, partidului chemat la guvern. Un partid murea, intoxicat de scîrba publică, de cîte trei* patru ori în zece ani, ca să se facă din nou sănătos, în timpul morţii partidului adversar, căci ceea ce deosibea partidele între ele, cînd idealul era identic, era adversitatea provocată de acest unic ideal. . .

Partidul pleca, după ce fusese profund iubit, şi era nevoit să treacă prin penibila încercare a hui* duielii unanime. Sediul guvernelor găsindu*se în piaţă, partidul căzut trebuia să înfrunte, ieşind pe cai în goana mare, furtuna pătlăgelelor roşii, tempesta pepenilor stricaţi, vijelia ouălor clocite.

Dimpotrivă, noul partid, care mai fusese de cîteva ori vechi, intra în triumf, cu steagurile desfăşu* rate subt bolţile şi arcadele de garoafe şi leandri aceleiaş pieţi, fericită că oamenii se primenesc şi împrejurările s*au purificat.

Partidul nou, care sosea atunci, uita că mai trăise; şi oamenii lui, îmbătrîniţi, căpătau o virgi* nitate fragedă numai din faptul că se grupau din nou cu alţi bătrîni, cu care fuseseră în război. în Kuty, probabil că şi din pricina climatului, favo* rabil înmuguririlor la netimp, orice om de şapte* zeci de ani, chemat la putere, vedea că în două* zeci şi patru de ore a scăzut la vîrsta de douăzeci şi doi de ani, obţinînd ceea ce se chema la noi « mentalitatea » băieţilor de optsprezece ani, con* vinşi cu gravitate că ei, cei dintîi pe faţa pămîn* tului, înlăturînd şi cazul iniţial al lui Adam, cunosc viaţa, transporturile şi consecinţele ei.

Lumea începea în fiecare an, cel puţin o dată, cu partidul sosit cel din urmă. El rezuma aspira* ţtile şi plătea o masă cu discursuri. Apoi, intra şi el în fenomenul tomatelor, pepenilor şi ouălor. Dacă viaţa mar fi fost o rotaţie neîncetată, este adevărat că monotonia caracteristică a regiunilor cîmpeneşti din Kuty ar fi făcut pe locuitori să caşte de urît. Cînd nu merge negoţul, merge politica, şi între Şoseaua Portocalelor şi Aleea Parlamentului, aflau, la nevoile lor, un surogat.

Partidul de care îmi aduc aminte cu mai multă plăcere a fost însă un partid cu adevărat nou. El se zămislise din necesitatea că toate celelalte partide dăduseră greş, hotărît să îndrepte strîmbăciunile şi să arate, odată pentru todeauna, ce înseamnează o activitate închinată pe de*a*ntregul intereselor patriei. Fără să poată fi acuzat că ar fi avut niscai aşamumite idei, noul partid se mulţumea să aibă oameni necunoscuţi şi cu atît mai hotărîţi la replă* mădire. în toate latifundiile marilor noştri produ*

cători de banane, partidul cel nou se strămuta cu oratorii şi cu executanţii lui, dovedindu*se necru* ţător în viitoarea lui guvernare şi aspru pedepsitor al marilor păcate ca şi al micilor abateri de la legi şi regulamente.

Şeful acestui partid dovedea, tăcînd şi muşcîn* du*şi dinţii, ca o moară care merge fără mălai, o virtute omiletică strict economisită, şi mişcările muşchilor obrajilor lui arătau ce va putea ener* gia omului în momentul dezlănţuirii. Tăcerile lui solemne, răzimate pe o avere considerabilă, din care nu prăpădea o lăscaie, lăsînd grija cheltui ielilor de partid în seama devotaţilor şi ferven* ţilor, se prezintau ca nişte mari ameninţări ale unui viscol mocnit.

— Nu vi se pare, a cutezat odată să întrebe un ucenic pe ucenicii adunaţi, că marele nostru şef ar vrea ceva şi nu vrea nimic? întîi, mi se părea ca un înger; am ajuns să văd în el o găină. Se suceşte mult şi face numai albuşuri fără coaje.

Comparaţia cu îngerul şi găina, şi cu produsele variate ale găinii, sînt speciale limbii Kuty, vorbită de o ţară în care numărul pasărilor de ogradă e normal cu mult mai mare decît al vulturilor, luaţi ca punct de comparaţie întnalte limbi.

Trei sferturi din adunare s*a revoltat împotriva întrerupătorului, şi numai aproape un sfert n*a manifestat, împărtăşind temerile aceluia. Sprîn* ceana şefului s*a făcut şi mai groasă, fruntea lui s*a taciturnizat mai crîncen, fulgerul ochilor lui s*a aprins mai mare.

— Nu vă daţi seama cu ce neam necunoscut de vigoare ne*am asociat? zicea un adept. Cînd va fi chemat la guvern, şeful nostru va face patru veacuri de ruşine. Aşteptaţi. . .

Evenimentul cel mare din Kuty a fost cînd, într;adevăr, partidul cel nou a fost chemat la guvern. Trimişi după şef, oamenii Prezidentului i<ău adus răspunsul că şeful noului partid şi<a schimbat adresa.

— Duceţhvă din nou, și aduceţhmi*l aci, că - vreau să4 fac numaidecît vizir, a trimis Prezidentul.

— Măria*Ta, hau răspuns oştenii, ham găsit şi nu vrea să fie vizir.

Se gîndi Prezidentul, nu găsi ceva mai mare, şi trimise din nou.

— Ne*a răspuns că vrea să taie şi să spînzure, aduseră răspuns cei trimişi.

— Bine! zise Prezidentul. Spuneţhi să taie şi să spînzure.

— Nu mai vrea să taie şi să spînzure, fuse răspunsul. Acum cere să nu se mai coacă coacăzele.

— Voi porunci să nu se mai coacă. Să vie!

— Şha schimbat punctul de vedere, răspunseră trimişii. întreabă acum de ce iunie a căzut înnainte de august, şi e foarte supărat că **13** se scrie cu **1** şi **3.**

— Voi îmbunătăţi şi această stare de lucruri. Spuneţhi să vie la guvern.

— Nu poate, aduseră vorba oştenii. Are niţică treabă.

— Să şho isprăvească.

•— Mai are niţică.

— S*a isprăvit?

— Tot o să*i mai rămîie puţintică. Todeauna o să mai aibă puţină treabă neisprăvită.

Prezidentul republicii atunci a înjurat şi a scuipat.

Se întîmplă şi şefilor de Stat să scuipe şi să înjure, la necaz şi la greaţă, — şi Prezidentul a chemat pe altcineva, şi s*a încheiat în nefiinţă ciclul noului partid şi cariera nădăjduitului mîntu* itor de rele. Şeful rămase singur, fără partid, şi ţmea un discurs, dezvoltînd un ultim principiu:

— Sînt omul pe care ha scuipat şi ha înjurat Preşedintele de şaptesprezece ori. Trăiască Prese* dintele!

MINISTRUL

——După cîteva săptămîni, s*a instalat un nou guvern şi neom întîlnit cu unul din miniştri. Ministrul era pe jos, deprins de altfel din lungă experienţă să nu se suie decît în trăsura altuia. Era seară. Becurile electrice luminau îndeajuns ca să se poată vedea totala transformare a perso* nagiului. Fiu al unei provincii care nu produce de regulă nici miniştri nici aristocraţi, el intrase în totalitatea costumului admis şi purta, în acelaş timp, piese disparate de la mai multe îmbrăcă* minţi contradictorii. Cumpărîndu*şi cele de cuvi* inţă, după patru liste deosebite şi pentru patru ceremonii diverse, noul ministru, care nu era călăuzit de un gust personal al costumului, apăru subt felinar ca analogul luxos al unui clovn, spe* cializat în a se prezintă publicului amuzat, corn* pus anapoda, ca un afiş.

Ministrul călca stîngaci în noua lui corectitu* dine profesională, şi cu toate că*şi studiase, pro* babil, atitudinea Ia botei, izbutea destul de greu să nu pară că soseşte, gătit, de la o distanţă de şase sute kilometri. Ne*au izbit îndată pingelele lui de mare cauciuc, pe care le*a cumpărat, desigur, ca să umble comod, cum se povesteşte. Picioarele fiindu*i foarte lungi, umbletul genunchilor, care ar fi permis unui prepelicar să treacă uşor printre călcîiele lui, ne*au vorbit în primul rînd. ham contemplat încălţămintea, care purta încovoieri

şi nervuri decorative, copci ca nişte cîrlige, găurici ca de vărsat, simetric aşezate, piei dublate, ca să contrasteze prin culoare în scopul unei elegante de rinocer, şireturi groase cu vîrfuri de metal masiv. Costumul aparţinea unei elegante de cîntă* rire şi cubaj, care utilizează din toate materialele de trei ori mai multe şi fac dintrmn om îmbrăcat un magazin.

Nu ştim cum se făcea însă că tocul se găsea cu un nivel mai jos decît pingeaua, ceea ce da impresia că, la fiece pas, personajul ieşea dintr*o groapă cu piftii.

Pe deasupra acestor picioare, încălţămintea era îmbrăcată în ghetre culoarea cafea*cu*lapte, cu catarămi nichelate. Picioarele Ministrului se înfă* ţişau ca o păreche de cîini galbeni cu coada re* tezătă, frigurosi, îmbrăcaţi în pardesiu *beige*. Nu am înţeles repede la ce slujeşte această podoabă superioară, foarte agreată de tîmplari şi şofeuri, şi mi*am zis mai tîrziu că desigur marile demni* taţi o impun. Lipsea un singur accesoriu: preţul atîrnat pe carton, de urechile ghetrei.

Un baston, cu totul nou, mergea alături de ghe* tre, cu un vîrf de os, mai lung decît s*ar fi simţit ne* voia. Urcarăm pe bastonul lustruit pînă la gămălia lui sferică, şi dădurăm, acolo, de mîna Ministrului, înmînuşată. O cochetărie curioasă făcea ca mînu* şile să pară întoarse pe dos şi cusăturile să fie vi* zibile în pungăliturí roşii pe pielea palidă. Minis* trul le alesese pe acelea, ca să fie în linia ultimului jurnal, — şi ni se pare că greşise, cumpărînd nişte mînuşi de sport: mînuşile s*ar fi împărechiat cu patinele sau cu o rachetă groasă. Patria locală a Ministrului izbutise să facă un ministru, însă nu adoptase încă tenisul şi mingea catifelată.

între mînuşă şi încălţăminte evolua, prin urmare, bastonul, a căruia poemă împiedicată şi recti* ficată continuu, constituia un nou echilibru mobil,

(

adaos la instabilitatea picioarelor. Pantalonii co* piau, în desenul lor, fundurile scaunelor de paie, cu trei nuanţe ale aceloraşi culori, cafea*cu*lapte neagră, cafea*cu*lapte normală şi cafea*cu*lapte spălăcită. Printre poligoane şi romburi circula, suplimentar, un ton de cornuri şi franzele. Le*am distins pe toate la becul electric.

Ministrul înnainta descheiat, pentru punerea în valoare a întregului geamantan pe cared purta pe sine. Paltonul, cenuşiu, avea o căptuşeală gălbuie şi nasturi exteriori, cît nişte ceasornice. De subt palton, cu pulpanele la jumătatea distanţei dintre ghetre şi genunchii pantalonilor, ieşea un colţ de haină neagră şi juca un monoclu cu ramă de chi* hlimbar. Ministrul îl pusese de cîteva ori, venind încoace, la cîte un ochi, dar lucrul cădea pe sfoara lui, neputîndu*se fixa între gingia ochiului şi sprinceană, deşi mişcările nasului se sileau săd dea un sprijin potrivit. Ministrul simţea că mono* ciul nu o săd stea locului niciodată, şi ar fi prefe* rat ca acest obiect să fie purtat în gură, de unde nu ar fi căzut decît la înnoptat, cînd şi alegătorul şi omul politic cască. Odată, ni s*a părut că mo* noclul a stătut o secundă la ochi, dar nu putem şti ce a văzut atunci Ministrul prin sticlă, că s*a înspăimîntat şi a sărit înnapoi pe pingele. Trecea un cal la trăsură şi, cum s*a sucit monoclul, care, luat pe nealese, mărea de opt ori universul, Minis* trului trebuia să i se fi părut că sare calul pe teatru.

O privire nesupraveghiată de ajuns ne*a scăpat atunci către figura, proaspăt rasă, a Ministrului. Pălăria lui era cenuşie*alburie şi avea o formă uzitată numai cu turul pantalonilor strîns la mini* mum şi cu umerii lăţiţi de două ori, la echer. Avurăm atunci sensaţia ciudată că figura Minis* trului a dispărut şi că avem de*a face cu un domn pe care nud mai cunoşteam. Pălăria, cu fundul mare, era înconjurată de o margine mică şi de o

panglică vînătădnchis. Ne mai uitarăm o dată. Era el, Ministrul, însă culoarea şi forma pălăriei împrumutau purtătorului un calapod de cap turtit pe nas şi dat pe spate, făcîndud să pară acoperit cu o farfurie cu guram jos.

Dar ştiindu*se ministru, Ministrul trebuia să dea cumva să se înţeleagă că nu era altceva, şi îşi alesese stilul de a se lăsa salutat, ca prin răspunsul lui să devie evident că este ministru, cu toate că fără portofoliu. **El** se uita niţel cu coada ochiului şi nu consimţea să se uite cu ochiul întreg, ca să nu fie nevoit să*şi întoarcă profilul. Un ministru se iută fără să vadă. Observarăm că purta şi un guler scrobit de toată frumuseţea, cu două colţuri frînte. pe o cravată cu perlă, de unde se numărau pe piept nasturii de sidef ai unei jiletci albe. . . In gulerul lui, Ministrul se înţepenise ca un taur în coarne şi nu primea să se mişte.

Obişnuiţi să salutăm pe miniştri înnainte de a fi devenit şi după ce au căzut, am trecut. Ochiul Ministrului, mirat, se rînji într*o deschizătură mai ca lumea. Treceam. Trecurăm. Ministrul se opri şi începu o frază cu voce, către domnul cared în* soţea, şi care rîdea fără motiv, din necesitatea de a dovedi publicului că el poate rîde cu Ministrul.

— Cînd am depus jurămîntul de ministru. . . zise Ministrul cu accentul lui cel mai încredinţat.

Şi se uită puţin în dreapta şi puţin în stînga şi puţin îndărăt.

Fiind în apropiere de un W.C., publicul, îm* parţit în două tabere, una grăbită şi alta satis* făcută, intra căutîndu*se febril pe dedesubt, sau ieşea încheindu*şi paltonul şi tuşind.

•—. mtîlnindu*mă cu Omul Politic, ham găsit ^e astădată întristat. Mi*a strîns mîinile languros, ai«a vorbit fără vocea obişnuită, cuvintele nu*i

mai străluceau ca alămurile frecate: silabisea, tărăgăna.

— îmi păreţi indispus, domnule Om Politic. . .

— Sînt scîrbit, domnule Mare Cetăţean, mi*a răspuns Omul Politic. Turpitudini, incertitudini; în viaţa politică ai căuta zadarnic rectitudini, corectitudini, fiind plină de ingratitudini. în con» tinuă acţiune, pentru naţiune, capeţi o bizară noţiune şi convicţiunea că viaţa politică este o abjecţiune. Să nu crezi că am ajuns la supersti* ţiune. Apelez la spiritul dumitale de justiţie, şi cu intuiţia Constituţiei te întreb: ce este această inechitate şi dacă ea va dura o eternitate?

— îmi pare rău că v*am găsit într*o stare su* fetească de. . . depresiune, răspunsei. Să*mi daţi voie să mă retrag. . .

— Nu te retrage, zise Omul Politic. Rămîi. Aveam obsesiune să fac cuiva o confesiune. E o necesitate de civilizaţiune ca din cînd în cînd să ne uşurăm psihologia. E lamentabilă viaţa politică, domnule Mare Cetăţean. Regret profund că am participat Ia activitatea ei. Mai bine rămîneam un om al Dreptului şi un advocat ilustru, cum deve* nisem, între marile principii, şi făceam abstrac* ţiune de sinistra confuziune.

Ascultînd pe Omul Politic, mi*am dat seama că pentru a intra în mişcarea militantă, prima condi* ţiune nu este numai să fii versat în complicaţiunile Constituţiunii, dar făcînd chiar excluziune de această condiţiune, o imperioasă datorie îţi dă obligaţiunea să te exprimi în cuvintele cu termina» ţiunea în *iţiune* şi în *iţle;* în *adine,* în *igie* şi *iziune*. Dacă ai crezut puternic în ceva, dacă ai avut un ideal şi o ideaţiune, însemnează că ai o religie sau o religiune, şi acest lucru de bază în politică, nu poate să aibă altă expresie sau expresiune. Nefiind un ce vulgar, politica subînţelege o educaţiune, si numai terminatiunea, indiferent de observa*

ţiune, permite o justă operaţiune. Viaţa paria* mentară a dezvoltat mecanismul atenţiunii pînă dincolo de sublima imitaţiune, şi însăş decep* ţiunea intră în compoziţiunea elocuţiunii, ca o repercusiune.

în consecinţă, am luat cunoştinţă cu emoţiune de sentimentul de amărăciune care a făcut în sensibilitatea Omului Politic intruziune, şi nu am fost în situaţiune să*i ofer nicio consolaţiune. Totuş, subiectiv, am încercat, printrmn compa* rativ sau alt comparativ, să*l aduc la realitate, prin explicaţiuni de situaţiuni, arătîndu*i că între calitate şi calitate, diferenţează la superlativ inten* ţiunea realizaţiunii.

— Nu mă poţi induce în eroare, răspunse Omul Politic, întrucît experienţa mi*a înveninat existenţa. Aci e diferenţa.

— Atunci, ceea ce*mi rămîne de făcut este tot să mă retrag.

— Repet: nu te retrage, domnule Mare Cetă* ţean. Nu mă lăsa în atitudine de solitudine. Pregă* tesc tocmai o interpelaţiune. Bugetul fiind grav grevat în diversele capitole ale diverselor departa* mente, vreau să consult sentimentele majorităţii. Este ea conştientă de imensul prejudiciu provocat finanţelor Statului, şi consimte ea la imensitatea dezastrului ce ne pîndeşte şi ne va înghiţi? Sau o ignoranţă plată adaogă o penibilă concordanţă la ineleganta unui guvern de circumstanţă? Pe vre* mea noastră, a bărbaţilor politici de mare distinc* ţiune, partidele au dat guverne cu prestanţă, mi* niştri vigilenţi, oratori eminenţi, vehemenţi. Se deplasa un bulon la calea ferată? o telegramă de sosire în capitală, de la moşie sau de la Paris, nu ajungea exact la hotel? interpelaţiunea lua formă oceroniană, şi un guvern putea să părăsească banca ministerială pentru că lavaliera ministrului de Externe fusese înnodată strîmb de un valet.

Azi?! Azi nu mai ştie nimeni să guverneze. Autoritatea suferă de mediocritate, şi la incapaci* tate se suprapune ferocitate şi atrocitate, şi dacă încă vreo zece ani perspicacitatea partidului din care fac parte cu onorabilitate, va fi ţinută în expectativă inactivă, prevăd o perspectivă colectiv maladivă.

— Se cunoaşte şi din convorbirile particulare forţa dumneavoastră oratorică fără niciun prece* dent tot atît de elocvent, observai Omului Politic, începînd să o rup binişor şi eu pe politiceşte. Ver* bul domniebvoastre are, ca şi adverbul, o rezo* nanţă parlamentară universală, amintind cînd duh cele dialect provansal, cînd gingăşia catalană. Ne transportaţi cînd în Italia, cînd în Francia, cînd în Hispania, şi inflexiunile dumneavoastră portu* gheze ne pun în conexiune sufletul cu Atlanticul.

— Nu*mi mai trebuie altă dovadă despre augu* sta mea latinitate, răspunse măgulit Omul Politic, în ascendenţa căruia se aflau un valoros laptagiu, avînd patruzeci şi două de vaci şi o duzină de bivoliţe de cea mai pură rasă, precum şi un căruţaş cu originile în Indiile Noi, consacrat specialităţii transporturilor cu butoiul, în timpurile nopţii, ale unui produs ce poate fi numai indirect numit. Devenind latin şi aristocrat prin credinţe politice, Omul Politic cu pasiune nu scapă nicio ocaziune de a pune în funcţiune o raţiune de mare tensiune, dînd vulgului politic şi cîte o drastică lecţiune.

Arta de a guverna presupune, într*adevăr, vo* caţiune, şi echivalează cu o artă de creaţiune, de concreţiune şi concentraţiune. Libertatea, egali' tatea şi fraternitatea, adică democraţia, căreia u dete naştere revoluţiunea, pot să soluţioneze pro* blemele, fără un spirit de rezoluţiune şi elevaţi* une? Niciodată! Or, ce găsim noi în libertate? Răspunsul poate fi dat cu simplicitate: laşitate, în egalitate găsim ilegalitate, şi fraternitatea este

soră cu perversitatea. Aceste trei deziderate sînt lipsite de eficacitate. Şi nu orice Simplu Cetăţean se adaptează cu aptitudinile adevăratului condu* cător, care se moştenesc naţional, din generaţie în generaţie, fără altă operaţie decît expediţia condiţiei natalităţii în procreaţie la destinaţie sau expediţiunea condiţiunii de natalitate în procrea* ţiune la destinaţiune.

în această chestiune se procedează şi prin suges* tiune.

O M ŞI O M

___J Interpretul zise:

După cele mai sigure clasificări, kuţii se împart în două mari categorii cu totul distincte: Oameni de Stat şi Oameni Fiscali. Prima categorie merită numele de «mare» prin valoarea individuali* **taţilor** care o compun, cu toate că infinit de res* trînsă, un Om de Stat fiind aproximativ egal, în ceea ce priveşte inteligenţa, competinţa şi meşte* şugul aprecierilor, cu o sută mii de Oameni Fiscali, şi clasa celor din urmă fiind sinonimă cu popor şi vulg.

Ca să*ţi faci o idee despre deosebirea celor două clase aparent antagoniste, şi de fapt perfect armo* nizate, să luăm o pildă: ceramica şi lutul. Ai observat, desigur, disproporţia curioasă dintre va* sele de pămînt şi cantitatea de pămînt brut din natură. Deşi intenţiile naturii, aşezînd planeta noastră în dreptul incandescenţei cu miliarde de calorii ale soarelui, au fost să coacă globul şi să*l transforme în amforă sonoră de teracotă, expe* rienţa nu a reuşit. Mai trebuia ceva, un foc supli* mentar de jurîmprejur. Zmalţurile fuseseră pregă* tite, şi Pămîntul înnota încă de la început în baia de glazură albastră şi litarge, pregătită viitoarelor lui luciri şi reflexe. în atelierele vastelor infinite orizonturi, proiectul a fost abandonat la jumătate, în momentul cînd ghiuleaua noastră natală fusese

pusă şi învîrtită la strung, unde a şi rămas, conţi* nuînd să se învîrtească.

Ei bine, toate colecţiile, de la etrusci pînă la Saxa şi Sevres, conservate în vitrine şi muzee, ce reprezintă ele, faţă de aglomeraţia uriaşă de pămînt prost, distribuită între mări şi dedesubtul mărilor şi între poli?

Pilda noastră, domnule reporter, nu este chiar cu totul înnafară de subiect. Neputîndu*se fabrica numai şi numai oale, pămîntul a fost împărţit în State, pentru ca natura să izbutească să creeze cel puţin Oameni de Stat. Ar fi, într*adevăr, foarte greu de conceput viaţa fără Oamenii de Stat şi pămîntul fără miniştri, fără subsecretari şi direc* tori generali: ar fi o imposibilitate.

Ştiinţele naturale sînt încă în stadiul primitiv, neputînd înfăţişa studiului şi lecturii decît pe om, pur şi simplu, adică pe omul lipsit de impor* tanţă. Omul de Stat se găseşte, faţă de omubom, la distanţa analogă la care se află omul faţă de maimuţă. Nu este absolut probat că Omul de Stat se trage din Omul Brut, fără acea pârtiei* pare mistică a necunoscutului, care separă oamenii prin conţinut şi nevăzut, deşi ei par să se asemene după chip. Se poate însă admite, ca un principiu convenţional, pentru înţelegerea problemei, la soluţionarea căreia matematică se poate proceda prin metoda ipotezei.

Ba, între Omul de Stat şi celălalt sînt şi deose* biri fizice, de anatomie şi structură. Pecînd Omul Brut poate merge mult pe jos şi uneori toată viaţa, Omul de Stat nu ştie să meargă decît în vagon special, iar cînd stă, el stă numai în fotoliu, întrmn fotoliu cu cimpoaie dedesubt, în căptuşeală, care se dezumflă cîte puţin şi se umflă cîte puţin din nou, ca să producă o sensaţie de moliciune trep* tată şi să legene, ca o şedere pe nori, superiori* tatea mădulărilor capitonate ale Omului de Stat.

Iarăş, cînd umblă, adică atunci cînd se mişcă, primind să*şi puie talpa direct pe univers şi să schimbe tălpile succesiv deasupra acestui element, Omul de Stat nu săvîrşeşte acţiunea populară şi fiscală decît în interiorul unui cabinet şi în iarba de lînă şi de mătase a unui covor profund.

Omul de Stat caută în jurul lui peste veacuri, cu o privire goală, depărtată şi gînditoare, de Sfinx sau cel puţin de tapir. El vorbeşte şi se uită la inel sau în scuipătoare, sau vorbeşte şi citeşte în acelaş timp, căci în creierul lui funcţionează, coincident, mai multe facultăţi deosebite, care la Omul Brut nu există nici în stare elementară: ascultă, cugetă şi se grăbeşte, fiind totodată în locul unde respiră şi pretutindeni. Ai observat că dacă îl saluţi, complexele lui preocupări îl stîn*jenesc atît de mult încît nu ştie să*ţi răspundă decît mai tîrziu, atunci cînd are nevoie de dum*neata, şi atunci el te salută cu un ceremonial destinat să compenseze toate distracţiile şi absen*ţele din timpurile repetate, cînd dumneata aveai nevoie de el, şi te numeşte şi «dragă» sau « scumpul meu amic ».

Dacă te*a întîlnit pe scară, te potriveşte să te vadă cu umărul sau cu şoldul stîng, sucit din şira spinării. Cu ochelari sau cu ochii liberi, Omul de Stat suferă, aproape, de presbitie, şi departe este miop. Nici mîna lui nu se mai mişcă detot, redusă la gesticularea trîndavă a unui deget din zece, şi călcătura lui de convalescent te face numaidecît să*l remarci, chiar necunoscîndud, că este Om de Stat sau viitor Om de Stat, sau măcar aspirant la o posibilitate paralelă.

Omul de Stat impresionează puternic şi pune influenţa lui, covîrşitoare ca o ştampilă, pe tot ce*l înconjoară. Din ziua cînd un portofoliu îl consacră, servitoarea îl salută cu numele de « Dom*nule Ministru», iar valetul şi nepotul bucată*

resei, intelectuali, devin conştienţi că ling porţela*nurile unei somităţi şi iubesc să poarte în cravată o picătură de sos vizibilă, din bucătăria lui. în treburile lor, ei se comportă exact ca Omul de Stat, pe care îl escortează; gînditori, depărtaţi cu pauze, discreţi şi foarte puţin informatori.

Cît- priveşte pe soţia Omului de Stat, ea trece numaidecît din zoologia socială în categoria res*trînsă, şi îşi adresează pălăriile cu titulatura « Doamna Ministru ». Intimităţi imediate se produc.

— Ieri, cînd am mîncat cu prezidenta, prezi*denta mi*a spus. . . lasă a se înţelege doamna ministru.

Iată pentru ce cuvîntul om nici nu intră în vocabularul unui Om de Stat, noţiunea de om evocînd pe aceea de argat. Omul de Stat nu admite, evident, existenţa sălbatecă a omului»cu*căciulă sau a omului-funcţionar. Aceştia sînt pavajul asfaltat al Statului, pentru înlesnirea bunei rulări a pneumaticului cu zimţi.

De aceea s*a simţit necesitatea înfiinţării unei clase intermediare, care, fără să oblige pe Omul de Stat să o frecventeze, să poată să fie citată în dreptul noţiunii de om, cu un vocablu de*cent, aparţinînd întrucîtva Omului Brut, dar .asociat mai repede cu periferia morală a Omu*lui de Stat: clasa *Persoanelor.*

Persoana nu e poporul, dar nu e nici Omul de Stat, fiind ceva cam între umbrelă şi baston, între pantof şi papuc, între clondir şi flacon, un creion care ar seri a cerneală însă rămîne uscat, un aparat între mătură şi peria pentru frac. *Persoana* este cineva, şi cineva este întodeauna altcineva, adică unul care este, dar care ar putea să nici nu fie. *Persoanele* se bucură de stimă fără să presupuie o responsabilitate sau obligaţie. Ele sînt de ordinul binoclului, al aparatului fotografic şi al aspirinei, care nu trebuiesc niciodată, dar pot folosi din

cînd în cînd, şi este bine să le conservi, cu foarfe* cile de unghii şi cu vata de strănutat, întrmn dulap suplimentar.

——1 Deşteptîndu*se dis*de*dimineaţă, Omul de Stat se supune datoriilor cotidiane, pe care, din spirit de organizare, le*a grupat în timpul primelor două ore de existenţă zilnică, între şase şi opt. Colaborînd cu spiritul de organizare spiritul de economie bine înţeleasă, o singură femeie face totul pînă la sosirea medicului, care controlează de şapte ori pe săptămînă elasticităţile viitorului ilustru cadavru şi funcţiunile băşicii.

Baia. Durează optsprezece minute la tempera* tura de douăzeci şi cinci de grade, urmată de duş răcoritor. Masajul se efectuează în douăzeci şi două de minute, urmat de o aplicare electrică, bună pentru artere şi ramificaţii; pîn*acum, pa* truzeci de minute. Un aparat măsoară volumul capului, dacă s*a umflat în urma surmenajului din ajun. Alt aparat, în formă de rezervoriu, continuat printr*un tub de cauciuc de una sută cincizeci centimetri, slujeşte la ieşirea, cu ajutorul apei calde, a materialelor postalimentare, Omul de Stat fiind, încă din fragedă tinereţe, dificil în a scoate bunurile sale.

Este locul să observăm planul inteligent după care natura a construit pe individ, cu două strîm* tori, una la gît şi alta la punctul final, o înghiţi* toare şi o dezghiţitoare. între aceste două puncte extreme, alimentele şi viaţa au circulaţia liberă. Principiul a fost aplicat la societate şi Stat, încă demult: Omul Fiscal este slobod între două constrîngeri: înscrierea în rolul comunei şi plata impozitelor.

în primele o sută douăzeci de minute, persona* litatea fără păreche în istorie, sfîrşind cu ale fizi* cului, îşi ia cafeaua cu lapte, şi purcede la inte* lect, de care ţin înnaltele datorii. El trebuie să facă zilnic cîte ceva, pentru ca întrmn spaţiu de timp de două sute, trei sute de ani, poporul să devie foarte mulţumit. De aceeaş natură cu eterni* -tatea, lunile şi anii lui nici nu se socotesc, calcu* larea programului aplicat începînd cu « genera* ţiile viitoare », singurele care interesează de fapt. Un Om de Stat trăieşte între trecut şi viitor pe de*a*ntregul, neputînd să dea prezentului altceva decît binevoitoarea sa prezenţă meditativă. Tre* cutul e obîrşia, tradiţia, — şi viitorul linia de unde pornim înnainte.

Iată de ce un adevărat părinte al Statului şi al Politicii desconsideră asfaltul, valuta, preţul mărfu* rilor, mersul trenurilor şi chiar alegerile de Cameră şi Senat; ele sînt destinate unei părţi momentane din naţie, nu naţiei veşnice şi durabile. în vederea veacurilor viitoare, indiferenţa faţă de clipă şi de instantaneu este o formă a generalizării şi a contem* plării sintetice. Zilele actuale pot interesa pe oamenii mici, pe aceia care trăiesc din firimiturile evenimentelor şi se uită în permanenţă la ceasornic. Aceste fiinţe, asemenea ţînţarilor, trăiesc în lumina provizorie a lămpii cu fitil, lipsite de ceea ce se numeşte «anvergură». Clipa pentru omul din rasa conducătorilor e o sămînţă microscopică a evului istoric; o vîntură şi o spulberă.

După cafeaua cu lapte, Marele Om se gîndeşte cum se pot complica mai fericit lucrurile simple, pentru a fi sustrase banalului şi dezordonatului empirism, — şi cere dosarele, în care se oglin* deşte adevărul cu diversele lui laturi de Stat. Voia să capete răspuns la o întrebare ced torturase toată noaptea: cîte găini sînt pe judeţ şi deci în toată ţara, ca să afle tirajul exact de ouă anuale.

Rezultat îmbucurător: mai multe milioane. Utili*
zînd materia primă gratuită, a cojilor care se
aruncă, Omul Fiscal va putea fi învăţat, fără chel*
tuială, datoriile lui sfinte, prin ştampilarea celor
cinci precepte de bază, la cîte redusese şeful cate*
hismul aşteptărilor naţionale. Este cu neputinţă
ca din cinci unul să nu rămîie asimilat şi să nu
obsedeze conştiinţa, la fiecare ou cojit în farfurie.

în ziua ceea, primul pas a şi fost făcut, interzi*
cîndu*se consumarea de ouă jumări şi ochiuri la
capac, — şi comandîndu*se zece mii de ştampile
de cauciuc.

53

Evident, tot ce nu este Om de Stat este Om
Specie comună, Omul Fiscal e numeros, e
unanim, —şi dezgustător: plăteşte. Ca un cobai,
ca un iepure de casă, el se supune tuturor experi*
enţelor, cu sentimentul că serveşte binele omenirii,
sacrificat finanţelor, ca semenii lui cu patru picioare
mici seroterapiei. Indiferent cine şi cum îi intro*
duce seringa, Omul Fiscal întinde pîntecul sau
îşi înmoaie şoldul la orice pipăit. Noi procedăm
faţă de el prin ordonanţe şi legi.

în ziua de i ianuarie îi ordonăm să iasă fără
baston: Omul Fiscal iese fără baston. La **2** ianuarie
îl obligăm să ne aducă bastonul la primărie:
Omul Fiscal îşi aduce toate bastoanele la primărie
şi, în zelul lui, încarcă o trăsură cu toate obiectele
asemănătoare, Ia domiciliul lui, cu bastonul. îi
poruncim să nu strănute: Omul Fiscal nu mai
strănută. îi ordonăm, dimpotrivă, să strănute:
Omul Fiscal, dimpotrivă, strănută.

Omului Fiscal îi place să se simtă în contact cu
autoritatea şi mînat de ea. Cu cît contactul este
mai aspru şi mai mortal, cu atît îi place contactul
mai mult, ca fanaticilor idolatriei, culcaţi benevol
şi entuziast în drumul templelor, ca să fie striviţi

de copitele şi roţile care vehiculează bonzii spre
altar. Omul Fiscal doreşte să atingă şi să pupe
ciucurii mantalelor noastre, mai bucuros dacă
mîna lui cu pulsaţii de temperatură întîlneşte şi
duce la buze sfîrcul biciului decît lîna mătăsei.

Omul de Stat îi satisface din belşug psihologia,
hîrţuindud de treizeci de ori pe lună, cu precizie.
Pentru că o singură orînduire nu ar fi de ajuns ca
să aţîţe devotamentul Omului Fiscal, noi am înfi*
inţat pentru el o serie de staţiuni specializate în
emiterea mesagiilor noastre. Am împărţit Statul
în cincisprezece ministere, de unde purced direc*
tivele cardinale; de la fiecare cîte o ordonanţă!
Ministerele au fost, la rîndul lor, subîmpărţite,
pentru ca şi aceste subîmpărţiri să poată emite
ordonanţe. Prin despărţiri succesive am creat o
primărie, împărţită la rîndul ei în mai multe
primării şi în mai multe circumscripţii şi percepţii,
care de aşijderi emit ordonanţe şi porunci, pe
hîrtii de diverse culori, pentru fiecare Om Fiscal
în parte. Contactul cu Omul Fiscal fiind încă
insuficient, am dat la lumină, înnafară de percep*
ţiile comunale, alte percepţii, percepţiile fiscale
propriu*zise, de unde şi*a tras Omul Fiscal numele
categoriei lui.

Apoi, am înfiinţat Vama şi tariful vamal pentru
import şi export, Banca, Ofiţerul Stării Civile pen*
tru naşteri, căsătorii şi —în sfîrşit! în sfîrşit! —
pentru morţi. Paralel, am creat Poliţia, cu sute de
comisariate, Siguranţa Generală cu mii de ramifi*
caţii, Jandarmeria etc, etc. Toate aceste autorităţi
emit mesagii.

Un Om Fiscal capătă, prin urmare, posibili*
tatea de a sta în contact permanent cu Autori*
tatea: ţelul vieţii lui este satisfăcut. Ca să*ţi fac
vizibilă pînă la extrem această necurmată legătură,
care pironeşte pe Omul Fiscal de sistemul adminis*
trativ, ca un robinet în reţeaua imensă a conduc*

telor de apă, să cercetăm împreună activitatea unei brute fiscale timp de douăzeci şi patru de ore.

La orele nouă dimineaţa, primeşte o citaţie de martor întrmn proces, citaţie laconică şi lapidară, în care autoritatea nu se coboară pînă la indicarea pricinii iscate. Odată cu citaţia, înmînată de un comisar, Omul Fiscal mai primeşte cu poşta: un aviz că i se protestează o poliţă peste patru zile, o scrisoare de la proprietar, cu ameninţarea de a fi evacuat, o invitaţie de căsătorie, înştiinţarea unui negustor că se ieftinesc pianele, şi două ziare pline de informaţii oficiale, relative la viaţa publică şi particulară a Omului Fiscal, a cărora lectură se termină la zece şi jumătate. Dacă Omul Fiscal se întîmplă să fie «jidan», el trebuie să găsească, cel puţin întrmn ziar, o declaraţie de principii, menită săd facă săd fie ruşine de naţionalitatea lui şi săd îndemne la autosugestia de a*şi strangula nevasta şi copiii.

La zece şi jumătate, un bilet roşu îl somează să plătească, în puţinele ore ced mai despart de data fatală, o restanţă faţă de Stat şi Comună, din anii trecuţi, şi două*trei rate pe anul viitor. Tonul răstit al biletului îi pune în vedere să plătească şi o dobîndă, făgăduindud pedeapsa vînzării cu toba. E inexplicabil cum din toate instrumentele muzi* cale, Statul, care subvenţionează şi Opera, şi*a putut alege, în operaţiile lui serioase, tocmai unealta cîntătoare care cere competinţa cea mai redusă. Şi este surprinzător că o vînzare a Statului trebuie însoţită şi de cîte puţină muzică.

Ce face la orele unsprezece Omul Fiscal!' La orele unsprezece, Omul Fiscal aleargă după un certificat de bună,purtare, pe care, în lipsa tatălui său decedat, îl eliberează o autoritate părintească. Ar avea de gînd să*şi instaleze o maşină de scris: în acest punct, Statul, care adineaori era un fer* vent adept al instinctului muzical, profesează opinii

dezavantajoase. Autoritatea părintească trebuie să certifice că Omul Fiscal petiţionar nu se va zgîria cu maşina.

La orele douăsprezece, Omul Fiscal ar trebui să prînzească, însă nu are timp, căci la douăsprezece şi un sfert trebuie să se găsească la Tribunal, implicat într*o gîlceavă, în aşteptarea magistra* ţilor, care sosesc la trei. Pînă la orele şapte seara, el este ocupat cu problemele juridice, bîrtii tim* braţe şi amenzi. Ajungînd la orele opt acasă, Omul Fiscal găseşte teancul de bîrtii sosite în absenţa lui: cinci loterii, şase opere de binefacere, două convocări profesionale, trei chitanţe de abo* nament la cele cinci ziare ale celor cinci partide politice din care face parte cu prudenţă, o chi» tanţă de la Uzinele Comunale de Gaz Aerian şi Electricitate, şi o înjurătură ceremonioasă, anun* ţînd dublarea taxelor şi închiderea telefonului.

în decursul acestei activităţi timbrele s*au scumpit de opt ori, chiriile de douăzeci de ori, ştofele de cinci ori, încălţămintea de şaizeci şi cinci de ori şi mărcile poştale de o sută de ori.

Dacă ar fi' şi un Om Cultural, Omul Fiscal şi*ar broşa, cartonate anual, ordonanţele, mesa* giile, recipisele etc, şi, obţinînd douăsprezece volume pe an, în zece ani el şi*ar întocmi o bi* bliotecă gratuită, de cea mai mare însemnătate. Dar, îţi repet, Omul Fiscal e un dobitoc.

Idealul nostru este ca, treptat, să facem din Omul Fiscal un individ consacrat autorităţilor integral, insul de anticameră perpetuă, degajat de cele pămînteşti, renunţînd de bunăvoie la o îndeletnicire personală, pentru a fi complecta* mente absorbit de datoriile lui faţă de autorităţi, întrmn Stat bine organizat, jumătate din popu* laţie se ceartă cu cealaltă jumătate, la un ghişeu.

Deocamdată, nu am atins decît un nivel psiho* logic: fiecare om este vinovat şi criminal, şi ham

inculcat şi lui sentimentul de ase simţi de o sută de ori pe zi copleşit de o culpă imprecisă, haotică, enormă, de culpa de a fi cetăţean al Statului din care face parte, de fiu răsfăţat al naţiei lui. Şi acest sentiment salvator îl determină să vieţu* iască, zi şi noapte, sîcîit de o fantomă morală binefăcătoare pentru Stat, şi în panică eternă.

BUGETUL

54

Bugetul este baza Statului şi a naţiunii, îmi spunea într*o zi Cocoşatul. El se aseamănă cu Familia şi cu Biserica, fără de care, de asemeni, Statul nu poate să existe. Aş putea să<mi închipui barză fără cioc, însă naţiune fără Buget nicide» cum. Bugetul e ca aerul: scoate aerul din ţară, şi toate vieţuitoarele se prăpădesc.

înnainte de*a fi fost lumea, era Bugetul. Soarele pe lîngă Buget e un golan, luna un gologan, stelele nişte mărunţiş. Cînd nu este Buget nu este nimic, este haos şi este neant. în Sahara nu e Buget, şi nu e nimic, nici Cameră, nici Senat, nici guvern: e un întuneric adînc şi o pustietate fără margini. Numai acolo unde este Buget cîntă pasările, umbreşte pădurea şi se coc poamelem ramuri.

Dacă n*ar fi Buget nu am avea nici vlădici, nici dreptate, nici prefectură, nici primărie, nici poliţie, nici jandarmerie; am trăi în sălbătecie. Nu<mi pot închipui inexistenţa partidelor politice şi a marilor bărbaţi de Stat; totuş, primul efect al lipsei Bugetului ar fi absenţa conducătorilor gru< păţi în jurul unui ideal: nu<mi vine să mă gîndesc. Nu am avea ingineri, arhitecţi, directori generali, subdirectori, specialişti, experţi, societăţi de asigu* rare, societăţi pe acţiuni. Viaţa ar fi o anarhie, fără jertfa pentru • civilizaţie a tuturor oamenilor de bine şi a instituţiilor binefăcătoare întemeiate de ei. Să ştii că te scoli dimineaţa şi că te culci seara,

fără să fii administrat; fără legi, fără impozite, fără control, adică dezorganizat, viaţa nu ar pre» zinta interes. Pecînd, în regimul Bugetului, fie* care ins e fericit, căci numele fiecăruia este scris întrmn registru, întrmn rol, lîngă o ştampilă: Statul veghează asupra lui.

Statul îţi pune un sergent pe trotuar şi îţi dă voie să ţii servitori: poţi dormi liniştit. Cînd eşti, din întîmplare, asasinat în somn, Bugetul prevede închisori şi temniţi grele, dacă asasinul e prins: Bugetul nu merge pînă la garanţia că prinde pe asasin şi pe hoţ, preferînd ca aceste unice exem* plare de răzvrătiţi împotriva Bugetului, să se de* nunţe singure autorităţilor în drept, Bugetul mai rezervîndu*şi facultatea de a nu le crede pe cuvînt şi de*a le pune eventual în libertate. E poate unica lacună a Bugetului. în schimb, Bugetul compen* sează golurile, trimiţînd la închisoare pe directorii de închisori. Iar ca lacună consecutivă, aş cita faptul că dacă un hoţ s*ar prezintă la un ghişeu de gară sau la o percepţie ca să fie arestat, casierii şi perceptorii har lăsa să circule liber, Bugetul fiind o instituţie de ordine precisă, care nu permite confuzia autorităţilor, producătoare de încurcături în scripte.

55

I A! scriptele! cuvînt evocativ şi instituţie strîns legată de Buget, romantism al finanţei şi poezie a ierarhiei. Născocitorul hîrtiei a rămas o stîrpitură comparativ cu inventatorul registrului, al repertoriului alfabetic, al dosarului, al corespon* denţei, al rezoluţiei şi al iscăliturii. S*ar părea im* posibil, şi totuş se poate: pui, una peste alta, cinci sute de foi de hîrtie egale; încă nu ai un registru, însă registrul începe să se schiţeze. Le coşi: ai cotorul. Le numerotezi: ai numerotarea. Carto* nezi: ai registrul în piele şi pînză. Liniezi orizontal.

ai ordinea numerică, numele şi prenumele. Liniezi vertical: ai numaidecît rubricile. Apoi, totul se poate perfora! Şi rămîne loc şi pentru fantezie: o rubrică finală de reculegeri indică « observaţiile ». Registrul e gata. Toate scriptele ţin de cîte un registru, şi registrele corespund unele cu altele, ca nişte ecouri, fiecare registru făcînd menţiune de registrul precedent, de la un etaj la altul, de la un biurou la alt biurou.

La orele zece, primeşte domnul secretar general sau domnul director general, pe directori. E momentul solemnităţii iscăliturii. Directorii poartă o mapă de caricaturişti subsuoară şi o conştiinţă riguroasă în mimica lor concentrată. Se săvîrşeşte iscălitura. Domnul secretar general înmoaie tocul şi desinează un model de broderie ilizibilă, de cîteva sute de ori, ritmic şi meticulos ca un acua* relist, dedesubtul unui text. Şi directorul calcă iscălitura cu talpa unui tampon de hîrtie sugă* toare şchiop.

56

Nu cunosc lucru mai frumos ca Bugetul, care şi întreg şi împărţit, şi în proiect şi cu exce* dente, ca şi deficitar, rămîne tot Buget. Bugetul e un material ca marmura şi ca văzduhul; de oriunde iei, eşti sigur că ai luat, puţin sau mult, Şi ca ţii în mînă sau în buzunar unul şi acelaş obiect. Dacă desparţi Bugetul vei avea Bugete, şi dacă le reuneşti vei avea iarăş Bugetul. Partea e identică totului şi invers. Bugetul comunal se intercalează în Bugetul districtului, acesta se inter* calează în Bugetul ministerului, şi cel din urmă în Bugetul Statului, cared Bugetul anului în curs.

_ Bugetul are o facultate proprie, cu totul spe* cială. El poate fi cînd nu este, şi poate lipsi cînd era. La strîmtoare, Bugetul se poate împrumuta cu cifre, singurele articole care nu costă parale,

şi pe care le ia din tabla lui Pitagora, născocitorul celui mai minunat mijloc de a înmulţi nimicul cu el însuş, obţinînd cu toate acestea un rezultat. Se vorbeşte cîteodată de excedente fictive. Ele nu supără pe nimeni, şi din punctul de vedere finan* ciar se aşează în ordinea speranţelor neobligate să se realizeze, şi anume, în registrul optimis* mului, care conservă sănătatea şi tensiunea arte» rială. Cu cît este mai fictiv un Buget, cu atît este mai util, din pricină că nu poate să fie furat. Căci uneori se vorbeşte, într»adevăr, de furturi conside< rabile, care, pentru o singură operaţie oarecare, se cifrează la circa una sută milioane sterlini. Din asemenea operaţii rezultă case de raport, fabrici, vile, automobile, cucoane: un comerţ prosper şi o diviziune a capitalului. Nici în acest caz nu se poate semnala o nenorocire. întrucît lucrul se petrece întodeauna exclusiv în trecut, putem privi viitorul în faţă liniştiţi şi cu încredere în Bugetul următor. Dacă se va fura şi acela, lucrul cade tot în competinţa trecutului, căci va fi descoperit într»un viitor care va deveni pe nesim* ţite trecut'simplu, trecut*compus, imperfect şi mahmult*ca*perfect, adică un al doilea viitor, care iarăş nu mai poate supăra pe nimeni, şi trece, din Stat şi din Buget, în gramatică de*a dreptul.

ÎNVĂTĂMÎNTUL ŞI LITERATURA

57

întno zi, călătorind spre Kutyville pentru un reportaj despre organizarea învăţămîntului, am nimerit în acelaş compartiment de tren cu o personalitate din diplomaţia externă, fost, într»o vreme de guvernare trecută, ministru al şcolilor. Bineînţeles, nu am lăsat să»mi scape prilejul, şi, explicîndu»i scopul voiajului meu, ham solicitat cîteva amintiri tangente subiectului din ancheta cu care fusesem însărcinat.

Fiind numit ministru al şcolilor, începu perso» najul din diplomaţie, am pus guvernului condiţia mîinii libere totale, şi m*am prezintat la minister.

Distinsul personal de specialitate, secundar şi primar, se mobilizase în uniforma ceremonioasă, jumătate neagră şi jumătate cu dungi longitu* dinale. Mă aştepta în sala de intrare, bucuros ca de un eveniment, care se repeta des, că mă vor putea asigura oratoric de importanta stare de spirit a şefilor cu autoritate. Puţin legănat de şalele lui lungi, şi conştient de marea lui valoare personală, şi împuternicit de vechime, unul scotea din buzu* nar sulul de hîrtie, cuprinzător al unei proze de circumstanţă. O stilizare pentru oferte, înlocuind pe «dat fiind » cu « aşadară », strecurînd peste mai mulţi « pentru că » şterşi, cuvîntul « căci », mai clasic, şi alternînd pe « dar » cu « însă » şi cu **« ci»** într»o cadenţă după ureche. Făcui un semn cu degetul, ca de baghetă, scurt, la finalul unei

orchestre, cînd componistul retează ansamblul sau taie o vioară. Şi zisei:

— Gura! (Adică: rog a se închide hermetic.)

Prestigiul personagiului înghiţi uscat, şi portre*tul lui făcu o grimasă către colegi. Un ministru care să refuze un discurs de bun*sosit îi apărea paradoxal şi impertinent faţă de nobila carieră de profesor la partea sedentară. Şi un al doilea se ivi, cînd puneam piciorul pe treapta de sus a scării. Avea şi el un discurs încovoiat în mînă, şi, con*curîndu*se orgolios cu precedentul, era încredinţat că urările lui vor fi ascultate. L*am zărit şi fizic şi moral, roşcovan, spînatec şi cu pielea lucioasă deasupra sprincenelor şi pe nas, şi dacă m*aş fi uitat mai bine la el, i*aş fi descoperit o ţinută şi intuiţii de chelner. Apucase să zică: «Onorate domnule ministru, în această fericită zi care . . . »

— Gura, am zis! răspunsei. N*ai auzit, putu*rosule?

Calificativul, cu totul contrapedagogic, antidi*dactic şi needucativ, a consternat. Am ghicit nu*maidecît că directorii se solidarizau într*o jude*cată critică eliminatorie, şi că subalternii erau încîntaţi.

— N*am vreme de pierdut, am adaos, trecînd în cabinetul meu. Să mi se aducă peste cincispre*zece minute exact, repet: exact, listele direcţiilor generale, direcţiilor, subdirecţiilor etc.

O plecăciune colectivă, marcată de un rece respect, răspunse invitaţiei mele, şi personalul su*perior şovăia totuş să mă slăbească, înnainte de*a lua în stăpînire locul ce mi s*a cuvenit. M*am oprit din mers şi am zis:

— N*aţi înţeles? Doresc să se golească sălile instantaneu.

Şi am stat pînă ce, de*a*ndaratele şi regretînd că nu se găsesc culcaţi pe burţi, ca să se retragă

de*a buşile, domnii din învăţămîntul superior in*trară în păreţi.

Peste cincisprezece minute, listele se auzeau, ca nişte pasări de hîrtie ministerială, frecîndu*şi ari*pile în camera mea. Foile erau agitate într*un murmur de voci. Apărui, şi, după fiecare listă în*tinsă cu o genuflexie a pieptului şi citită, zisei:

— Afară!

Asta nu însemna că oamenii trebuie să se uite pe fereastră afară, că ploua sau că era soare. Tonul nu putea să aibă două înţelesuri, ham dat afară pur şi simplu pe directorii şi directorii ge*nerali, oprind cu specificare vociferată pe subal*ternii mici. Aveam proiectul meu de învăţămînt şi voiam să*i dau o aplicare integrală.

Se făcuseră orele zece dimineaţa.

— Telegrafiaţi pretutindeni, am ordonat copiş*tilor şi dactilografelor, următorul text: «Toate şcolile superioare, inferioare, profesionale, univer*sităţi etc. vor fi imediat închise la sosirea prezen*tului ordin, şi acolo unde ordinul va sosi în mij*locul orei de curs, şcolile vor fi închise în mijlocul orei. Ministru, Jugănilă. »

Pe la douăsprezece, telefoanele guvernului sunau toate în cabinetul meu. învăţămîntul se mişcase, şi primuhministru îmi vorbea speriat. Am pus să se taie toate firele telefonice. Cincizeci de auto*mobile au alergat spre mine din toate părţile capi*talei, cu cîte două*trei personalităţi politice, eco*nomice, sociale, culturale şi financiare în fiecare.

— Excelenţa*sa domnul ministru nu primeşte! a răspuns portarul prin geamul deschis în dosul grilajului păzit de un jandarm.

— Sînt primuhministru!

— Oricine aţi fi.

Luai cunoştinţă de programul de studii. Istoria.

— Ce e istoria? am întrebat.

— E studiul trecutului, din cele mai îndepăr*
tate timpuri pînă azi.

— La ce folosește ?

Funcţionarii tăcură. Nu știau.

— Să se înlocuiască studiul istoriei, am ordonat, cu un curs de fotografie. Fiecare școlar și student își va schimba cărţile cu un aparat de poză și instantaneu. Cursurile vor începe de mîine. Foto* grafii din diversele localităţi vor fi numiţi profe* sori. . . Dar asta ced?

— Gramatica și sintaxa și ore de compoziţie.

— Să fie înlocuite cu mașina de scris. Școlarii vor face, cu începere de mîine, cursuri de dacti* lografie și stenografie. Aţi înţeles? A! limbile greacă și latină. . . Bun. în ora de grecește, școlarii vor învăţa tunsul și rasul, fricţiunea, masajul. Fiecare școlar va avea o trusă complectă de bărbier. S*a înţeles? Ce mai vine acum? Să nu uităm latina. Aci se va cumpăra un automobil, și școlarii vor învăţa săd conducă, săd demonteze și săd remon* teze. în locul propoziţiilor, ei vor manipula cheile fixe și tubulare pe șuruburi și piuliţe. Veneau, mi se pare, geologia, geografia. . . Jos! se vor chema doctorii la catedre, și copiii vor începe din primul an să înveţe dentistica, farmacia și medicina, știinţe de familie și de ajutor rapid.

Rînd pe rînd, am aruncat din program afară toate orele și știinţele inutile, ornamente ale memo* riei și suferinţe, introducînd pretutindeni, în locul creierului, mîna și meșteșugurile ei. Am menţinut muzica, făcînd*o instrumentală, și am pus dansul și teatrul în capul studiilor fizice și matematice. Arhitectura s*a învăţat în școala primară. Creș» terea vitelor și toate creșterile au fost fixate înnainte de bacalaureat. în universităţi am introdus cultura legumelor și diploma de precupeţ.

O să mă întrebi de rezultate. Nu pot să răspund, căci studiile mele mau durat decît o lună și juma* tate, după care am fost rugat să dau portofoliul meu urmașului, un savant de origine franceză, domnul Michel de Tartampion.

___J Am scăpat din vedere să relatez că, în scurta mea carieră de ministru al învăţămîntului, dat afară după cum ai aflat, am voit să regie* mentez anarhica babilonie a literaturii, poezie și proză, tipărită și teatrală.

S*a remarcat la noi, todeauna, fenomenul, ne* permis într*o republică bine administrată, că scrie cine poftește, indiferent de vîrstă și grad. Evi* dent că nimeni nu ar mai trebui să aibă voie să umble fără tresă profesională, cusută pe mînecă, la butonieră și la spate, pentru ca meritul să poată să fie văzut și deosebit din profil, în perspectivă, și din dos. Ca să dau bunul exemplu, eu mi*am cusut*o la pălărie și umbrelă, a doua zi chiar după ce am fost numit. Fiind mai mare peste adminis* traţia scrisului, pe care voiam săd organizez, am ales pentru mine simbolul meritului integral: două linii groase de aur cu o linie subţirică, punctată și paralelă, între ele. Oricine ar fi intrat oriunde după mine, putea să constate de la cuier că înnă* untrul localului se găsea personalitatea supremă.

Ca și scriitorii, descriptivi ori lirici, nici gaze* tarii nu aveau uniformă, neavînd șapcă măcar, nici cozoroc. Se făcea ziarist, ori romancier, ori critic, te miri cine. Litera tipărită fiind un semn al ideilor, ea demoralizează cînd nu este caligra* fiată după un principiu cristal, și nu puteam lăsa publicului, neorientat de un regulament sever, a* tît în ced privea pe el cît și pe niște așa*ziși au* tori, capriciul denumit libertate, al selecţiunii căr* ţilor și autorilor. într*un Stat organizat, nimeni nu scrie și nu citește fără indicaţie, și am spus că smt un organizator.

Am înfiinţat numaidecît superdoctoratul. Fără titlul pe care îl conferă examenul special, era interzis să se înmoaie, cu preocupări publice, un condei într*o călimară. Prin ordonanţa cunoscută subt numele de Legea Verde, din pricină că spu* nea lucrurile pe şleau, am interzis funcţionarea tipografiilor şi am suspendat ziarele pînă la exa* menul fixat peste un an. Am rechiziţionat şi toată hîrtia din comerţ, în şcoli, în caiete şi blocuri, transportînd*o la minister şi, ca să nu stinghe* resc funcţionarea unei industrii importante, fa* brciile primiră ordinul să scoată hîrtia neagră.

Aceste reforme mi*au permis să respir fără presă timp de cîteva săptămîni, cît am deţinut portofo* liul culturii, încercînd însă, totuş, o modalitate de situaţie tranzitorie momentană. Am cerut zia* relosă publice zilnic portretul ministrului, în mă* rimea capului naturală, pe pagina întîia, împo* dobind fiecare din celelalte şaisprezece şi două* zeci şi patru de pagini cu portretul valoroşilor mei colaboratori, veniţi la minister odată cu mi* ne. Refuzînd, ziarele au fost oprite, vasăzică, pînă la examen.

Poeţii aveau să fie numiţi cu decret, după clasă, poet de clasa întîia, clasa doua şi a treia, poet* ajutor şi poet*preşedinte. Ei aveau datoria să cînte Bugetul, armonia Statului şi, în parte, fiecare mi* nister şi serviciu, exaltînd funcţia de registrator, de şef de biurou şi suplinitor, proclamînd în hexametri şi calitatea produselor monopolurilor, la noi totul fiind monopolizat, de la plicul im* primat pînă la nasturi, scobitori şi abecedare, în vreme ce sculptorii de Stat modelau în basore* liefuri prefecţii, subprefecţii, primarii şi consili* erii, rezervînd marile dimensiuni ale reliefului complect, desigur, preşedintelui de consiliu şi membrilor guvernului. Personal m*am înscris cu o sută douăzeci şi opt de statui, a cărora furni*

tură am cedat*o, pentru un control mai sever şi o asemănare datorită nervului familiei, unui frate al meu, droghist eminent.

Am numit o comisiune care să degajeze într*un op model, din toate literaturile, subiectele permise şi recomandate, marcînd cu o steluţă pe cele de căpetenie. Creşterea cornutelor mici, existente în Virgiliu, parte bărbătească şi femeiască, fără a se vorbi de amîndouă odată, lăsînd, de pildă, în poezie^ şi în proză, caprele cu caprele şi ţapii cu ţapii. în educaţia nu numai a tineretului, dar şi a unui adult, am hotărît ca niciodată să nu se întîl* nească sexele de semn opus, pentru ca nimeni să nu se poată întreba, maladiv, ce fac împreună cînd se întîlnesc. Naşterii animalelor ham dat în învă* ţămînt explicaţia lui Popa Niculaie, care, deşi personal se înmulţeşte într*altfel, o găseşte sufi* cientă pentru păstrarea moralului intact: oaia a fost şi este făcută şi azi din coasta berbecului, numită antricot. Am recomandat corpului profe* soral ca atunci cînd elevul nu e mulţumit şi mai pune întrebări, să i se dea cu cărţile în cap. Agri* cultura, în general, pomicultura şi uscarea fruc* telor, trebuiau să fie vastele surse de inspiraţie ale romanului. Personagiile preferate, un cocean de porumb, o varză, antialcoolice şi neposedînd stări sufleteşti complicate, un păstîrnac, floarea*soare* lui — ce nu poate învăţa din combinarea lor un scriitor după regulament!

Scriitorii analfabeţi, pe care ham găsit murdă* rind curata literatură cu ticăloasele lor fantezii, afirmau dreptul lor la exercitare şi existenţă pe temeiul unui aşa*zis talent. Niciun pedagog n*a identificat prezenţa acestei stupidităţi, născocită fără documentări şi probe vizibile pentru orice om normal, de la secretar pînă la prim*ministru, şi nicio matricolă nu a conţinut niciodată o coloană relativă la dăsaţhmă să pufnesc de rîs) talent.

O altă comisiune trebuia să întocmească şi un dicţionar al cuvintelor permise şi al întorsăturilor de frază, ca să zic aşa, oficialmente nimeni nepu*tîndu*se întoarce în frază după capul lui. Mai întîi, toate propoziţiile vor trebui să fie simple, am atras atenţiunea comisiunii, ca să poată să exprime ideile drepte şi neobositoare, ele începînd cu nominativul articulat şi continuînd cu *este,* pînă la un adjectiv aprobat şi admis. Persoana a treia a singularului, rezervată nuveletei şi istori*oarei morale, poate să varieze, în alte genuri, la toate persoanele modului indicativ, timpul pre*zinte. Se exclude optativul, ca dizolvant, fiind dubitativ: — după mine, nici gramatica, necum literatura, nu trebuie să mai aibă nicio urmă de îndoială: imperfectul va fi abrogat, ca ne*perfect.

Ca să simplificăm la maximum, comisiunea a recomandat cuvintele cu *a* interior şi exterior, de forma: *apa, balamuc, flacăra* — dar ne*am împie*dicat în cuvîntul *iapă,* exclus ca demoralizator. Singură Academia a putut să salveze situaţia, propunîndu*se prin învăţaţii ei forma *eapă,* care nu se ştie precis ce poate să fie. însă a trebuit să renunţăm la vocala directivă, din cauza cuvîntului *rahat,* care fără să fie prin el însuş tendenţios, rămîne suspect prin evocarea lui parazitară, şi, ceea ce înfrîngea principiul seninătăţii adoptat, cuprindea nu un *a,* în definitiv tolerabil, ci doi. Cuvintele în *i,* exterior sau interior, au fost ime*diat înlăturate, nepractice la moral, ca şi cele în *u,* detestabile.

A patra şedinţă, însă, de la numirea mea, n*a mai putut să aibă loc, pentru bunul motiv că am încetat să guvernez cultura, dîndu*mi*se însărcinare diplomatică la Rotterdam, ca să se scape guvernul de mine. Aci a manevrat influenţa universală a masoneriei. . .

I

NOBILUL SPORT

59

___l Făcurăm cunoştinţă şi cu un boxeur.

— Nu sînt un boxeur profesionist, zise omul nobilului sport, sînt numai un mare amator paşi*onat, un artist. Eu fac cu pumnul strîns, lăsînd un deget mijlociu, cu falanga proeminentă ca un colţ, aceeaş operă pe care sculptorul o face cu dalta. între statuar şi mine este o simplă deosebire de material. El facem bronz poleit şi în piatră cioplită ceea ce realizez eu cu ghiontul aplicat mtr*o falcă, după spălarea cu buretele a rănilor cu împrejurimile lor. Sculptorul modern poartă pretutindeni în dalta lui mîhnirea că nud loveşte pumnul destul de concludent, şi el încearcă în mi*neral ceea ce eu confecţionez, fără cheltuială de atelier, în celula plastică şi*n sistemul muşchiular.

Atelierul meu este pretutindeni, ca al poetului, prevăzut cu un creion şi un carnet de buzunar, la restaurant şi pe stradă, la hotel şi în automobil. Căci am boxat în automobil închis, întocmai cum aş face în aerul liber, trăgînd la sigur şi de a*proape, de jos în sus, de pe canapea în bărbie Şt nas. M*am suit de cîteva ori într*o maşină cu un însoţitor valid, pe care ham scoborît la do*miciliu, pe braţe şi demontat. Boxul se ispră*veste cu atitudinea culcată şi cu o tresărire ge*nerală a nevinovatei anatomii.

Există o inspiraţie a boxului, a pumnului, vă ,°g să nu vă îndoiţi. Cotul simte că se apropie o

şedinţă, instinctiv, ca părul din spatele pisicii pre* zenţa unui adversar. Nu aţi văzut, desigur, ca mine, zbîrlirea şi mai elocventă a tigrului, cînd în preajma lui, molatec şi împiedicat de sticlirea lu* minii, se ridică, printre cocenii de bambus, capul turtit al şarpelui, somnoros în bătaia soarelui şi totuş flămînd şi asasin. Boxeur, dar şi vînător de fiare, prin parcurile fără fund ale junglei, nestră* bătute de drumuri şi tăiate numai, în boarea vî* nătă a lunii, de leneşe fluvii, eu am avut adeseori spectacolul acelei mîţe uriaşe, pe dedesubtul că* reia se strecoară rîma şarpelui, ca un metru auto* mat, ca să*i măsoare lungimea şi să i*o încingă ineluctabil şi mut, mişcat de o voinţă interioară.

___l «Mă cam supără cotul», îţi zici; cotul ştie înnainte de a fi perceput dumneata. După cot, e încunoştinţat bicepsul, şi ţi se frămîntă, cam în neştire deocamdată, degetele, ca şi cum ar cocoloşi nervoase o bîrtie. îndată, din senin, apare forma de boxat. Un incident neînsemnat o pune dina* intea insului dumitale atletic, şi după un minut forma se încovoaie şi cade pe spate sau cu figura în pămînt. Dacă este teren nisipos, gura boxată se umple cu nisip, ca în coşul ghilotinei limba capului retezat şi tăvălit cu spasm în rumeguşul de lemn. Dacă e mocirlă, insul bea noroi şi gustă din compoziţia totului*la*canal.

Aşa e viaţa! zise boxeurul, ca un filosof care a pierdut la Bursă sau a cîştigat un comision. Boxul e viaţa şi viaţa e boxul. Ce să*ţi spui? sensaţia e delicioasă. E ca o problemă care se dezleagă cu un singur rezultat exact. E ca un clopot căruia îi afli sunetul adevărat. E ca şi cum tai vioara cu arcuşul, şi strunele pornesc să cînte singure un imn pe care nici nu*l cunoşteai. Cea mai esenţială atingere e aceea căreia îi răspunde imediata culca*

re a individului pe labe. Ea se administrează în unghiul ce*l face fruntea la întîlnirea cu nasul. Vizezi rădăcina acestui organ şi scaperi în ea cu ghiontul pe linia orizontală. Se produce un sunet: de lemn. Nici nu hai văzut, şi subiectul a şovăit cu toată massa viguroasei lui corpolente. împuşcat de ghiont, el se prăvăleşte, horcăind uneori, dar îndeobşte mut. Rafinaţii genului umblă, exclusiv, după acest sunet mat, dezinteresaţi de cele ce urmează, precipitare, cucui, sînge, vomituri, şi, eventual, sanatoriu. După cum numai femeia poate să dea o anumită sensaţie, tot aşa numai sunetul acela, punctul acela — oh! — este în stare să producă un fel de levitaţiune a sufletului, comparabilă, cred, cu transfigurarea şi cu suirea la cer.

I Drept vorbind, nu aş putea preciza dacă victima participă la sentimentul ce*l încearcă boxeurul, ca o binefacere în fizicul şi în mora* Iul ei. Orişicum, — zise boxeurul, glumind, — la transfigurare întnun fel tot participă victima, figura bosumflată ajungînd de o consistenţă fria* bilă şi sensibilă, de halva. Cînd vei voi să guşti din partea negativă a unei lupte de box, nu vei avea decît să mă chemi, şi eu voi fi întodeauna gata să te servesc. între boxeuri există o politeţe obligatorie, ca între fumători, care, în masone* ria narcoticului preferat, au introdus, încă de la orientali, deprinderea de a*şi putea aprinde unul altuia ţigara în vîrf, cu condiţia de a se apropia unul de altul cu ţigările în gură.

Dar boxul nu merge cu simplicitate, otova şi singur. El are o mie de modalităţi şi de excepţii, cu deosebire în cazurile de furie şi insultă. Atunci se mtîmplă ca piciorul să ajungă mai repede la adversar decît pumnul întins în vîrful unui braţ,

ca o măciucă. Marginea tălpii, cotorul exterior al încălţămintei, este capabilă de o conchidere tot atît de rapidă cît şi de elegantă, a conflictului iscat. Este de ajuns să izbească sec fluierul unui picior de adversar: dezechilibrul şi căderea pe spate sînt instantanee; a mai boxa propriu<zis cu ghiontul devine inutil, căci nu mai găseşti la nivelul lui nimic; individul e culcat undeva pe jos, preocupat să geamă, cerînd ajutor, infirmier şi medicamente.

____I Mai e remarcabil momentul cînd mîna, în lipsa timpului de a deveni box, de a se închide, se comportă de*a latul, izbind înghiţitoarea şi maxilarul, scurt. Răsturnarea se face de la sine. Omul însă îşi poate pierde mobilitatea omuşoru* lui, care stă ca un pinten de carne şi ca un deget mic în mijlocul intrării în beregată. Fără acel ceva inexplicabil, pe care omenirea îl simte numai cînd se deplasează, individul e ca un palton fără nasturi. Observaţie esenţială: în această figură de prebox sau de postbox se întîmplă ca adversarul să*şi muşte un sfert de limbă şi să«şi piardă vîrful în luptă, ca o a treia buză ce s<ar desprinde din buzele lui. Limba rămîne pe vecie ştirbă, ca o lopată, căci în actuala stare a ştiinţei încă nu se cunoaşte mijlocul de a face să crească din nou măselele şi limba.

Şi călcarea bruscă şi neaşteptată pe degetele picioarelor poate constitui o figură de similibox. Totul atîrnă de evenimente, de împrejurare şi de timpul calculat pe ceasornic. Sfărîmarea uşoară a botului de la gheată sau pantof este neînchipuit de utilă, în lupta corp la corp, cînd nu se mai găseşte loc pentru pauza boxului, boxul fiind, ca şi pocherul, o activitate de întîrzieri şi ritmuri, de reflexie şi strategie, în care intră elementul eternităţii.

Să nu mai vorbim de boxul nerecomandabil şi sălbatec, pretutindeni condamnat, în toate sălile de exerciţiu şi manualele ştiinţifice. Acela consistă întîi în a nu cunoaşte nici elementele de box; al doilea, în a te găsi dinaintea unui boxeur celebru, şi, al treilea, în a lua de jos un scaun şi în ad turti boxeurului capul cu scaunul şi ad face knock* out. E artificial. Să te fereşti de obicei de naivi şi de inculţi, cu atît mai mult cu cît vei fi un boxeur mai ilustru. Căci incultul se bizuie pe mijloace proprii, afară din regulament, şi orice normă de luptă încetează. . .

____I în faţa elogiului exagerat al boxului pur, am remarcat enervarea cu palpite a luptătorului după metoda franceză.

— Boxul, zise el sentenţios, e brutal, ca orice acţiune de origine englezească. Mă supără numai auzit cu urechea acel pumn, care loveşte ca un bolovan, mînat de o voinţă concentrată, nasul şhi sfărîmă cartilagiul. După cum altădată Germania era populată de mutre onorabile, măcelărite cu sa* bia şi crestate în cîte cinchşase locuri de bărbieria vitejească a duelului, teatrul şi conferinţa prezintă actualmente, în ţara Albionului, o sumedenie de capete mai lungi decît natura şi profiluri şi nasuri cu cîte trei şi patru complicaţii. Cînd eram la Miinchen, ziua nămiaza mare purtam sabia tîrîş, din obligaţia că n*aş putea mînca bere cu cîrnaţi fără să*mi fie pieptul gata de o încăierare cu tăişul adversarului, pentru motivul anodin.

Duelul cu sabia avea o tehnică particulară, ca orice sport. Se admitea în primul rînd căderea săbiei verticală, ca la despicarea lemnelor toporul. Pe verticală se găsesc mai ales urechile, pe care erai liber să le dezlipeşti de obraz, proiectînd scli* pirea săbiei geometric, tangent la sferă, pe lîngă

tîmple. Eleganţa consista în a reteza urechile exact, fără ca sabia să ajungă la umăr, cu preci* ziunea cu care desprinzi din cotor o recipisă perfo* rată. Desigur că şi adversarul încăput în formulă trebuia să aibă o ţinută ireproşabilă, adecuată momentului; căci dacă întorcea capul, brusc, în momentul psihologic, se producea calamitatea, intrînd în joc obrazul întreg, nasul, bărbia şi cîteodată înseşi buzele lui. Ai băgat de seamă: unii eroi ai săbiei, au buza de sus cusută oblic şi diagonal, şi mustaţa, împărţită paralel cu buza, în două rînduri de păr, prin care trece o cărare. E un ce accidental, de care vinovat este exclusiv pacientul. Cînd te taie sabia, trebuie să stai drepţi, în aşteptarea unui final sau a ceea ce va să urmeze. Ca să te însori avantajos, trebuia, pe vremea impe* riului, să fi servit neapărat de cîteva ori, în prima tinereţe, de răboj. Cine nu se putea înfiinţa la logodnă cu buchetul obligator lîngă joben, purtînd cîteva cavităţi şi zbîrcituri roşii în figură, era un individ compromis şi făcea parte din turma pru* dentă a laşilor, care primesc aluzia vecinului de cafenea, fără săd arunce încălţămintea mîinilor în figură.

Estetica anglcsaxonă se satisface cu gîlca vînătă a ochiului şi cu falca triplă; de unde şi vine, în manifestările de publicitate ale industriei şi co* merţului, acea necesitate intelectuală ca produse* le tehnicei locale să poarte nume în ix: Duplex, Triplex sau asimilate cu ele: Excelsior, Record, Jupiter şi Omega.

____I Eu am preferat boxului şi săbiei lupta fran* ceză, cum vă mai spusei. Este şi elegant, însă şi elastic. Elegant pentru că totul este chestiune de linie, şi elastic pentru acelaş motiv, linia fiind ondulatorie ca eterul şi ca valsul. De altfel, lupta

franceză începe cu un vals, în care, în loc să se cuprindă de mijloc, partenerii se apucă de ceafă.

Imaginativă scena: totul se petrece cu forme umane exprimate, ca pe vasele greceşti şi egipţiene, dacă greşesc, — fără joc de cuvinte, •— categoria vaselor, nu face nimic, cugetarea mea plastică aţi înţeles*o. Sîntem amîndoi luptătorii goi pînă la betelie. Eu ţin un braţ îndoit la piept, şi celălalt braţ, dreptul, întins către dumneata. Dacă sînt stîngaci, jocul se schimbă, stîngacii se luptă cu stîngacii şi dreptaşii cu dreptaşii. Dumneata faci de*aşijderi, şi pecînd eu umblu după ceafa dumi* tale, domnia*ta umbli după ceafa mea, aşa ca unul din noi să prindă ceafa celuilalt în palma încovoiată. însă prinderea cerbicei se face stînd faţă către faţă. Este faza tatonărilor, luăm cunoş* tinţă, ne punem în ecuaţie; de aceea picioarele noastre stau depărtate, legănîndume respectiv fie* care, cînd pe o talpă cînd pe alta, dinainte înna* poi şi dinapoi înnainte, gondolînd.

Cînd ţi*am prins ceafa cu palma, trag şi te dau jos. Nud adevărat: în practică figurile se produc mai încet: trag, dar nu te pot da jos, căci şi dum* neata m»ai prins de ceafă, căci şi dumneata ai tras. Rămînem puţin aşa, eu trăgînd de ceafa dumitale, şi dumneata de ceafa mea. Urmează un tempo de legănări alternative, şi basculăm aşa, amîndoi, de douăzeci, de treizeci de ori. Singuri **Şi** experimentînd în local privat, ne corectăm amical: « Nu strînge aşa tare! », zic eu. « Mi*ai înţepenit grumazul », zici dumneata. Şi ne dăm drumul. Şi ne ducem întrmn colţ şi ne troznim fiecare gîtul şi ne întindem.

——**1** In public, adică în ring, adică la circ, nu mai sîntem stăpîni pe noi înşine şi atîrnăm de entuzias* mul public, intrînd în cabotinism. Eu te strîng de

vinele gîtului cît pot mai dîrz, iar dumneata te căzneşti să mi le strangulezi. Am scrîşnit din măsele: ai scrîşnit şi dumneata. Politeţea ne pără* seşte şi devenim pertu. Eu îţi zic: « Chiorule! ». Tu îmi zici: «Bestie!». Eu îţi zic: «Stai că*ţi arăt eu ţie!». Tu îmi zici: «O să*mi arăţi!». Publicul din circ s*a şi împărţit în două echipe: partizanii mei şi partizanii tăi. Evident că parti* zanii tăi sînt toţi piperniciţii şi schilozii din sală, geloşi pe bicepsul meu şi necăjiţi de atletica mea anvergură. Unii strigă: « Strînge, Bobby! ». Alţii strigă: « Nu te lăsa, Dod6! ». Am zmuncit o dată mai viguros, şi tu ai căzut în genunchi. Figura următoare consistă în a mă folosi de secunda cît ţha trebuit să cazi, ca să încalec pe tine şi să te întorc aşa încît să nu te mai poţi mişca, răstignin* du*te cu amîndoi umerii pe ţărînă, arătînd publh cului că te*am învins, sculîndu*mă şi salutînd ca o baletistă. Dacă nu am fost suficient de sprinten, te*ai sculat de jos, te*ai aruncat, m*ai înşfăcat de ceafa *mea* şi m*ai doborît. Vorbesc pur şi simplu figurativ, căci pe mine nu mă doboară nimeni atîta vreme cît mă voi numi Bobby şi cît se va seri numele meu cu igrec şi cu doi b.

Vedeţi că nu este nicio asemănare între *box* şi *luptă*. De o parte: bruta — de altă parte: estetica.

Nu tăgăduiesc că nici lupta nu este scutită de surprize, şi cea mai gravă din ele este aceea cînd publicul din sală se ia la bătaie. Această parte a şedinţei se rezolvă însă todeauna cu box. E regre* tabil. Şi uneori mîncăm bătaie amîndoi. . .

MEDICINĂ

_____în preajma sărbătorilor, se ivise în Ţuţy o boală ciudată, care ucidea, ca Irod, numai copiii, şi de preferinţă pruncii. Bolnavul era cuprins de fierbinţeli şi încremenea în leagăn, înnainte de*a fi putut să fie chemat medicul şi întrebat. în cî* teva săptămîni, o mare parte din copiii oraşului fuseseră împachetaţi, ca dantelele, în cutii albe, lungi, şi duşi în pămînt.

Organizaţiile medicale de Stat, statură deocam* dată, cum se spune în Europa, în expectativă, ceea ce înseamnă că laşi morbul să te atace ca să te lămureşti, şi te retragi atîta timp cît nu este ne* voie de un comunicat. Am căutat să profit de pe* rioada expectativei, cînd doctorii, retractaţi în studiul «cazurilor», reflectează, ca să vizitez pen* tru un interviu de specialitate pe cel mai mare savant al medicinii locale.

— Ce credeţi, domnule profesor, am întrebat, oglindindu*mă în dreptul nasului într*un carnet şi sprijinit în creion, ce credeţi, domnule profe* sor, de noua maladie?

— în viaţa modernă, cu totul pervertită de presă şi publicitate, s*a ivit, din păcate, obligaţia comu* nicatelor. Nu te poate vizita o epidemie, că numai* decît, vrei sau nu vrei, opinia publică, cu totul nepregătită în cele medicale, te sileşte să te explici, atunci cînd o tăcere integrală este, din înnalte raţi* uni ştiinţifice, nepricepute vulgului, de preferat.

Ce putem crede, noi, noi corpul medical, despre o boală care nu a mai fost şi pe care nu o cunoaş* tem? Evident, noi nu credem nimic, însă nu putem nici descuraja aşteptările, nici deziluziona opinia publică. Pe cariera medicului pluteşte întodeauna o ghicitoare: ce s*ar întîmpla dacă într*o bună zi, iniţiat, publicul ar înţelege că marea ştiinţă a medicinii este pe trei sferturi compusă din păcă* leii? S*ar mulţumi el să nu mai recurgă la servi* ciile noastre, sau ne*ar doborî, te pomeneşti, fir* mele, şi ne*ar alunga cu bolovani? Eu unul, care sînt nu numai un medic dar mai ales un savant, mă zbat, în secret, între sugestie şi îndoială, şi dacă s*ar întîmpla, Doamne fereşte, să cad bol* nav, nu aş primi cu entuziasm să mă las exami* nat de un coleg. E adevărat că natura studiilor şi a reflecţiilor mele, aplicate în special psihia* triei, a determinat la mine sporirea pînă la ab* surd a scepticismului profesional.

I Dacă aş fi naiv, m*aş situa de*a dreptul în faţa dumitale şi ţi*aş spune: «Vezi, domnule, o* brazul meu, aci dinaintea dumitale?». Dumneata mi*ai răspunde: « îl văz, domnule profesor. » — « Ei bine, ţi*aş replica eu, iad violent la palme. Pune mîna pe călimări şi dă*mi cu ele*n cap. Ia irigatorul din cui şi trînteşte*mi*l în cap. Ridică scuipătoarea şi dă*mi una în cap cu ea. Ia*mă de cap şi dă*mă cu el de păreţi. . . Nu ştiu nimic, domnule! sînt un dobitoc! nu ştim niciunul ni* mic! sîntem nişte dobitoace! nişte vite savante! »

Dar asemenea limbaj mă feresc săd ţiu faţă de presă: abia mi*l schiţez în imaginaţie. Confraţii mei, ca un singur om, s*ar ridica împotriva mea, m*ar decreta nebun şi m*ar închide. Este cu ne* putinţă să spui adevărul asupra unui meşteşug, îndătinat de a omorî cu onorarii.

Dimpotrivă, pe figura mea consacrată se iveşte, la apropierea presei, un surîs, şi nu acord însemnă* tate alarmei care a pornit presa la mine. Ca să mă pot odihni, debitînd, spăl distrat o canulă, flambez un speculum sau mîngîi chelia unui Hippocrat de ipsos, fondatorul congregaţiei, părintele şi inven* tatorul celui mai sinistru şi mai ridicul apostolat.

I Te miri că mor atîţia copii, stimate domn. întîi, ce este moartea altceva decît o transformare a unei vieţi într*altele mai numeroase? Al doilea, liniştiţi publicul, căci nu este în fond nimic, boa* la este una din cele mai normale maladii. De* parte de*a ne fi necunoscută, cum se afirmă pri* pit, această maladie, care vă emoţionează, este una din cele mai vechi. Toţi copiii care în trecut nu au murit de scarlatină, de difterie, de vărsat şi de alte cîteva maladii, au sucombat cu absolută certitu* dine din cauza ei. în realitate, numai ritmul s*a schimbat. De aceea constataţi că medicii se ţin în rezervă, neputînd urma publicul pe calea unei grave superstiţii. Mai mult, medicii încă nu o tratează, atît este de banală maladia, de care se vorbeşte acum atît de mult. Boala ne este fami* liară, însă refuzăm să ne ocupăm de ea subt injoncţiunile morţii repetate şi presiunilor din* afară.

Totuş, o să vă spun ce trebuie făcut, nu după ce boala s*a declarat, — de asta nu ne îngrijim deocamdată, — dar înnainte, adică în momentul şi în momentele consecutive, cînd copilul este perfect sănătos. De altfel, adevărata ştiinţă nu e aceea care acţionează, ci aceea care contemplă; ceea ce este adevărat şi în municipalitate. Primăria nu are datoria să cureţe oraşul după ce s*a mur* dărit — orice prost ştie să facă aşa. Rolul ei este cu mult mai superior. Primăria explică ce va fi

murdăria cînd oraşul se va murdări, şi trece la acte mai importante: călătorii în Europa şi Ame*rici, asociaţii de primării, pentru a se da un avînt puternic artei oratorice şi raporturilor din*tre naţii, devenind astfel, primăria, un instru*ment de diplomaţie internaţională şi încetînd de a fi o vulgară întreprindere de tulumbe, mături şi sacale.

O să vă spun ce trebuie să învăţaţi publicul să facă în aşteptarea boalei şi a obştescului sfirşit. Pînă acum o lună nu am crezut în eficacitatea serului Klein, care şi acum cred că nu are nicio valoare ştiinţifică, cu deosebirea că acum îl reco*mand călduros, pentru că s*a obişnuit lumea cu ideea, şi nimic nud mai curativ ca ideea. Faceţi, dacă vreţi, injecţii cu serul Klein, sau nu faceţi, căci totuna e, deşi este mai bine să se facă aceste injecţii dacă publicul doreşte, cu toate că, şi dacă nu le face, bolnavul nu se simte cu mult mai rău.

Voiţi să ştiţi cum se produce maladia, semnele maladiei. într*adevăr, ele sînt absolut caracteri*stice şi, fără să te fi specializat, cunoşti numaide*cît că nu poate fi vorba decît de o singură boală, aceea care vă interesează. întîi, bolnavul are temperatură, îl doare capul, îi piere pofta de mîncare. Al doilea, moare chiar a doua zi. Da*că nu murea, primul medic chemat punea diag*nosticul precis; dar dacă bolnavul a murit, pen*tru ce să mai insistăm?

Tratamentul preventiv este cel mai lesnicios. Această boală se propagă, contrariu tuturor celor*lalte boale, prin găurile naturale ale corpului uman, de sus în jos şi de jos în sus. Supraveghiaţi gura şi nasul, şi, paralel, şezutul. Pecînd nasul are două nări şi este întrucîtva mai greu de administrat, fratele lui, şezutul, prevăzut cu o singură nară, se disciplinează mai uşor. Ungeţi nasul cu gomenol, însă nu pensulaţi cu gomenol şi cellalt orificiu.

Este de ajuns ca acesta din urmă să se păstreze închis, la răcoare. în ceea ce priveşte gura, reco*mandaţi sugacilor să nu înghită numaidecît şi în*văţaţid să mestece exact, întrucît este binecunoscu*tă natura antiseptică a salivei. De cîte ori pruncul strănută, prindeţid strănutul într*o linguriţă de compot şi vărsaţi conţinutul la canal, spălînd lin*guriţa cu apă de Vichy fiartă, care nu se aruncă în acelaş canal, ci pe fereastră. în genere, este mai bine ca, după ce a fost spălată şi flambată, să se arunce şi linguriţa, însă din balcon. Bolnavii mai prevăzători aruncă din balcon tot serviciul, care este preferabil să poarte o marcă reputată, de pildă «Christofle». Din toate tacîmurile se va pă*stra însă o furculiţă, care ne va servi să scoatem dopul de la viitorul flacon cu gomenol. Reţeta pre*cisă a gomenolului este: cincizeci de picături de vaselină lichidă, în care se amestecă de aproape cinci picături de gomenol plus o picătură de aer, ce trebuie menţinută la fundul flaconului, pentru a izola lichidul de cifra în grame, întipărită dede*subtul sticlei, în relief.

Bolnavul se va servi, la scris şi citit, exclusiv de mîna stîngă, mîna lui dreaptă fiind prea des întrebuinţată, şi copiii suferind de un nărav detes*tabil, de*a striga «pişa!» şi de a*şi duce mîna dreaptă la părţile încă negenitale, însă totuş ge*nitale mai tîrziu (la popoarele meridionale mult mai devreme).

Cel mai recomandabil mijloc ar fi ca, timp de do htrei ani, cît va mai dura maladia, noii*născuţi să fie obligatoriu cusuţi. Nu uitaţi că marea tera*pie consistă în astuparea radicală. Am comunicat Ia Academie că *jos* cusătura s*ar face cu un fir de mătase roşie, după ce a fost bine flambat, ca să înlăture orice posibilitate de bacili. Gura este suficient să fie înseilată întrmn singur punct, la mijloc, atîrnîndu*se de o cheotoare un clopoţel,

ceea ce ar permite urmărirea bolnavului cu auzul, de la distanţă. Cine are telefon, pune în legătură clopoţelul cu telefonul medicului său. Cît despre nări, le tencuim cu puţin ipsos. Urechile pot rămîne libere, întrucît ele nu comunică direct nici cu intestinul nici cu stomacul.

Dar repetaţi publicului, părinţilor, să nu se alarmeze. Boala nu se ia de la unul la altul, ci numai de către unul singur de la nimeni. Am examinat familii cu cîte unsprezece copii, din care şase erau bolnavi şi cinci sănătoşi.

Modul de propagare este, după mine, plafonul, şi, după alţii, petrolul lampant. Virusul merge pe sus, la un nivel fix de şaizeci*optzeci şi cinci centimetri, ceea ce explică de ce atinge fiinţele mici, de ce copiii sînt atinşi, pecînd părinţii sca* pă. Recomandaţi cititorilor să evite a căuta lu* cruri pe subt pat şi să*şi procure pentru copii tocuri înnalte, de preferinţă picioroange, schim* bînd astfel nivelul: sau să*şi culce copiii pe casă. Aş recomanda acoperişul Universităţii Pentru Moral.

Şi, să nu se mai ţie copiii culcaţi. Un prunc instruit nu mai suge în poziţia orizontală, în care bate unda virusului, ci în picioare.

Băgaţi de seamă să nu se strecoare greşeli de tipar. Săptămîna viitoare, dacă vrei, voi face noi declaraţii, despre bacterii.

____**I** Despre bacterii:

Funestă rătăcire! S*au descoperit pînă acum sute de bacterii şi abia sîntem la început. Mii de posturi de observaţie şi*au aţintit lunetele în lu* mea infinitului mic, şi numeroşi savanţi sînt tor* turaţi de ivirea în cîmpul lentilei a cîte unei for* me nemaivăzute. Studiind inelarele şi numărîn* dude, — pînă la şapte sute cincizeci de varietăţi, — după treizeci de ani de contemplare prin gar*

durile ştiinţei, s*a arătat în microscop o serie de fantome în formă de **8** şi de }, şi problema cere identificarea lor cu forma zero: volumul al doi» sprezecelea, consacrat speciei, va comporta un album suplimentar, în care vor fi clasificaţi mi* crobii noi.

Bacterie sau moleculă sau electron, *cest Kiff Kiff bourriquot,* cum zice francezul, care a produs pe cei doi premergători, Pasteur şi precedesorul lui, Raspail, de unde au derivat învăţaţii şi mania* cii. S*a dovedit că natura creşte în două sensuri, în sus şi în partea cealaltă, în jos: şi ar fi fost de ajuns. Ţi*ai găsit! Savantul care nu va descoperi cel puţin o varietate B[2] a tipului 9003 F e un bacteriolog nenorocit. Din formă în formă, din grupă în grupă, din familie în familie, din specie în specie, înţelegi unde ajungem. Aparate, din ce în ce mai puternice, vor sonda nevăzutul din ce **in** ce mai opac; şi actualele microorganisme, vi* zibile numai la ultramicroscop, cu ajutorul unei raze concentrată printr*un focar de cristal şi pro* iectată deasupra individului studiat, vor rămîne în viitor nişte dulăi.

Staţi puţin, mă rog! Bacteriile care îmbolnăvesc pe om, bolnav în orice caz, şi în cazul de neutra* lizare, sînt îmbolnăvite de alte bacterii. în epocile de fecunditate, mai dese chiar decît la gîndacii de bucătărie, cine poate spune că, din oarbă pasiu* ne şi urmărindu*se romantic pe galeriile de sînge ale organismului superior uman, bacteriile dintr*o clasă nu trec în clasele vecine, şi că din împreu* narea raselor de bacterii nu ies zilnic rase noi, înfăţişate laboratorului ca nişte individualităţi dis* tinete? Nu cumva din spirochetul, împreunat prin perversitate cu gonococul, rezultă tubercu* loza sau tifoida? Băgaţi de seamă, să nu avem de*a face cu o singură bacterie, transformată, după om, după sînge şi după savant.

I Dumnezeu să*l ierte, un ilustru coleg, de*cedat înnainte de*a*şi fi dus cariera la culme, îşi făcuse specialitatea analizelor Wasserman. Niciun bolnav nu era sigur de starea lui pozitivă sau negativă în univers, decît după ce ilustrul nostru coleg defunct îşi iscălise avizul. Ca săd coste o analiză mai ieftin, el a redus cheltuielile la mini*mum, angajînd în laboratorul lui, în contiguitate cu bucătăria căsniciei, un ungurean fără stăpîn. Analizele ieşeau din mîinile acestui laborant cu cioareci, corecte, precise, impecabile. Dacă totuş sîngele lui I. Popescu, din eprubetă, era confun*dat cu eprubetă lui M. Popescu, nu se întîmpla nimic; căci dacă pozitivul te îndeamnă să te tra*tezi, nici negativul nu te scuteşte de tratament. Apoi, în faţa morţii oamenii sînt egali.

IlJ Ce e bătrînetea? Tocmai se studiază. Ce numim virus? Eşti indiscret. Ce este cancerul? Taci din gură.

———Găsindu*mă în anul al cincilea de exerciţiu al profesiunii, m*am cam plictisit. Bolnavii se obrăzniciseră, veneau la firma mea cu miile. Cel mai eminent dascăl de şcoală primară este excedat de o clasă cu o sută de copii; săd permitem şi medicului să se obosească, pipăind cîteva sute de imbecili pe zi. Atinsesem o reţetă zilnică de cinci*zeci de mii de sterlini, şi mi s*a urît. Mi*am luat un secretar. Eram primul doctor cu secretar şi mă îndreptam către un contencios personal. Pe uşa cabinetului meu pusesem un afiş: « Cinci sute de sterlini».

însărcinarea secretarului meu era cartarea poşta*lă a bolnavului, care, întrebat în faţa biuroului, trebuia să răspundă la formularul complectat de secretar: ce are, cine e, ce vîrstă, ce profesie, dacă a satisfăcut legea recrutării etc. Acest paşaport şi proces*verbal era înnaintat medicului, adică mie. Bolnavul era trimis la radioscopie. După aceea era trimis la analize, toate analizele: urină, excre*ment, sînge, spută, gălbenuşul urechilor, sudoarea picioarelor etc. în sfîrşit, bolnavul era trimis la diatermie. Prevăzut cu toate actele medicale, el avea acces la mine, invizibil ca o bacterie în me*diul propice. Preliminările analitice se cifrau la zece mii sterlini şi erau o încercare de rezistenţă morală a bolnavilor mei.

Evident, îi primeam agasat, cu nasul zbîrcit a pesimism, concentrat într*o mască de greaţă, ca o divinitate fără glande şi fără intestine, vizitată de un vulg puturos. Nu mă pronunţam; între exa*men şi sentinţă lăsam să treacă o zi şi o noapte de oracol. «Veniţi mîine să luaţi reţeta, îi spu*neam, suflînd enigmatic, bolnavului meu. »

Desigur, sfaturile mele erau complecte, însă sobre şi scrise cu o caligrafie de om mare. Reţeta i*o înmîna, a doua zi, un servitor. îi recomandam una din specialităţile citite în ziare şi pe care şi le*ar fi putut cumpăra bolnavul şi singur, dacă nu era idiot.

Formula cu secretarul, cu analizele, cu revenirea a doua zi, cu servitorul şi reţeta, mi*a produs mai multe parale. Am cumpărat case şi moşii, a cărora întindere nu era mai vastă ca suprafaţa cimitirului alimentat de mine. Nimeni nu m*a dat cu capul de păreţi niciodată, dimpotrivă, toată lumea m*a onorat şi mă onorează, ca pe unul din cei mai infailibili savanţi şi vindecători din Kuty.

EXPLORĂRI

I___1 în insula pe care am stat zece ani, naufra* giaţi cu expediţia pornită în cercetarea Polului al Treilea, îmi spunea preşedintele Academiei de şti* inţe «Noile orizonturi», ne conducea teoria nouă că un pămînt nu se putea mulţumi numai cu cei* lalţi doi, consacraţi. Academia devenise nervoasă în persoana membrilor ei numeroşi, care se învo* iau tot atît de puţin cu două tichii îngheţate ale planetei, ca şi partizanii lui Columb, din timpuri, cu un singur continent. în materia ştiinţelor, ca şi în finanţe, omul învăţat trebuie să cheltuiască şi, strîmtorat în marile momente istorice, corespun* zătoare marilor descoperiri, se vede redus la un sistem de idei perimat, nevoile sufleteşti depăşind resursele şi valutele curente. Desigur că, pe de altă parte, membrii Academiei, din care făceam parte, ca poliglot, erau torturaţi şi roşi de ambiţiu* nile nobile ale omului mărginit în timp şi preo* cupat să*şi lase numele, o zi mai mult decît vulgul orb, pe soclul unei opere noi, măcar pe o broşură. Volumul e carta de vizită a omului superior: fără volum viaţa nu merită să fie trăită, şi cînd te*au a* bandonat funcţiunile inferioare, cînd nu te mai far* mecă zîmbetul, grumazul şi şoldul, şi cînd gîndul uită să mai dezbrace imaginile şi să le înfierbînte, concentrat în moral, volumul, tomul, opera com* plectă, devin marile cosmetice şi un afrodisiac pen* tru expansiunile tacite ale orgoliului îndreptăţit.

Ei bine! ne*am dus să căutăm al Treilea Pol, inspiraţi din ideea dimensiunii a patra. Şi ne*am ostenit să practicăm preparativele necesare, cum se spune, în orice expediţie; şi presupunînd că la al Treilea Pol va fi tot atît de frig, dacă nu şi mai frig ca la polii cunoscuţi, doi ani de zile ne*am pus la regimul lui douăzeci şi doi subt zero, netrecînd niciodată peste zero constant şi rece dur. în ce mă priveşte, dispunînd de subvenţii modeste, m*am mărginit să excitez temperatura gheţii, cumpărînd un răcitor şi printr*un abona* ment la o fabrică de apă congelată. Alţii au împins gerul mai departe, şi s*au tratat, pentru rezistenţa climatului ager cristalin, cu aer lichid combinat pe dinăuntru cu şampanie frapată şi cu îngheţată de lămîie, acidul citric din acest fruct de culoarea pasării canari, al cărei cîntec strepezeşte auzul, ca şi analogul ei vegetal claviatura dentară, vădin* du*se un conservativ excelent şi un bun condu* cător de joase temperaturi.

Evident, ne*am înşelat. Polul al Treilea se afla într*o insulă toridă, atît de caniculară, încît, îndată ce se uscau, corpurile luau foc şi se şi carbonizau, natura în partea locului întrebuinţînd acest auto* dezinfectant ca o condiţie de proprie existenţă. Apropiindu*ne de Pol, începuse să nu mai fie apă, şi corăbiile noastre, botezate la plecare de mîna prezidentului şi însoţite pe tot drumul de gîndul lui cel mai bun, intrară într*o zonă de fiertură scăzută. Şi—surpriză! —Polul era locuit. Ome* nirea Iui fericită nu ara şi nu secera, hrănindu*se cu lingura, de*a dreptul din mare, care, fierbînd neîncetat, ca o bucătărie de regiment, era, de jurîmprejurul insulei polare, o adevărată supă de peşte şi raci, condimentată cu coaltar de alge şi cu lotus candid. Şi nicăieri nu întîlniseră savanţii Academiei noastre o lume mai leneşă, mai putredă şi mai sensuală. Ca în vremurile antipreistorice,

de vîrsta mamutului, cînd o singură păreche de oameni locuia pămîntul şi cînd Adam şi Eva, lipsiţi de presă şi de reviste literare, indispensabile unei omeniri evoluate, puteau să se plictisească fără calendar, nu practicau decît un singur şi necurmat meşteşug, dezgustînd răbdarea Creato* rului singuratec.

Vasele noastre luînd foc, iatăme rămaşi prizo* nierii Polului al Treilea. Bun! S*a isprăvit cu noi. Toată civilizaţia se nărui dintrodată. Becul elec* trie, robinetul, parchetul, soneria, salariul o dată pe lună, la **IJ**, fură anulate. Nu mai existau tutu* nul, chibriturile şi sifonul, — şi nu mai ştiam cît era ceasul!

în prima săptămînă ne căzu părul, şi şeful nostru, rămînîndud o singură parte de mustaţă roşie, subt nasul stîng, se prezintă ca o perie de ghete veche. La două săptămîni după debarcare, niciunul din noi nu mai avea dinţi şi măsele, în schimb, începură să ne iasă pene, ca la amerh cani, întîi în jurul capului, apoi la. . . coadă. Cu toată veneraţia datorită celor şase celebrităţi ce ne conduceau intelectualmente, — un matematician, un istoric, un medic, un doctor în Drept, un diplo* mat în estetică şi un economist, — ne*am lepădat de haine şi am rămas ca autohtonii, nuzi, însă nu* mai relativ, nudul nostru fiind acoperit cu fulgi. Constatarăm cu spaimă, în a treia lună, că ne depărtăm de umanitate, orientaţi spre tipul pasă* rilor cu gîtul lung. Preşedintelui îi crescuse un cioc încovoiat, şi penele i se albăstreau între azur şi indigo. Cam într*a suta zi gîngăvea, şi în ziua următoare dete drumul unui chiot dezarticulat. în ziua una sută patruzeci, rămîneam trei oameni, şi cei şase savanţi se făcuseră papagali. Fostul prese* dinte găsi subt el nişte sfere ovale: începuse să ouă. Ouăle lui ne inspirau o încredere mediocră, tră* dînd un sex neprevăzut şi lipsindude, fireşte, prin* cipiul energic, prin absenţa de masculin. Cea mai vie activitate a savanţilor noştri, devenit fiecare un cacatoes, se mărginea la fabricarea continuă a unei substanţe albicioase, gelatinoasă, numită de naturalişti guano, sau, cu un substantiv din peri* oada noastră neculturală, galinaţ, pe care nu*mi pot permite să*l scriu cu ortografia lui cunoscută.

Orice aventură însă trebuie să aibă sfîrşit, ca orice povestire o încheiere. Cum am scăpat de farmecul pregnant şi de fatalitatea de aburi supra* încălziţi ale Polului al Treilea, covîrşiţi de ipote* zele unei morţi departe de baza noastră ancestrală şi de o familie adorată? Foarte simplu, deşi s*ar părea foarte complicat. Unul din noi citise o carte esenţială în viaţă, de educaţie prin sugestie şi autosugestie, un mecanism elementar al intelec* tului, care te determină să vezi ce nu este şi să nu ştii ce se petrece. Altădată efectele se obţineau prin ignoranţă. Descoperirea sugestiei dă acelaş rezultat prin violenţa concentrării ştiinţifice de sine. Dacă repeţi sacadat şi uitîndu*te fix la rădă* cina nasului dintre sprincene, în oglindă: «sînt o somitate», devii o somitate. Noi neam făcut sugestia că apa nu este fiartă şi că putem înnota în clocotele elementului lichid cu insensibilitatea postîrnacilor casnici. Şi am ajuns în patrie înnot, boxînd cu balenele şi cu taurii»de*mare.

Cît priveşte pe savanţii noştri, i*am mîncat!

JURIDICE

I M*am găsit odată, în Kuty, dinaintea unui foarte savant jurist, fără să bănuiesc, privindud masca, indiferentă şi la strălucire şi la frumuseţe şi aplecată deasupra dosarelor cu aceeaş naturală bonomie cu care spînzura din părete, încadrat în geam şi praf, un regulament, aveam în faţa mea, întrmn mobilier de hotel de provincie, un cap, o minte, un pisc juridic reputat.

De două ori, parcurgînd hîrtiile acoperite cu cerneală violetă, care de cinzeci de ani farmecă simţul publicului pentru culoare, ochiul jumătate vînăt, jumătate albastru*plumburiu al magistra*tului, s*a ridicat greoi ca o băşică, din dosar, ca să examineze valoarea fiziologică a inculpatului, căruia i se zicea pîrît. Nu vreau să spui că ma*gistratul avea un singur ochi; el avea doi ochi întregi, deopotrivă de posomoriţi şi de anevoioşi în lumina lor; însă, apucînd să stau în latura **m e i** sei, camera de şedinţă fiind îngustă şi îmbulzeala deasă, se vedea numai unul, şi eram văzut nu*mai de ochiul magistratului, stîng.

Procesul meu, al nouălea pe listă, era cuprins întrmn dosar a căruia scoarţă cenuşie influenţase, desigur, privirea concentrată de studiu a judecă*torului, mîzgălind*o cu fumuriul ei coclit. Magis*tratul, hotărît să mă judece, trecuse prin feno*menul mimetismului, ca iepurii, care moştenesc, din motive de apărare şi de nutriţie, coloritul

nisipului şi al cocenilor, în mediul cărora vie*ţuiesc.

Fără să semene cu dosarele, el evoca dosarul, condica şi arhiva şi însăş mătura din această de*pendenţă a Dreptului, situată pe un coridor în*gust, de*a valma cu clienţii, cu funcţionarii rubri*cilor şi ai calendarului de şedinţe, cu practicanţii imberbi, cu acea omenire deosebită a evului Justi*ţiei, improvizată zilnic din oameni chiorîşi, din personagii scîlcii, din proprietari şi babe, în mijlo*cui cărora, pe grupuri, de*a lungul păreţilor, cu aporturi olfactive subite şi variate, gesticulează, ca o statuie, un advocat superb, şi clocoteşte vo*cabularul profesional excitat de admiraţiile mute.

El nu semăna nici cu ciucurii perdelei, de o catifea aproximativă, bolnavă, şi totuş evoca şi ciucurii acestor perdele, deasupra cărora, pe dina*fară, construia rînduneaua şi zbura lumina cerului pe case. Fizionomia lui oglindea în transparenţă toată natura juridică, de la piciorul scaunului cu burduful afumat ca o pipă, pînă la portar, aprod, cuier, băncile acuzaţilor, codurile, hîrtia sugătoare şi şomoioagele unse, de sac, ascunse pe după uşile dosite, alături de un băţ şi de un cîrlig. Magistra*tul era evocativ ca un parfum.

Totuş, sufleteşte, din frecventarea minuţioasă şi îndelungată a unei ştiinţe de certitudini şi tri*umfuri, magistratul, care răsfoise aproape întregul meu dosar voluminos, şi acum îşi ajusta mieros*copul juridic pe ochiul lui furtunos şi pe dimen*siunile minuscule ale pricinii mele, ieşise suferind, ca şi cum intelectul şi logica lui, cu musculatura prea strînsă, erau dureroase prin prezenţa unei ciupituri morale. Suferinţa lui o destăinui un **suris,** un surîs ca o mîncărime a buzelor, cu ustu*rimi, un sur j s rapid, abia deschis şi*ndată retrac*tat: un surîs obosit, ca şi înfruntarea, obosită deasemeni. Sculîndu*se ca să*şi înmoaie condeiul

întrmn blid aşezat dincolo de dosare, magis* tratul meu apăru mai scurt de un umăr şi soli* dar în mişcarea braţului cu şoldul, ca figurile de carton legate pe dedesubt cu noduri de sfoară şi care sucesc cîte două mădulări opuse, îndată ce tragi de sfoara dintre picioare.

____**I** Devenisem arendaşul unei fabrici de acid carbonic al căreia randament, nul timp de zece ani de zile în mîinile proprietarului, devenise important subt administraţia mea.

Acid carbonic, întrebuinţat Ia înnălbirea siropu* lui de sfeclă, se obţine arzînd piatra de var cu cărbunii, şi unealta esenţială a unei fabrici de asemenea acid este un cuptor, înnădit de un,coş imens, construit ca un obelisc de cărămidă cimen* tată. Neputînd să calce un contract precis fără primejdia plăţii unei despăgubiri mari, societatea proprietară a fabricii a pretextat că ar avea intens ţia să o mărească pentru o exploatare mai mare. Coşul meu avea treizeci şi doi de metri; conform legii, care impunea o întreită capacitate de ex* ploatare, coşul trebuia lungit cu un adaos în văz* dun de şaizeci şi patru metri, pentru ca treizeci şi doi înmulţit cu trei să dea un rezultat de nouăzeci şi şase metri înnălţime.

Dacă s*ar fi putut adăoga metrajul legal, oricine înţelege că gaura coşului se strîmta pe măsură cu creşterea lui, coşurile construindu*se conic, şi că se ivea inevitabil un moment cînd gaura se astupa de la sine, prin automatismul geometric. Presupu* nînd bună*credinţă din partea societăţii proprie* tare (« Industriile Asfixiante » S.A.), inginerii ei nu ar fi putut construi un coş de fabrică, ci o prăjină.

Cum intenţia nimănuia nu putea să fie să astupe coşul ca să fixeze în vîrful lui un coteţ de porum* biei, am scos în evidenţă magistratului adevărul

şi, concomitent, şicana. S*ar mai fi putut întîmpla ca la optzeci şi unu metri coşul să refuze să mai primească urmarea, graţie gravităţii şi presiunii atmosferice; aşa că, drept un coş de fabrică, am fi avut aspectul lamentabil al unui monument cilindriconic cu vîrful întors către pămînt, ca o lumînare de parafină.

Considerînd pe de altă parte că gaura coşului se va micşora pînă la dimensiunea unei maca* roane, iar pe de altă parte că vîrful se va afla învîrtit, poate chiar capricios, în formă de zuluf, şi ţinînd totodată seamă de expansiunea gazelor, cu atît mai explozivă cu cît orificiul prin care sînt expulzate se strîmtează şi are tendinţe constric* tive, adică opritoare, fabrica de acid carbonic se va abate de la menirea ei, şi coşul, departe de a scoate fum, va fluiera. în loc de*o fabrică utilă răcoritoarelor destinate publicului înfierbîntat de caniculă, am fi avut o uzină de ţipete, adică ceva în contradicţie cu legile care ocrotesc auzul şi liniştea aproapelui nostru, fără ca totuş să poto* lească setea.

Făcînd expozeul meu, magistratul mi*a răspuns că o fabrică nu este un fapt juridic, fiind juridică numai intenţia de a exploata fabrica sau de a lungi un coş, indiferent dacă fabrica va fi exploa* tată sau lungită. Tot asemenea, nici coşul fabricii nici acidul carbonic pentru sifoane şi implicit limonada, nu sînt fapte juridice, justiţiei fiindud deopotrivă dacă omul însetat se adapă cu apă netedă sau cu apă agitată de broboane gazoase. Căci juridic în sifon este altceva, marca fabricii, firma «La Doi Fraţi», raţiunea socială. Este juridic să ne gîlcevim pentru un sifon, însă nu şi sifonul.

— Oamenii se împart în două clase, îmi ex* plică judecătorul, după ce s*a încredinţat că nu am înţeles: în oameni juridici şi oameni nejuridici.

Este o mare deosebire între împricinatul dat în judecată şi reclamant; pecînd reclamantul e mai todeauna juridic, pîrîtul nu e juridic decît inci* dental, şi aceasta rareori. Este juridic un judecă* tor, şi nu e juridic un advocat. Nu ştiu, sînt destul de clar? m*a întrebat judecătorul, care tocmai voia să surîdă.

Cu toate că era cît se poate de clar, simtin* du*mă cu totul nejuridic şi declasat, îmi plecai capul cu timiditate aprobativă.

— Vedeţi dumneavoastră, reluă judecătorul, transformînd explicaţiile adresate ignoranţei mele într*o lecţie pentru toţi cei prezenţi; omul care vine la judecată, chiar reclamant, cînd i se fură vitele, cînd e bătut de primar, cînd i s*a dat foc casei, îşi închipuieşte că faptele petrecute intere* sează justiţia şi că faptele sînt juridice. Cumplită eroare! Nimic din ceea ce se petrece nu este juri* dic. Juridic e numai ecoul faptelor, strămutate pe planul raţionamentului juridic, şi pentru ca o acţiune să devie într*adevăr juridică, are nevoie de timp, de colaborarea, cu alte cuvinte, a unui abstract. Cu cît se vor cunoaşte mai puţin începu* turile unei chestiuni supuse judecăţii noastre, cu atît chestiunea aparţine mai mult Dreptului şi faptelor juridice.

Ce sens ar avea, într*adevăr, continuă magis* tratul, fără această preocupare esenţială de a schimba vulgarul în juridic, termenele, din ce în ce mai lungi (vezi coşul fabricii de acid carbo* nic) pe care le acordăm părţilor şi înmulţirea dosarelor unei afaceri? După două sute cinzeci de amînări, toate cauzele devin juridice, şi după douăzeci şi cinci de dosare ale uneia şi aceleiaş pricini, cu atît mai vîrtos. Ajungem la o limită; dincolo de ea începe faptul juridic, vecin în absolutul lui cu matematicile, cu filosofia şi cu ştiinţele hermetice, care consistă în a căuta lu*

crul în sine, sunetul sunetului, sîmburele germe» nului, măduva gămăliei.

Recunoscînd într*adevăr splendoarea spiritului juridic şi misticismul superior al magistratului, obligat de neprevederea noastră să hotărască asu* pra unei banale şi ruşinoase afaceri de fabrică de acid carbonic, am parvenit totuş, de acord cu judecătorul, să stabilim următoarele decizii, care au făcut obiectul unei sentinţe motivată în amă* nunt.

întîi. Că acidul carbonic, fără să fie juridic, poate să devie un fapt juridic, dacă fabrica noastră îşi mută coşul la doi kilometri şi dacă ne scoatem marfa pe şoseaua judeţeană.

Al doilea. Că sifonul e juridic numai în părţi, de la începutul ţevei, din fund, pînă la unspre* zece centimetri în interior *(ipso facto* tot sifonul devine juridic, cînd întregul conţinut se scurge pe ţeava, pe această porţiune). Mai este juridică urechea pe care apeşi cu băgare de seamă. E însă mai juridic sifonul mic decît sifonul mare, şi ar putea deveni juridic detot, după un studiu serios, sifonul care nu curge deloc. Dintre un sifon plin şi unul gol, incontestabil că cel mai juridic este sifonul gol, întrucît el poate fi asimilat cu absenţa lui, cu lipsa de sifon, şi întrucît lipsa de sifon echivalează cu inexistenţa totală a sifonului, care fiind o apă minerală artificială, necunoscută şi inexistentă, nu poate intra în domeniul juridic, existent.

____**I** în sala de alături era şedinţa Curţii cu Juraţi. Un ilustru advocat apăra culpabilitatea unui vinovat:

— Mai întîi, rog onorata Curte să*mi îngăduie a sublinia că dacă vorbesc de la această bancă, o fac din neclintita convingere că nenorocitul de

acolo e o victimă a împrejurărilor de care nu şi*a dat seama, nu le*a putut evita şi pe care nu le înţelege nici azi, în ciuda dosarului întocmit cu atîta rîvnă de către instrucţie.

Nu voi aduce nici critici rechizitoriului stră*lucit prin care domnul reprezintant al Ministe*rului Public a izbutit, cu abilitatead cunoscută, să prezinte pe clientul meu în lumina asasinatelor odioase, să descrie aşa*zisul omor, cu un belşug de amănunte care a dovedit o imaginaţie vi*brantă, să ceară cu o uluitoare elocinţă, şi nu atît pentru a da o pildă sau a îndrepta o greşeală, cît pentru a răzbuna societatea, — vă rog să reţineţi: a răzbuna societatea! — maximum de pedeapsă.

Pentru a da o mai impresionantă imagine a împrejurărilor în care s*a săvîrşit crima, acuzarea s*a folosit tocmai de piesele greşite, aflătoare în dosarul citat mai sus. Astfel, pe baza lor, s*a afir*mat că în vreme ce clientul meu se introducea pe fereastră, victima dormea. Pornind de la această premiză, natural că acuzarea trebuia să meargă pînă la urmă din eroare în eroare. Citez de pe notele culese: « Numitul Dorobay a aplicat apoi victimei, — vă rog să reţineţi: *care dormea,* — o lovitură de drug în osul frontal, ceea ce a provocat moartea » etc.

Acuzarea însă, dintr*o neglijenţă pe care n*o doresc voită, uită că la pagina optzeci şi trei se află declaraţia clientului meu, unde el narează faptele aşa cum s*au petrecut, sincer, de o sinceritate atît de pregnantă şi convingătoare, încît dosarul întocmit pe bază de prezumţiuni de către instrucţie te face să crezi că e vorba despre cu totul altă crimă.

Intr*adevăr, clientul meu arată că în momentul introducerii sale pe fereastră, victima citea gazeta. Sărind înnăuntru, el zări pe umărul canapelei din apropierea patului, spre căpătîi, un revolver. Ca

prevedere, Dorobay îl zvîrli pe fereastră: «Vroiam ca treaba să se petreacă în linişte», spune el, plastic, în declaraţiunea citată. Victima, prinzînd de veste, sări din pat, şi o luptă pe viaţă şi pe moarte se încinse între ei. într*o vreme, clientul meu simţi căd părăsesc puterile, că nud mai rămîne decît o singură mişcare, că ea va hotărî totul. Atunci, descleştîndu*şi mîna, apucă drugul, şi, cu toată setea ce ţho dă instinctul de conservare, lovi (în ceafă). Victima se prăbuşi scoţînd un singur vaiet.

Aici, domnilor juraţi, veţi vedea cu cîtă perse*verenţă şi simplicitate în tactica ei, fatalitatea îşi urmează cursul. Din camera de alături, soţia auzi acest singur vaiet şi alergă la locul dramei, cu copiii după dînsa, să vadă.

Dorobay se găsi atunci, dintrodată, în faţa neprevăzutului; zic neprevăzut pentru speţa noastră, dar nu şi pentru fatalitatea care*şi avea, de mai nainte, scopul bine definit. Deci, pentru a scurta parenteza, rog onorata Curte să*mi permită a întreba: în aceeaş situaţie ca a tînărului Raskoh nihov din *Crimă şi pedeapsă,* care se văzu cons*trîns a ucide, peste prevederile sale, o a doua persoană, i se poate pretinde acestui Dorobay mai multă prevedere, mai mult calm, mai multă stăpî*nire de sine, ca universitarului? Sfîrşitul, prin urmare, neputînd fi decît unul, Dorobay ucise şi pe cei ce avuseră imprudenţa săd surprindă, în speţă, soţia şi copiii. Şi iată împătritul omor, inutil, absurd, care putea fi evitat, şi totuş. . .

Nu fac apologia crimei, dar cer conştiinţei dumneavoastră luminate de a coborî în con*ştiinţa nenorocitului care, după o hoinăreală za*darnică pentru potolirea celui mai puternic şi săh batec principiu al vieţii, foamea, a nimerit în casa victimei, să fure. Iată vina: să fure! şi sînt încre*dinţat căd veţi înţelege.

Acolo, prin întunericul ființei lui, între deznă* dejdile, zbaterile și sfîșierile a tot ceea ce creațiu* nea a zămislit din contradicțiile ei în biată făptura omenească, conștiința dumneavoastră va uita. Va uita de societatea zugrăvită atît de iscusit de către domnul reprezintant al său, de legile la adăpostul cărora ea a crezut că*și poate dezvolta în liniște egoismul și nepăsarea împotriva dezmoșteniților proprii, va uita, zic, această conștiință, oricît de luminată ar fi, coborînd în cealaltă, toate normele care o călăuzeau mai nainte, și va înțelege.

Nenorocitul de lîngă dumneavoastră nu cere decît să fie înțeles, să simtă, printre negurile cared împresoară, că societatea care va ales și trimis aci, nud părăsește, că pe drumul șovăitor al strădaniilor de îndreptare se află, alăturea de el, îndemnul ei iertător.

De la dumneavoastră, domnilor jurați, el aș* teaptă acum verdictul care, ori îi va stinge și restul de luminiță ce i*a mai rămas, ori bl va preface în flacăra creatoare de energii pentru o viață nouă! . . .

PROBLEME DE CIRCULAȚIE

într*o zi am fost invitat la ședința de consti* tuire a Consiliului Circulației. Transcriu după notele stenografice expunerea de principii a prese* dintelui:

Au trecut vremurile cînd, invitat să dea definiția umbletului pe jos, un pretins filosof s*a sculat de pe o piatră și a demonstrat umbletul circulînd. Contimporanii carelor cu boi se puteau mulțumi cu asemenea simplicități spirituale, — și încă nu era vorba decît de circulația mică, pe care oricine o poate realiza cu picioarele proprii. Problema e mult mai complicată, ca și înțelesul nostru actual, puțin satisfăcut cu demonstrațiile elementare. Dacă am întreba pe un șofeur, filosoful nostru actual, ce este circulația, el nu mai poate să răs* pundă « imediat! », suindu*se la volan și pornind. Răspunsul e insuficient. Adevăratul răspuns tre* buie să conție următoarea amploare: cum te des* curci ca să fugi repede, din rîndul miilor de auto* mobile care te imobilizează pe șosea.

Știu ce răspunzi dumneata: Automobilele, ți* nîndu*se toate pe dreapta, eu o iau pe lîngă ele, pe stînga. Perfect. Nici nu se procedează în prac* tică deosebit. Dar atunci eu pot reîncepe între* barea și pot spune: O iei pe la stînga, dacă stînga e liberă; ceea ce se întîmpla rar. Ori, stînga nu e liberă. Stînga mea e dreapta celui care sosește din punctul opus. Și mai este ceva de precizat: luînd*o

pe stînga, tendinţa dumitale este să rămîi totuş pe dreapta, conform ordonanţelor de bază: cum te reintegrezi în dreapta, dacă dreapta e compact ocupată? Scoţi mîna din maşină şi arăţi că vrei să intri în rînd? Cine*ţi garantează dumitale că ţi se face loc?

Vedeţi, problema circulaţiei mari este grea şi necesitează, cum se zice la Bursă, o concepţie clară şi deplină, o definiţiune teoretică, o vedere eternă, universală. De altfel, acesta a fost şi sensul înfiinţării unui Consiliu al Circulaţiei, cared o academie a deplasării pe roată şi cauciuc, cu a* jutorul unui motor exploziv. Studiile noastre pre* liminare au fost laborioase, şi rapoartele consti* tuiesc o bibliotecă dactilografiată, de mare interes. Icteea a fost urmărită zece ani cu vigoare şi entu* ziasm, şi am creat un institut, din care fac parte toţi specialiştii circulaţiei, începînd cu mersul de*a buşilea şi în cărucior, şi sfîrşind cu circulaţia pe patru cărări şi de*a*ndaratele *(marcheiarriere)*.

Programul nostru de lucru preliminar ne*a obli* gat să luăm problema de la început, şi înnainte de*a atinge punctul circulaţiei în automobile, ca nişte specialişti oneşti, a trebuit să ne dăm seama perfect de capacitatea cuvintelor, verificînd nomen* daturile empirice, analizînd cum umblă omul în trăsura cu cai, cum umblă cu şoalda şi cum umblă cu capul între urechi. De multe ori «a lua» este « a circula »: a lua*o razna; era locul să ne convingem dacă « a sta pe loc » este « a da ». Dimpotrivă: « dă*te jos » este « a circula ». Se circulă şi dacă *dai* şi dacă *iei*. Se năştea altă între* bare: cared starea de imobilitate reală, ca să se ştie din ce punct, exact, va purcede dogmatica noastră; şi am conchis, natural, că dacă nici nu dai nici nu iei, poate să însemneze că stai. Dar cînd zici « stai niţel », nu este oare un început de circu* laţie, « stai niţel » implicînd pe: « merg numai*

decît »? Consiliul a tranşat problematica verbală în sensul: *a plăti*. Fie că *stai*, fie că *umbli* este *a circula*, şi *a circula* este *a plăti*. Reintegrînd proble* ma în capitolul comunal al prestaţiei, Consiliul a făcut un mare pas înnainte, şi ideea lexică a căpătat consistenţa practică, traductibilă în coloa* ne de registru.

Totul s*ar fi prăbuşit însă, mai tîrziu sau mai devreme, dacă din aparatul de control şi investi* gaţii ar fi lipsit criteriul de comparaţii practice la care trebuiesc raportate neîncetat cazurile de ob* scuritate viitoare şi prezente. Din această nevoie s*a înfiinţat Muzeul de Circulaţie, cu o subvenţie, evident slabă, de patru sute milioane anual, şi ale căruia mijloace de cercetare devin mai mari. în speranţa să avem un Minister al Circulaţiei, în care să se înglobeze, ca direcţii generale, Comuni* caţiile, Sănătatea, Finanţele, Instrucţiunea Publică şi Artele, care, privite sintetic, sînt nişte expresii variate ale circulaţiei mari, ne mulţumim cu insti* tutui şi muzeul.

Concepţiile noastre au plăcut streinătăţii, care a trimis delegaţi să se inspire şi să transporte reali* zările noastre în Occident. Mirarea lor s*a mani* festat în fraze stereotipe, rostite în diverse limbi: « Lucrul exista şi nu*l vedea nimeni. Acum, după ce baţi văzut şi baţi detaşat dumneavoastră din neant, el devine ideea directivă a epocii şi, desigur, intrînd în bibliotecă şi laboratorii, va servi la transformarea tuturor ideilor politice şi sociale, dînd idealului colectiv şi organizării Statelor un material neaşteptat. »

Elogiile n*au lenevit rîvna noastră, şi, acum, fiind cu totul asiguraţi că ne găsim pe traiectoria unei activităţi dinamice şi universal animatoare, am dublat subvenţia primită de la Stat şi am cons* truit şi un muzeu propriu experimental. Impor* tanţa acestui aşezămînt chemat să perfecţioneze nu

numai circulaţia în automobil, dar viaţa popoare* lor însăş, poate reieşi din puţinele date succinte de mai la vale, în legătură cu toate activităţile ome* neşti. Să vizităm un raion luat la întîmplare, al « Primului Vehicul».

în vitrina retrospectivă se văd, rînd pe rînd, după catalog: Talpa Piciorului, modelată, în cin* stea descoperitorilor, după piciorul nud al pre* fecţilor în viaţă şi al inspectorilor circulaţiunii, pînă la unghii, interesînd numai pielea dedesubt, singura pe care se poate circula în atitudinea pe picioare. Omul a mers în picioare patruzeci şi şapte de mii de ani, fără să şi*o tocească, prezin* tînd cauciucul ideal, fără cameră de aer, fără şapte pînze încrucişate şi fără pompă de umflat, — şi, detaliu esenţial, fără zgomot. Lucrul este atît de exact, încît şi azi, dacă vrei să umbli fără gălăgie prin apartament, îţi scoţi încălţămintea cu tocuri.

Puţin după trecerea primei epoci, omul puse opinci. Avem în optzeci de galantare o mie trei* zeci şi trei de părechi. Ele prezintă caracteristica importantă că fiecare este găurită într*alt punct, încălţămintea tocindu*se în atîtea feluri indivi* duale, în atîtea stiluri, cîte părechi de picioare încălţate circulă planeta. Aceste dulapuri au rezolvat indirect şi o veche mare problemă artis* tică a fondului şi a formei. Regretăm că dintr*o păreche de opinci avînd un metru şi treizeci şi şapte centimetri lungime, nu am putut pune mîna decît pe o singură bucată, aausă nouă dintr*o cavernă din Alpi. Noroiul uscat, păstrat şi azi intact pe opinca numerotată din dulapul **132** b, demonstrează pînă la evidenţă că rasa uriaşilor care au adoptat*o cutreiera mocirlele mari după peşte, şi că trăia într*o epocă foarte depărtată nu numai de asfalt, dar şi de piatra cubică obişnuită.

Imediat după opinci, vizitatorul e impresionat de splendida noastră colecţie de obiele, forma iniţială a ciorapului actual. Aci ne*am sprijinit în special pe donaţiunile amatorilor, care acaparau obielele pentru colecţiile lor particulare. A fost o emulaţie generală. Donaţiunile s«au manifestat pu* ternic, din partea familiilor aristocratice, care pro* fesează pentru obiele şi toate obiectele primitive cultul admiraţiei. în special marile familii politice, identificate cu interesele neamului, cu hectarele, cu subsolul şi finanţele lui, iubesc atît de categoric obiala, încît o expun cu religiozitate pe obiectele de lux, în bogatele apartamente din palatele lor, stropită cu parfume suave, după mărimea picio* rului: « Bilitis », « Mon coeur â nu », « Beatitude d'Azur ».

Colecţia de vase, care se înşiră printre opinci şi obiele, indică din circulaţie un moment accidental, şi poartă titulatura colectivă: A călca în străchini.

I___I Cu unanimitate de voturi, Consiliul Circu* laţiei din Ţuţy a adoptat următorul proiect de circulaţie, suprimîndu*se toate dispoziţiile ante* rioare:

La fiece răscruce de străzi se va posta un vardist; condiţie esenţială: cu ochii în patru. Bastonul clasic, de cauciuc, va fi radical înlăturat, din cauza culorii lui cenuşii, care se poate confunda cu ceaţa şi poate deveni noaptea invizibil, făcînd semnali* zările inutile.

Vardistuî nu se va mişca din post, şi postul său va fi situat exact la intersecţia diagonalelor ce unesc unghiurile pătratului format de răscruci, pe capacul de canal. El va priveghia ca automobilele venind din sensuri opuse să nu se încaiere în postul lui.

De cîte ori va vedea venind la unghi drept două automobile, vardistuî se va gîndi puţin, pe

care anume să*l semnalizeze întîi, şi, chibzuind, va lua hotărîrea dictată de conştiinţă, făcînd unui automobil cu ochiul, şi înnălţînd către celălalt sprinceana.

Observîndu*se, la experienţele preliminare, un caz de isterie a fizionomiei, la un agent supus unui tic bizar, care*i mişca dintrodată sprincenile, pleoapele, mustăţile şi nasul, s*a luat dispoziţia ca toţi agenţii de circulaţie să fie examinaţi de către o comisie medicală, la hipodrom, dat fiind că un beteşug neînsemnat al muşchilor faciali poate pricinui oprirea circulaţiei oraşului întreg.

în colţurile prea aglomerate se vor adăoga ser*gentului din post auxiliari ai poliţiei circulaţiei, prevăzuţi cu şepci cu litera F de două ori; o dată dreaptă, ca să fie văzută de jos, şi o dată răsturnată, ca să poată fi văzută şi de sus, pentru orice even*tualitate. Sensul monogramei este dublul super*lativ, de două ori *foarte,* adică *foarte foarte,* adică *ff. urgent* în toate direcţiile. Rostul celor cîte doi, trei şi patru agenţi postaţi la rînd în răspîntiile mari, este evident: mai repede se văd, de către interesaţi, patru, şase şi opt ochi, decît doi, făcînd cu ochiul.

Este interzisă semnalizarea cu mîinile şi cu mînuşile albe, ca inestetică şi ca putînd speria pe amatorii de automobil fără carnet, urmaşi valoroşi ai bărbaţilor de Stat şi ai marilor func*ţionari.

Semnalizarea cu datul din ochi şi din sprincene se va evita, pecît posibil, cînd vizitiul de automobil este de sex feminin, şi în special de sexul cucoa*nelor şi domnişoarelor din înnalta societate, adică mai apropiate de zămislirea legilor şi regulamen*telor. Acest sex se vede numaidecît, la o simplă privire, doamnele cared poartă punîndud chiar în geamul maşinii. Cu cît o conducătoare de auto*mobil va aparţine clasei sociale mai respectate, cu

atît onoraţii ei sîni vor fi mai liberi, respectabila cingătoare mai slobodă, înnaltele subsuori mai în văz, şi cu atît ciorapul mai demonstrativ pe o mai mare întindere a piciorului, putînd colabora la lungimile lui şi părţile joase ale feciorelnicului abdomen. Agentul din post trebuie să*şi instru*iască bine ochiul că o persoană distinsă poate să umble goală, pe jos şi în automobil, purtînd însă la gît, pentru salvarea decenţei, un guler de blană. Suspecte sînt numai acele persoane care, învelin*du*şi întregul trup, îşi lasă la lumină ceafa şi grumazul.

Sergentul nu va da din sprincene dinaintea conducătoarelor, pentru a nu se interpreta semna*lizarea, cum s*a mai întîmplat, în sensul vulgar: *« Cum am face? »* şi pentru a evita absenţele repetate ale agenţilor din post. în schimb, el va semnaliza închizînd ochii strîns şi întorcînd capul spre stînga. Pentru a vesti că şi*a închis ochii, agentul va putea scoate limba.

Guvernul nu va fi semnalizat niciodată, această instituţie avînd mari nevoi de viteză şi dreptul de a trece, cînd un şir de automobile îi împie*dică iuţeala pusă în serviciul Statului, peste ele, sau de a le ieşi înnainte, ocolind prin magazine şi eventual pe deasupra imobilelor, pe acoperiş. Statul plăteşte imediat cîinii, caii, trăsurile şi birjarii onoraţi de lovitura radiatorului şi corn*primaţi subt cauciucuri, umflate cu oxigen.

Sergentul nu este obligat să semnalizeze în*nainte de a fi reflectat în ce direcţie preferă. Dacă între timpuri două automobile sau mai multe s*au ciocnit, dărîmîndu*se în post, el du*ce pe supravieţuitori la comisariatul circumscrip*ţiei celei mai apropiate, lăsînd răniţii pe loc pînă la sosirea procurorului de serviciu, care semnează procesuhverbal şi cheamă, în aceeaş zi, Salvarea. Cadavre de obicei nu se află.

La încrucişarea bulevardelor, circulaţia se va face, spaţiul de întretăiere fiind destul de larg, astfel: Maşinilor nu le este permis să întoarcă numaidecît în răspîntie, ocolindud mijlocul pe la dreapta. Ar fi prea elementar, şi ideile de circu* laţie ar rămîne fără aplicare practică.

O maşină care suie bulevardul cu tendinţa de a lua*o pe stînga, va trece întîi înnainte, şi va în* toarce acolo unde locul se strîmtează şi e mai greu de circulat, apucînd«o în cele din urmă la dreapta. Mişcarea e logică şi algebrică. Ea echi* valează cu scărpinarea capului cu degetul mare de la picior, utilizînd, cum se zice în tehnică, extremele. Sau, ca să dăm un exemplu, mai pe*n* ţelesul comun, să presupunem că vrem să deschi* dem dulapul şi că veriga cu chei o avem în bu* zunar. Un om fără idei ar scoate cheile din buzu* nar, ar alege cheia dulapului din verigă şi ar descuia. Un om circulat, şi mai ales dacă e foarte grăbit, procedează cu inteligenţă, suindu*se pe casă, facînd cîţiva paşi în pod şi puind cheile în burlanul de ploaie, pe unde cheile se scoboară în curte. întorcîndu*se în apartament, întreabă: unde sînt cheile? Se dă jos din nou, ia cheile din pietriş, suie în apartament şi descuie dulapul.

___! Consiliul de Circulaţie e practic şi psiholog, argumenta preşedintele. Făcînd maşinile să oco* lească prin bulevard, poliţia dă amatorilor posibi* litatea să se mai gîndească o dată la scopul cu care au pornit. Numeroşi automobilişti, puşi în situaţia de a staţiona treizeci de minute pe bule* vard, pînă în momentul de a întoarce, au re* nunţat şi au luat*o spre obor, revenind acasă, în loc de o deziluzie, cu o păreche de curcani. Binefacerile organizării raţionale a circulaţiei sînt serioase.

De curînd am inaugurat o mare inovaţie, a căreia idee ne*a sugerat*o penitenciarul, unde, în momentele libere, deţinuţii spoiesc pămîntul şi pietrele cu var, şi pomii din gările Bărăganului, daţi cu bidineaua fostului subsecretariat de Stat, pînă la jumătate, din preocuparea estetică de*a semăna cu colonadele templelor greceşti şi de*a părea călătorilor din expres că arborii noştri sînt combinaţi din legume şi piatră. Vrem să vorbim de liniile albe dintre trotuare, trase de inginerii Consiliului nostru, după calcule laborioase. Ele trebuiau să aibă asupra cauciucurilor de auto* mobile influenţa hipnotică a unei dîre de tibişir asupra găinii, răzimată cu ciocul întrdnsa. Auto* mobilele ce se apropiau de linia de var, înceţi* nau; cauciucul se înmuia; motorul scotea un of* tat, şi şofeurul cădea în somnolenţă. Din somnul profund în care dispărea conştiinţa, nu putea săd trezească decît sticletele brusc al fluierului agen* tului de circulaţie, educat la un curs de fachiri.

Păcat că a plouat. . . în ziua dovezilor supreme, semnalizările pictate pe asfalt au mers la canal.

INVENŢII

___1 — Savanţii noştri lucrează, mi*a declarat pre< şedinţele Academiei, un domn tăiat cam fran* zelă şi caşcaval.

După marile invenţiuni, care la timpul lor au constituit un progres, corespunzător cu o simpli* ficare de mijloace şi cu o sporire de puteri, aten* ţiunea laboratoriilor şi a învăţaţilor este solicitată de transmutarea materialelor între ele. Serii între* gi de lucruri sînt pipăite iarăş după experienţă, intervin rectificările, asocierea. însuşirile separate, de pe corpuri izolate, stau cît mai multe laolaltă, pe un singur corp sau material.

Desigur că aerul nu a fost inventat; el se găsea în natură, şi vieţuitoarele se hrăneau cu el fără să bănuiască. După întîiul om strîns de nas şi sufocat, s*a şi făcut descoperirea că intră ceva invizibil în micile îngbiţitori ale mirosului, ceva care dacă nu intră, amicul încetează de a mai fi viu şi bine dis* pus. Acel ceva nu putea să fie pipăit şi nu putea nici apă să fie, de vreme ce s*a văzut că la baia din fluviile primitive ale pămîntului, omul pus cu nasul subt nivelul undei, murea. A trebuit să vie invenţia tubului de sticlă astupat la capăt, pentru ca un învăţat să construiască un piston şi să*l vîre în silă pe tub, pînă la sfertul de jos. Acolo unde se împiedica era aer strîns, care se com* porta ca un resort. Ceva mai mult, învăţatul a prevăzut vîrful pistonului cu un fir de scamă

care s*ar fi aprins, frecarea producînd căldură şi foc. E sigur, negreşit, teoretic; la mine, care nu sînt un savant fizician, aparatul acesta nu scapără niciodată, ci, dimpotrivă, se sparge, din pricina unei legi pe care o ignor. însă după aer a venit descompunerea lui, demonul invenţiunilor fiind neadormit. Iar de la aer am trecut la apă, care are aşa*zis oxigen. Dacă iau zece molecule de tutun şi un atom de foiţă fac o ţigare, şi tot aşa oxigen şi hidrogen, convenabil amestecate şi pătrunse unul cu celălalt, dau, ca să vorbim ştiinţificeşte, apă de băut. Mie nici această operaţie nu mi*a reuşit, pentru motivul că în toată ţara nu am putut găsi nicăiri molecule, cu toate că am cerut la spiţerii; ceea ce înseamnează că mai repede faci o datorie de o sută de mii de sterlini, decît una de douăzeci şi cinci de franci. Operaţia care*mi reuşeşte mie todeauna e ţigarea. Cu o regularitate mecanică sînt în stare să fac cinzeci de ţigări uniforme pe zi şi să le fumez pe toate. Este adevărat că, fără să mă gîndesc, fac şi negru*de*fum, care în chimie se exprimă într*altfel decît în vopselărie: oxid de carbon.

___**1** O invenţie fenomenală a fost aerul lichid. După ce comprimi aerul dincolo de răbdarea lui, el nu mai ia foc dar scoate apă; vedeţi în ce veci* nătate strînsă se găsesc contrariile care se exclud, şi cum se acaparează! Un pompier desfăşură tu* lumba către incendiu şi, în loc să*i vie apă, îi vh ne pe tulumbă petrol. Am încercat cu fumul de ţigare o comprimare, ca să văd dacă nu iese păr sau zăpadă, şi am obţinut numai mucuri, caracte* rizate printrmn miros puturos, conţinînd probabil mecanismul enigmei. Laboratorul meu de ama* tor nu e pretenţios. Am o cutie de chibrituri, o sută de scobitori de dinţi, un trabuc şi o scru*

mieră, care, fiind spartă, se poate demonta, după necesităţile cercetării. Am un tampon cu sugătoare, facultate psihologică a hîrtiei, şi un creion cu vîrfu*rile de două culori. Am două fotografii şi o hartă. Şi, în cîteva fiole, ingredientele indispensabile unei instituţii de analiză, tinctură de iod, picături şi un cub de piatră*acră, pentru ras (ustură).

Ei bine, am putut da ştiinţei cîteva descoperiri importante. Am găsit întîi un aparat cu care te sui călare pe calul preferat, fără să desfaci inestetic picioarele, ca un compas crăcănat, ci prin simpla ridicare pe tălpi a omului pînă la şea. Călăreţul se prezintă pe spinarea roibului aproape în picioare, şi numai în momentul acesta îşi desface, cu delica*tete, genunchii, ca să apuce între pinteni pîntecul nobilului animal, al doilea după regele naturii, care sînt eu. Invenţia mea s*a aplicat însă la creion, spînzurat de un resort de nichel, cu moţul pe tijgheaua casieriţii. Totuş, nu acesta era scopul brevetului meu denumit « încălecătorul şi des*călecătorul universal», cu nr. **732.004.** Văzusem un om suindu*se pe calul lui cu scara de aşezat tablourile, şi i*am făgăduit săd ajut cu spiritul meu inventiv, la a doua lui încălecare; căci încălecase întîia oară în viaţa lui, ca să ajungă mai repede la un dentist. Am mai inventat pana cu rezer*vorul pe faţă, care se deosibeşte de obişnuitul stilograf prin imposibilitatea lui de*a ţine cerneala înnăuntru. Cu acest condei al meu, eşti sigur că ai todeauna cerneala în fundul buzunarului, pînă la cămaşă şi piele. Dacă un hoţ ţid fură, se păcă*leşte: nu poate seri cu el. Şi nici peniţa nu am făcut*o de aur: o poţi pierde fără să*ţi pară rău. Mă decisesem la început pentru o peniţă ieftină; reflectînd bine, am renunţat, inventînd tocul cu rezervor şi fără peniţă.

Poţi să*mi spui dumneata, dacă ai bosa inven*ţiunii, cum desfiinţezi trei verbe deodată: a intra,

a ieşi, a batem uşă? Tocmai studiez această pro*blemă cu un arhitect, care cîntă pe harpă şi ştie să taie salamul în felii egale subţiri. Preferinţele noastre pînă acum s*au orientat în sensul că ver*bele pot fi desfiinţate, construind casele fără uşă de intrare, şi numai cu uşile din interior, unde se aplică verbul «trec»: a trece dintr*o odaie într*alta.

____**I** De fapt, lucrările mele actuale au o ţintă, pe care Edison nu a ştiut să aibă curajul să o for*muleze. Caut oţelul transparent şi lemnul de tuci. Printrmn procedeu complicat mă cobor în pivniţă şi mineralizez fagul şi cerul vecinilor mei, care în fiecare zi despică lemne în ecourile haotice ale curţii. Pe lîngă că lemnul nu va putea să ardă, el nici nu va putea să mai fie crăpat în două; cel mult va fi spart în cioburi, ceea ce dă auzului un sunet muzical, care se împacă mai bine, decît lemnul netransformat, cu sensibilităţile urechilor mele. Invenţia e bună la vapoare şi la mobilier, îndată ce se termină un scaun, te duci şid mine*ralizezi prin atingerea unei pile magnetice deci*sive — şi scaunul, devenind tuci, nu se mai mişcă.

Oţelul transparent nici nu mai e nevoie săd documentez. Oricine a înţeles, din simplul enunţ al problemei, considerabila lui întrebuinţare. Era sticlei s*a isprăvit, şi, în loc de cristale care se sparg, fac fier, îl transform în oţel şi apoi în material transparent. Pe lîngă avantajul că nu mai trebuie să*ţi numeri banii din cassa de fier, realitatea lor devenind evidentă, se ajunge la folosul apreciabil că în interiorul unui motor se vede, pe nedemon*tate, tot ce se petrece pînă în amănunte. Circu*laţia ritmică a pistoanelor, articulaţia bielelor, bucşele, şaibele, segmenţii, bolţurile, nimic nu rămîne neinspectat de pe dinafară. Sateliţii dife*

renţialului, roţile planetare, cu dinţi, le urmăreşti în funcţiune. Invenţia mea suprimă, în ambele continente, obloanele şi gratiile de fier.

După desăvîrşirea acestei invenţiuni, destinată să mă facă miliardar, am în programul meu: Betonul Şuierător şi Tibişirul vocal, două revolu* tiuni în industrie si ştiinţă.

SAVANTUL

____lAm căutat să vedem în carne şi oase pe un mare învăţat local, a cărui faimă trecuse departe dincolo de Kuty.

M*am specializat, zise savantul, într*o ştiinţă care îmi dă o putere nediscutată şi pe care n*o cunoşteam singur eu. în limba locală, învăţătura mea se definea cu un cuvînt. Europeneşte, spe* cialitatea consista în descifrarea slovelor scrise numai pe sfert sau nescrise nicidecum şi în priceperea evenimentelor pe dedesubt. Nu era geologie, pentru că nu exploata pămîntul subt coji; nici astronomie, din pricină că nu aveam de*a face cu aerul; nici ştiinţe naturale, lipsind noţiunile exacte, dacă numărul picioarelor era în funcţie de coadă şi dacă în principiu zoolo* gia trebuia să vie, concomitent, cu copite şi coar* ne. Era cevacumva despre care nimeni nu ştia nimic, şi în cevacumva nu puteam să fiu con* trolat.

La o intenţie de controversă, începeam numai* decît să zbier şi se aduna toată lumea.

— Se poate, întrebam eu, să fie înfruntată, în persoana mea, ştiinţa indiscutabilă şi fără prece* dent a lui cevacumva?

— Nu se poate! răspundeau vameşii, cărturarii şi fariseii. E o nelegiuire.

— Nu sînt eu împăratul savanţilor? întrebam eu.

— Ba da! ești împăratul tuturor savanților.

— Am lăsat eu să*mi crească barba fără motiv?

— Nu se poate să*ți fi lăsat barba să crească fără motiv, răspundeau oamenii de ordine și de autoritate.

— Un obraznic a trecut și s*a strîmbat la mine. Oare el n*a jignit în mine Tablele Legii, Deca* logul, Constituția și Stindardul?

— Vezi bine că da! răspundeau oamenii cu bun*simț.

— A cutezat să*mi pară că se întreabă de ce mănînc eu atîtea parale din Țara de Kuty.

— Ai dreptul să le mănînci pe toate, căci în cevacumva ești neîntrecut. Oare Socrate, Pita? gora, Dante, Galileu, n*au mîncat toate finanțele țărilor respective?

— M*am dus în misiune culturală pe conți* nent, să număr felinarele din Rotterdam, ca să știm dacă europenii sînt mai tari decît noi. Necu* viincioșii au cutezat să afirme că am uitat două felinare, de lîngă pod.

— Moarte lor! striga poporul.

— Se poate zice despre mine, cînd îmi suflu nasul, că mi ham suflat? am întrebat.

— Vai de mine! răspundea fiecare. Tu cînd îți sufli nasul faci lumină și se coc piersicile, Doamne!

Nu am iertat nicio aluzie și nicio dovadă de respect parțial. De cîte ori cineva nu mi*a lins galoșul întreg și nu mi*a sărutat răzătoarea de noroi de la ușe de jurîmprejur, ham înfierat. Așa să piară necredincioșii, ca pulberea și ca pleava! Ascultă: dacă vrei să fii, să urli și să te lauzi cu zbierate mari. Cum ajungeam eu în Kuty negus* tor de idei ? Cine m*ar fi băgat în seamă, dacă nud opream și nu strigam la el:

— Ce? nu mă cunoști?

— Cum să nu te cunosc? răspundea Cine. Ești singurul mare bărbat din lume, și, în orice caz, unicul din Kuty.

Elogiu insuficient. Ca să aprinzi o țigară poate că e de ajuns un chibrit. Pentru o pădure e ne* voie însă de un incendiu.

_____Am discutat într*o zi cu Dumnezeu, despre care se pretindea că e mai mare decît mine. Ce decepție! Nu știa lista urmașilor lui Papură*Vodă și nu auzise de Pleznilă. ham făcut o lecție, pe care să o pomenească. S*o fi jucat el cu alții. . .

Toate au mers perfect în Țara de Kuty, și nevastă*mea, care avea un decolteu de dop de șampanie, ducea traista cu parale și aduna ce azvîrlea mîna mea stîngă, cu dezinteres. însă se pripășiseră niște janghinoși, care rînjeau la mine și se pregăteau să mă «verifice». Cu primul tren **imam** depărtat, copleșind ținutul cu ocara mea sfîntă, de pe un deal cu grădini.

Cît am fost tînăr, am proclamat în numele tineretului. Cînd am îmbătrînit, am luat cuvîntul în numele unchieșilor. Mă voi scula și din mor* mînt, ca să apăr drepturile cadavrelor. Păzițhvă, că sînt etern și nu veți scăpa de fleoanca mea în veac. Numai să nu răspundeți că totul merge de minune. La cel dintîi răspuns mi se pune un os în gît și răgușesc și mă dezolez și vreau să plec și să nu mă mai întorc în Kuty. Cînd bate ora de plecare, mă îndîrjesc să mor pe moșia strămoșilor mei, și nu mai plec. Desfaceți bagajele și dațhmi foiță să*mi usuc lacrimile!

A! și o să încep să mă joc cu regii, căci m*am săturat de supuși. De fapt sînt regele Kuty cel adevărat. N*am sceptru și n*am cel puțin baston. Eu sînt și regele și bastonul, cuprins în ființa mea, decînd ham înghițit: am înghițit o prăjină. Și nici

coroană propriuszisă a<am: coroana e capul meu. Blazon? mai mult ca blazonul mbeste cravata. Legile? unghiile mele, de la mîini, şi, bineînţeles, de la picioare. Nevasta nu bănuieşte, în naiva ei simplicitate, că este regină. Vulgarul titlu de rege de drept e mai puţin ca regalitatea mea de fapt. Sînt un rege particular şi civil, însă toţi regii laolaltă nu fac cît cheile de pe veriga mea de buzunar.

Vreţi un împărat? troznesc din două degete, din două burice, şid fac. Un prinţ? mă scarpin după ureche. Am în buzunar zece guvernatori, şi doi prezidenţi la subsuoară, — iar în buzunarul de la ceasornic un dictator.

Ce vreţi? Alegeţi. Sînt grăbit. Şi spuneţi ce aţi auzit şi Europei, că s<a izmenit.

INTERVIU DIN FUGĂ

I___1 întorcîndu*mă în Europa, la hotel, mi s*a prezintat redactorul adjunct al marelui ziar *Lasâi mă să te las*. Intrînd direct în subiect, ham întrebat:

— Ce*aveţi de gînd să faceţi în Europa?

— Părăsind, după schimbarea categoriilor, ca* pitala Ţării de Kuty, aveam planul vieţii mele europene bine trasat. Dacă meşteşugul existenţei începe, în Kuty, de sus, şi merge exclusiv pe această altitudine, pînă la obştescul sfîrşit, rareori trecînd pe la instituţia juridică a penitenciarului, în Europa el pornea cît mai de jos. Nu puteam să uit că Ecaterina cea Mare fusese spălătoreasă şi că Napoleon Bonaparte, simplu corsican, da cu undiţa în Mediterana, după peşte mic.

Ştiam, ca profesiune, numai arta de a judeca, — evident, pe alţii: căci cursului superior al judecăţii proprii nu avusesem răgazul social să mă consacru. Foarte apt şi recunoscut prin marile mele aptitu; dini la critica universală, politică, artă dramatică, pictură, literatură şi chiar ceasornicărie, facultăţile mele încetau instantaneu dinaintea, de pildă, a nevestii;mi, care mă înjura de o sută de ori pentru nişte pretinse ale mele aşa*zise neghiobii. Adevărul este că odată ce intram pe uşa domiciliului conju* gal, mă părăseau toate strălucitele mele calităţi, şi nu din pricina unei superiorităţi de substanţă a soţiei, ci din cauza unui inexplicabil şi parazitar

prestigiu, pe care îl căpăta în ochii personalităţii mele, cînd se arăta cu mătura în mînă sau cu o lingură de lemn.

Eram, bineînţeles, în Kuty, cel mai citat intelec* tual. Tare în toate cunoştinţele, excelam chiar în cele^în care nu mă pricepeam. Era de ajuns să pui mîna pe un lucru, ca săd aflu numaidecît pe tot: provenienţă, materie primă, transformări şi înrudiri. Podul palmelor mele avea tot atîta creier cît şi capul meu prea inteligent şi frumos, intui* ţiile mele se prelungeau pînăm vîrful degetelor şi în picioare. Ce să mai insist? Eram ca şi un fenomen.

Decum am ieşit însă din Kuty, nu a mai fost aşa. Bagajele mele au fost purtate ca orişice geamăn» tane, fără ca hamalii să se închine întîi la ele şi să le sărute; am trecut, prin gări, fără urale şi, aş pu< tea zice, neobservat. Ce va să zică, într*adevăr, să fii celebru numai în satul tău! Te admiră numai oamenii din satul tău. E adevărat că am atras viu şi insistent atenţia streinilor asupra numelui meu. îndrăzneau, în gările europene, amploiaţii, să nu le spună numele meu nimic, să nu le evoce absolut nimic. Sînt ca icrele negre, apreciat după preţ: dacă li se pierde eticheta, pot fi confundate cu vaselina de locomotivă.

i "' 1 Dar puteam atunci rămînea în Kuty, dacă aiurea era atît de rău. Este adevărat, dar Kuty nu mai exista, sau, mai bine zis, nu mai puteam exista noi în Kuty, unde se pîrjolise totul. Trei revoluţii una după alta, la scurte intervale, nu sînt mai puţin de trei, chiar dacă le reducem pe toate la un principiu. Afirmă dumneata dacă mai este de stat într*o asemenea ţară, după trei revoluţii şi un iureş cumplit prin clasa răsturnată. Personal, ajunsesem să fac parte din clasa răsturnată, fiind

filosoful optimismului fără sfîrşit şi argumentul viu şi continuu al existenţei ei. Aş fi făcut parte şi din clasa revoluţiei, pe care aş fi canalizat*o sistematic, dar nu am putut: propunerile mele întîrziaseră cu cîţiva ani.

Aşa că, pribeag, mă găsii în penibila necesitate de*a nu mai putea primi opt sute de mii de lei pe lună din diverse corvezi, pe care numai patria scumpă poate să ţi le ceară cu certitudinea că, în definitiv, cocoşat, rupt şi scrîntit^i le dai. Aceşti două sute de mii de lei săptămînali îmi trebuiau, şi, vorba ceea, între noi fie zisă, imam şters pe bot, în străinătate, de micile mele sacrificii. Scumpa mea soţie nu*şi luase pe fugă decît un geamantan, în care, din panică şi distracţie, a pus un făraş de bucătărie şi un cleşte de foc. Chiar pudra şi roşul ei însoţitor au fost uitate în mîinile revoluţiei.

Desigur că, întîi, am zis, cum era şi logic, că provizoratul acestui lucru stupid ce*i o stare revolu* ţionară, nu va dura mai mult de cîteva zile. După două săptămîni, abia începuse; după două luni, porneam să fim îngrijoraţi, şi, după doi ani, aştep* tăm contrarevoluţia, care nu se prea grăbeşte. Ţara în care ne aflăm, contaminată de ticăloşiile ce s*au petrecut în Kuty, refuză să intre cu arma* tele ei în scumpa noastră patrie. E o lipsă de soli* daritate socială, de Ia Stat la Stat, neînchipuită: nu vă luaţi după tratate şi vorbe. Dacă într*o singură noapte, prin surprindere, un singur regi* ment ar intra în Kuty, noul Stat s*ar preda numai* decît, am dispune o execuţie în massă, şi, înnainte de a se lumina de ziuă, noi am căpăta opt sute de mii de sterlini pe lună îndărăt. Evident că s*ar adăoga, în lei, echivalentul pribegiei şi al sacrifi* ciului recunoscut.

Refugiaţii întorşi la căminuri vor trebui din belşug recompensaţi. Pe lîngă logica restituire a

moşiilor, caselor şi fabricilor sau prăvăliilor, socia* lizate de brute, noul Stat, reconstituit, va împărţi proprietăţile lui în atîtea comitate, ducate, princi* pate şi marchizate cîţi refugiaţi de marcă autentică se vor mai fi întors cu zile. O ierarhie nouă, cuprinsă în noi titluri de putere şi nobleţe, va constitui trupul vizibil al autorităţii invizibile, aspră şi fulgerătoare. Şi vom şti mai bine cum să ne purtăm în viitor. Simplul cetăţean aşa*numit nu va cunoaşte plăcerea impertinentă de a se tîrî pe trotuarele rezervate în Kuty nobleţei. El va merge exclusiv pe mijlocul şoselei, marcat de poliţia de circulaţie cu o linie roşie, şi va fi obligat nu să meargă, ci să fugă pe linie drept, fără să se*ntoarcă nici la dreapta nici la stînga. Şi simplul cetăţean, la trecerea noastră, a foştilor stăpîni* tori din Kuty, va trebui să încremenească drept, recules şi sfiios, cu începere din momentul în care ne zăreşte pînă în momentul în care nu ni se mai vede silueta. De vreme ce a fost răzvrătire, nimeni din cei rămaşi în fosta patrie adorată nu va mai cunoaşte decît rigorile conducătorilor, care au fugit din devotament şi patriotism, pentru ca patria să nu poată fi lipsită nici de întoarcerea nici de meritele lor.

____I Visuri! visuri! Trebuia să ne căutăm de lu* cru. Ipoteza acestui ceva idiot «a muri de foame», care în Kuty era o realitate numai pentru brutele lipsite de instrucţie şi sensibilitate, nu mai e o ipoteză: e o împrejurare repetată zilnic. Să mori de foame e desigur abject, dar să trebuiască să mai şi munceşti ca să te fereşti de moartea de foame, era intolerabil. Noi, veniţi din zona ste* lelor de toate felurile, nu puteam fi constrînşi de această nimicnicie. Degetele obişnuite să pipăie mătasa mustăţii, mîinile deprinse cu aplauzele, să le vezi decăzute din rolul lor delicat! Nu, nu, asta nu se poate! — cum se zice la teatru, făcîn* dud gutural pe *nu*.

Totuş, urmăresc mica publicitate. Mi*am ales meseria cea mai compatibilă cu o intelectualitate rafinată: conducerea automobilului; nu pot re* nunta la conducere deloc. Voi fi şofeur! însă nu ştiu un singur lucru: să pornesc maşina.

O RĂZBUNARE

______Romancierul Detiora, intervievat ele noi cîndva, ne*a povestit cum a devenit romancier la vîrsta de şaizeci de ani. îi lăsăm răspunderea moti* velor care bau determinat să*şi schimbe profe* siunea, cît şi a genului său de a fi todeauna incomplect.

— Aţi venit să mă întrebaţi ce mai am de gînd să scriu şi care sînt, în definitiv, criteriile mele artistice. întrebaţi*mă cum am ajuns scriitor după o carieră, destul de lungă, de magistrat.

înnainte de toate, trebuie să precizez că nu am nici proporţiile nici talentul ce*mi atribuie nevoia dumneavoastră de periodicitate. Unica mea resursă este experienţa. V*am refuzat portretul pentru că din reproducerea în zeci de mii de exemplare a unei strîmbături individuale, cititorul nu are de învăţat nimic; nu vă pot ascunde însă, la vîrsta mea, cîteva preciziuni în legătură cu îndeletni* cirea de meşteşugar de cuvinte.

Vă mărturisesc că pe vremuri, pe mine unul cărţile m*au speriat. Mi se părea că opera lor aparţine unei rase de oameni excepţională, deşi aflasem că tipografiile nu au altceva de lucru şi că editorii, cu imensele lor sacrificii pentru păstra* rea prestigiului hîrtiei imprimate, trebuiau să le multiplice la infinit, şi, din devotament mistic pentru literatură, se simţeau obligaţi să piardă zeci de milioane anual. Cînd străpungeam cartea

cu lama cuţitului meu de lemn, pe masa cu dosare, aveam remuşcarea că aş fi săgetat azurul cu arcul şi că aş fi nimerit să sînger stelele în drum.

Un respect brutal mă determina să mă frec de cărţi cu uimire, ca ţăranul de imobilele cu şase etaje, ca nişte biserici, gata să se închine la poartă şi să sărute firmele de mamoşi, impresionat de oraş ca de o adunare de catedrale şi bazilici, şi salutînd pe toţi orăşenii ca pe nişte papi şi cardi* nali. Ne naştem şi trăim cu naivităţile noastre.

Chiar în timpul primelor mele studii de şcolar sărac am luat atingere intelectuală cu punctele fulgerătoare ale realităţii. Viaţa ştiinţei, a sufle* tului, a minţii, nu concordă niciodată cu viaţa. Ştiinţa, sufletul, mintea, sînt nişte tablouri mărgi* nite de un pervaz şi agăţate fictiv în dosul vieţii. Prezenţa lor contradictorie stăruitoare în viaţa socială m*a jignit ca icoanele şi portretele suvera* nităţii pe un părete de circiumă cu fum, cu lăutari şi cu beţivani. încîlcit în inscripţii şi în dosare, bancnotele exprimă, dominat de o valoare corner* cială şi veşnic absent, un profil de împărat şi de ideal, vizibil cînd le ridici în dreptul ochilor la lumină. Ce cumpărător îşi pierde vremea cu această contemplare şi cu acest apel? El nego* ciază, numără, plăteşte şi pleacă. împăratul zace înmormîntat în subţirimea hîrtiei.

Primele dovezi ale dezechilibrului social m*au supărat. Am văzut în copilărie trecînd prin şcoală cu certificate bune băieţii bine situaţi, şi todea* una înnaintea mea, cu teze împrumutate de mine şi cu îndrumări luate din silinţele mele. îndărătul catalogului şi al notelor, îndărătul programului şi al ştiinţelor asimilate, împărăţeau cartea de vi* zită, recomandaţia, şoapta, strîngerea de mînă, prietenia deputatului, scadenţa Băncii. Profesorii mei nu au fost cei făgăduiţi înnainte de ridicarea cortinei, în prolog. Catedra lor era un scaun de

aşteptare în anticamera şefului local. Uitîndu*se mai des în calendar decît în carte, şi în toate cli* pele la ceasornic, ei erau nişte oameni dezgustaţi de meserie. Lumea din învăţămînt şi administra* ţie era grăbită şi nervoasă, ca într*o staţie tristă de drum*de*fier, fără bufet, si nimeni nu se arăta mulţumit de locul în care sta. Pentru torturarea acestei stări sufleteşti şi exasperarea ei cotidiană, psihologii de la conducere au incendiat cariera cu noţiunea «avansării». Din şcoală am învăţat aproximativ că limba latină este regula de a ispră* vi cuvintele cu ***us,*** că matematicile exploatează cifrele şi literele greceşti, că istoria e necesară în discursuri — iar geografia am învăţat*o mai mult din ziare decît din cursul unui orator plictisit, destinat, după conştiinţa lui, să guverneze ţara, şi nu tibişirul pe tablă.

Cu toate că aş fi preferat ingineria, m*am consa* crat studiului Dreptului, în urma sfatului unui unchi experimentat: «Fă ca toată lumea Dreptul. Dacă va fi nevoie, cu licenţa în Drept poţi să te faci şi inginer. Cel mai bun profesor al meu de matematică era ţal într*o berărie, şi actualul mi* nistru al Marinei, deşi nu ştie să înnoate, e un excelent fost seminarist. »

L*am ascultat. Am dat lecţii copiilor tîmpiţi din politică şi Bursă. Toţi elevii mei mi*au luat*o înainte. Nepotul unui personagiu, nepotrivin* du*i*se nicio funcţiune, a fost numit guvernator auxiliar, cu însărcinarea de*a schimba ramele tablourilor din pinacotecă şi părul de cal din arcuşurile viorilor muzeului de arte cîntate. O regulă generală în conducerea Statelor favori* zează ridicarea materialelor care în natură cad la fund şi întreţin putregaiul.

Terminînd universitatea, am fost numit procu* ror întrmn canton depărtat de vieţuitoarele su* perioare. în camera mea am fost vizitat de somi*

tăţile vertebrate locale, aflate în proces cu cîte un nenorocit. Am văzut factori responsabili tri* miţîndu*şi slugile la poliţie, spre cercetare, subt învinuire de furt de furculiţe, pentru că şi*au reclamat salariul. Nu am putut niciodată să an* chetez pe proprietarii de automobile care ucideau copiii pe drumul mare, unde mai fuseseră îm* puşcaţi în glumă şi nişte ţărani, din alte automo* bile, plecate după botez, după nuntă sau înmor* mîntare, la vînătoare de « imbecili». Pentru că nu am leşinat dinaintea fanfaronadei retorice a unui bariton de coloratură, devenit ministru al Dreptăţii, am fost mutat de cîteva ori, la distanţe de cîte şase sute de kilometri.

în capitală, vizitată din cînd în cînd, în travesti, jerpelit, mi*am găsit colegii cei mai proşti plasaţi în locuri înnalte, proprietari de palate şi înrudiţi, prin căsătorie, cu nişte bărbaţi atît de abstract înnălţaţi în ierarhia socială, încît neîndrăznind să le atribuie organele vulgare de lăcomie şi re* producere, ca alegătorilor derînd, grosul lumii îi visa vegetînd ca nişte crizanteme întrmn picior, într*o eternă religioasă atitudine de preoţi.

Cum au făcut colegii mei de s*au înnavuţit atît de repede? m*am întrebat. Drumul cel mai scurt la avere să fie, ca la noi la ţară, cînd te duci la gară, prin holdele şi proprietăţile străine? Am auzit cuvîntul « afaceri». Afacerea însă nu vroia să spuie uzină, muncă şi ingeniozitate personală şi timp. Era de ajuns un ghiozdan cu un flacon de pilule erectile, cu o perie de mătreaţă pentru gu* Ier, cu cinzeci de fotografii secrete, şi, adăogînd zece anecdote recitate cu vervă, cu finalul spus la ureche, o romanţă sentimentală, cariera deve* nea strălucită. Un ilustru reprezintant al teoreti* cii economice, parvenise la locul lui de opulenţă şi la glorie pentru că făcea ca pisica şi imita la perfecţie mersul locomotivei şi ţipătul relativ din

f

momentul cînd o fată disperată de dragoste se aruncă pe linia trenului expres.

Afacerile aveau întodeauna un secret, ca fibro*mul, şi posedau o legătură parazitară cu anato*mia interno*externă, cu un intestin. Ele se armo*nizau cu orice profesiune, cu ştiinţa Dreptului, cu a medicinii, cu finanţele, cu petrolul, cu estetica şi produsele forestiere etc. Adeseori am întîlnit în teatre şi restaurante cîte o doamnă însoţită de cîte doi domni, plătind de obicei consumaţia prietenul soţului. Părecbile triple m*au surprins prin desimea lor. Cînd un subaltern are o nevastă aleasă conform unui ideal, averea lui este asigu*rată, ca şi atunci cînd ţine la dispoziţia şefului, gelos să*şi păstreze autoritatea intactă, o cameră din care lipseşte două ore. Sexul concav e auxi*liarul indispensabil al averilor fără capital, fără firmă şi moştenire.

M*am mai întrebat, atunci, ce fel de dreptăţi şi simbole apăr eu, din magistratură, în societate, şi nuarn rupt din dregătoria mea. Şi pentru că mai conservam ceva din drojdia naivităţilor mele şi ale educatorilor mei, **miam** suit pe un scaun şi am vorbit, îndemnînd pe cîţi puteau simţi ca mine, să ne strîngem laolaltă. Toată lumea s*a strîmbat de rîs. Unul avea de apărat un tripou, altul con*struia un teatru cu fete, alţii trebuiau să se de*părteze de o mocirlă; fiecare avea de lichidat o ticăloşie, care cerea timp, de secat o latrină mo*rală. Niciunul nu s*a încumetat să supere pe cel ce*i pofteşte nevasta, surioara, fata, şi care se corn*place în pipăitul limbii pe încălţăminte. M*am dus la prietenii mei parveniţi, şi au rîs. M*am dus la inteligenţi: au rîs. Am vizitat pe visători, pe revoltaţi, firile drepte şi ameninţătoare: ham găsit ospătîndu*se în jurul celui mai gangrenos dintre excremente, şi florile din fereastra lor pu*ţeau a musită si viermi.

Mai aveam un rost în încăperea timpului meu? Mham găsit unul. începui să povestesc, ca un scriitor de meserie, învăluind accentul personal cu obscurităţi, rostind fracţiuni de adevăruri, ac*ceptate în toate timpurile mai bine decît adevă*rul întreg, lipind pe biciul meu de hîrtie încle*ită, din zece mii de muşte, din zbor, cîte una. Am adoptat purcederea indirectă şi drumul şer*puit, evitînd preciziunile prea hotărîte şi scăldîn*du*mi certitudinile şi faptele în laptele fantezist. Am ajuns fără să vreau scriitor de literatură. Cei mai abjecţi cititori mă tolerează, socotind că in*cidentele, răspîntiile şi paralelismele acelea nud privesc pe ei, elogioşi atîta timp cît au sentimen*tul că povestirea lor a rămas nepovestită.

Eu împlinesc o datorie, care îmi comandă să nu particip cu o beatitudine criminală la răsfăţul social. Nu sînt un scriitor, sînt un om care se răzbună că a fost minţit de toate construcţiile ipo*tetice ale autorilor de cărţi, minţiţi şi ei de o nă*zuinţă, disproporţionată cu capacitatea obştească. Şi acest meşteşug nou al meu, continuat fără vani*tate, îmi procură mulţumiri. Mheste de ajuns ca într*un punct oarecare al povestirii mele, cititorul să stea. E oprirea în loc a monstrului pe care îl urmăresc. Şi cititorul stă. E momentul în care scapără iute punctul de foc al condeiului meu şi cînd între sufletul cititorului şi haos fulgeră, ra*pidă, dunga lui fosforescentă.

CUPRINS